

Výchova a volný čas ve vybraných školách Zlína

Dominik Hanáček

Bakalářská práce
2023

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Dominik Hanáček
Osobní číslo:	H180130
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální pedagogika
Forma studia:	Kombinovaná
Téma práce:	Výchova a volný čas ve vybraných školách Zlína

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti paradigmat sociální práce, sociální pedagogiky, sociální patologie a rizikového chování u dětí a dospívajících.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
Realizace kvalitativního výzkumu formou strukturovaných rozhovorů a kazuistik.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

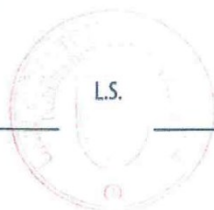
- BAKOŠOVÁ, Zlatica. 2005. Sociálna pedagogika ako životná pomoc. Bratislava: Stimul. ISBN 80-89236-00-6.
CHRÁSKA, Miroslav. 2016. Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu. 2. aktualizované vydání. ISBN 978-80-247-5326-3.
KABÍČEK, Pavel. 2014. Rizikové chování v dospívání a jeho vztah ke zdraví. Triton. ISBN 978-80-7387-793-4.
KRAUS, Blahoslav a Stanislava HOFERKOVÁ. 2016. Ke vztahu sociální pedagogiky a sociální práce. Sociální pedagogika. ISSN 1805-8825.
KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. 2001. Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido. ISBN 8073150042.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. PhDr. Mgr. Jaroslav Balvín, CSc.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **25. ledna 2023**

Termín odevzdání bakalářské práce: **28. dubna 2023**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 25. ledna 2023

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a). V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně
26.4.2023

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevytíčněčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Autor se zabývá pohledem na výchovu a efektivní využití volného času, ve kterých spatřuje propojené nádoby, jenž se vzájemně ovlivňují a prolínají. Formativní role výchovy na osobnost člověka je zcela jistě nezpochybnitelná. Autor si dovolil i zpětný pohled do historie náhledem na názory na tuto problematiku, při kterém si ověřil, že tuto skutečnost si uvědomovali již ve velmi dávné historii. Optikou sociální pedagogiky nahlíží i na smysl a charakter novodobé sociální práce, a i zde si dovolí exkurzi do minulosti, kde sleduje její vývoj od prvních charitativních a filantropických počínů až po její dnešní organizovanost a profesionální uchopení. Autor se zabývá historií vývoje proto, že v ní spatřuje skládačku, která byla postupně utvářena a formována a umožnila dnešní podobu dané problematiky. V neposlední řadě se autor zabývá fenoménem volného času dnešní mladé generace, který ne vždy umí mladí lidé smysluplně využít a přetvořit na neocenitelnou hodnotu. I pro takové adolescenty jsou po celé republice nízkoprahová zařízení, ve kterých vyvíjejí snahu využít volnočasové aktivity jako stimul sociálního, psychického i mentálního zrání jedince a posunout tak jeho hodnotovou orientaci. Nízkoprahová zařízení jsou otevřený prostor pro všechny zájemce, nicméně v praxi jejich služby a programy využívají především děti, které patří mezi rizikovou mládež. Posláním zařízení je povýšit volnočasové aktivity na významný socializační činitel jedince, který si jejich prostřednictvím osvojí způsoby jednání a hodnoty pro svůj budoucí život.

Klíčová slova: děti, mládež a mladá generace (mladiství), výchova, volný čas, socializace, formování, pomoc, sociální, hodnota.

ABSTRACT

The author looks into upbringing and effective use free time, which he interprets as connected containers, which are influencing and intertwining with each other. Shaping role of upbringing towards personality of a person is quite surely undoubtable. Author even took liberty of reverse view into history, looking at opinions of this issue, whence he verified, that people were aware of this truth already in distant history. Through a lens of social pedagogy he also looks at sense and character of new age social work, and here as well he allows to make excursion into history, where he monitors evolution of first charitable and philanthropic deeds until its nowadays organised a professional seizing. Author is engaging in history of

development, because he is seeing it as jigsaw puzzle, that was incrementally formed and gave rise to nowadays form of this issue. Last but not least, author is addressing the phenomena of free time of nowadays new generation, which not always the youth knows how to meaningfully spend and reshape into priceless value. For these adolescents, there are all over the republic, the low threshold organizations, in which is constantly put effort to use free time activities as an incentive of social, psychic and even mental maturation of an individual and shift his or hers value orientation. Low threshold organizations are open for all applicants, however in practice it is mostly children that use their programs, children that belong to at-risk youth category. Mission of these organizations is to elevate free time activities to socialization factor of an individual, whom will adopt manners of behaviour and values for his or hers future life via these activities.

Key words: children, youth and young generation, upbringing, free time, socialization, shaping, help, social, value.

*„Když mi bylo pět,
říkávala mi matka,
že klíčem k životu je štěstí.*

*Když jsem pak chodil do školy,
ptali se mě, čím chci být, až vyrostu.
Napsal jsem „happy“.*

*Tvrdili, že jsem nepochopil zadání,
a já na to,
že oni nepochopili život.“*

JOHN LENNON

*„Když je pták živý, jí mravence.
Když je pták mrtvý, mravenci sní jeho.
Čas a okolnosti se mohou změnit každým okamžikem.
Neponižuj a neublížuj nikomu ve svém životě.
Dnes můžeš být mocný, ale pamatuj.
Čas je mocnější než ty.
Z jediného stromu se vyrobí miliony zápalek, ale když přijde čas,
tak jediná zápalka stačí, aby shořelo milion stromů.“*

(arabské přísloví)

Poděkování:

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu této bakalářské práce panu doc. PhDr. Mgr. Jaroslavovi Balvínovi, CSc. za odborné a pedagogické vedení, podporu, podnětné rady a připomínky i trpělivost během telefonických konzultací.

Můj velký dík vyjadřuji i všem pracovníkům Tulipu a jeho uživatelům, kteří se mnou spolupracovali a byli ochotni podělit se o své životní příběhy, názory, radosti i starosti, které jim život přinesl.

V neposlední řadě chci vyjádřit i poděkování své rodině za zázemí a oporu, kterou mně, po celou dobu mého studia na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně, poskytovali.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	12
I TEORETICKÁ ČÁST	14
1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA A POJMY	15
1.1 STAV ZKOUMANÉHO TÉMATU V DOMÁCÍ, ZAHRANIČNÍ A CIZOJAZYČNÉ LITERATUŘE	15
1.1.1 Inspirátoři sociální pedagogiky a zkoumané problematiky	15
1.1.2 Současní autoři zabývající se zkoumanou problematikou	18
1.2 VZTAH ZKOUMANÉHO TÉMATU K SOCIÁLNÍ PEDAGOGICE	21
1.2.1 Předhistorie sociální pedagogiky	22
1.2.2 Historickým exkurzem k hledání prvopočátků sociální práce	23
1.3 ZÁKLADNÍ POJMY	25
2 VÝCHOVA JAKO REGULÁTOR SOCIALIZACE A VYUŽITÍ TĚCHTO PRVKŮ, U DĚTÍ A DOSPÍVAJÍCÍCH V JEJICH VOLNÉM ČASE	30
2.1 VYBRANÉ POHLEDY NA VÝCHOVU V PROUDU ČASU	30
2.2 VÝCHOVA VE VZTAHU K MLADISTVÝM Z POHLEDU DNEŠNÍ PERSPEKTIVY A ÚSKALÍ, KTERÝM ČELÍ	33
2.3 SOCIALIZACE V DOSPÍVÁNÍ	35
2.4 SOCIÁLNÍ PRÁCE A JEJÍ ROLE PŘI VÝCHOVĚ	36
2.5 VOLNÝ ČAS MLADISTVÝCH	40
3 NÍZKOPRAHOVÁ ZAŘÍZENÍ	44
3.1 NÍZKOPRAHOVÁ ZAŘÍZENÍ A JEJICH ROLE	46
3.2 NÍZKOPRAHOVÉ ZAŘÍZENÍ V UHERSKÉM HRADIŠTI.....	47
3.3 MOŽNOSTI VÝZKUMU A JEHO VYUŽITÍ V KONKRÉTNÍM ZAŘÍZENÍ.....	51
II PRAKTICKÁ ČÁST	54
4 VÝZKUMNÝ PROJEKT	55
4.1 EMPIRICKÉ CÍLE	56
4.2 FORMULACE VÝZKUMNÝCH OTÁZEK	57
4.3 METODIKA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	57
4.4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO SOUBORU	60
4.5 PRŮBĚH ŠETŘENÍ A ZPRACOVÁNÍ DAT.....	62
5 VÝSLEDKY VÝZKUMU	63
5.1 RESPONDENT A(P)	63
5.2 RESPONDENT B(P)	68
5.3 RESPONDENT C(P)	70

5.4	RESPONDENT D(U).....	72
5.5	RESPONDENT E(U).....	77
5.6	RESPONDENT F(U).....	79
5.7	RESPONDENT G(U).....	81
5.8	RESPONDENT H(U).....	84
6	VYHODNOCENÍ VÝZKUMU A JEHO INTERPRETACE	88
7	ZÁVĚR VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ – ODPOVĚĎ NA HLAVNÍ VÝZKUMNOU OTÁZKU A HLAVNÍ VÝZKUMNÝ CÍL.....	111
	ZÁVĚR	115
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	116
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	120
	SEZNAM PŘÍLOH.....	121

ÚVOD

Bakalářská práce „Výchova a volný čas ve vybraných školách Zlína“ v první části osvětluje význam základních pojmů a jejich pojetí. Dále přibližuje pohledy některých autorů, zabývajících se sociální pedagogikou a témata s ní souvisejí. Neopomínají ani autory, kteří se problematikou zabývali v minulosti a stali se inspirátory moderního sociálně-pedagogického myšlení a dále zmiňuje i obdivuhodná osobní nasazení jedinců, jejichž charitativní a filantropická činnost ukázala cestu a položila základy moderní sociální práce. Bakalářská práce v první části zmiňuje taktéž vybraná díla a autory, kteří se na danou problematiku zaměřují dnes. V druhé části se bakalářská práce zaměřuje na výchovné působení, socializaci a volný čas mladé generace v kontextu dnešní doby. Výchova je objektem zájmu a pozornosti především sociální pedagogiky, kdy její význam a formující proces je bezesporu prokázán. Hledání souvislostí a vzájemného ovlivnění s prostředím, ve kterém probíhá, byla v minulosti předmětem zkoumání a je stále palčivým tématem a zdrojem diskuse i soudobé odborné veřejnosti. Socializace, kterou můžeme chápat i jako aktivní proces během kterého se jednotlivec přizpůsobí společenskému systému, byla spíše v hledáčku zájmu sociologů, avšak vzájemná propojenost mezi výchovou a socializací je zřejmá. Socializace spojená s výchovnou pomocí je základním stavebním kamenem pro úspěšné zvládnání života. Výchova a prostředí, ve kterém probíhá, a především vliv jaký má na rozvoj osobnosti člověka, jak na něj působí momentálně nebo dokáže ovlivnit nevratně, je stále předmětem úvah i dnešní doby. Takové úvahy však zaznamenáváme po celá staletí a napříč národy. Kořeny úvah a pohledů na danou tematiku můžeme najít již v řecké filozofii. K jejich dalšímu rozvoji dochází v období renesance. Usuzujeme, že formování těchto úvah a myšlenek, jak je známe dnes, prošlo nelehkým a pestrým vývojem a naráželo na často nepředvídatelná a bouřlivá historická období. Z tohoto důvodu nabízí tato bakalářská práce exkurz do historie, neboť dle našeho názoru sociální pedagogika by nemohla dosáhnout takové rozpracovanosti a odbornosti, kdyby nečerpala a nehledala inspiraci v úvahách a myšlenkách řeckých myslitelů a jejich následovníků. Sociální pedagogiku a témata, kterými se zabývá, vnímáme z aktuální perspektivy, která je proměnlivá, musí reagovat na společenské změny ve společnosti a postavit se vlivům, které do ní pronikají. Určitou flexibilitu musela prokázat i v minulosti, neboť byla nucena často reagovat na změny, kterými si naše společnost prošla od devadesátých let po současnost a čelit výzvám a rizikům, které přináší moderní doba i globální svět. Jak jsme již zmínili, prostředí má velký vliv na formování člověka, rozlišujeme několik druhů prostředí. V naší bakalářské práci se

v druhé části zaměřujeme na volnočasové prostředí. Moderní společnost přinesla velké změny do života všech generací, např. tu, že lidé začali pociťovat množství volného času a jeho smysluplné využití jako významnou hodnotu. Bakalářská práce se zaměřuje na volný čas a volnočasové prostředí mladé generace. Volný čas může mladé generaci nabídnout prostor pro rozmanité aktivity zasahujících do životního stylu a rytmu. Socializace je procesem celoživotním. Její úspěšnost a tím i zdárné začlenění do společnosti je dána mírou vlivu v raném dětství a její těžiště je ukotveno především v rodině a rodinném prostředí. Avšak doba dospívání je jakýmsi zlomovým okamžikem, kdy se může spousta věcí pokazit, přestože byl dán dobrý základ, neboť dospívání je obdobím vzdoru, hledání, tápání a nalézání. Představuje tak potenciál možností úspěšného nasměrování na další životní dráhu, avšak skýtá i množství rizik. Bakalářská práce se druhé části zabývá i některými z těchto rizik a prevencí. Tu spatřuje v sociální práci s mladou generací a vymezuje její roli při výchově. V třetí části bakalářské práce jsme se zaměřili na Nízkoprahové zařízení Tulip v Uherském Hradišti, které můžeme označit jako prostor, ve kterém se realizuje proces mimoškolní výchovy, socializace mladé generace a ukazování možností smysluplného využití volného času. Nízkoprahové zařízení navštěvují zejména děti z problémového rodinného prostředí, ohrožené rizikovým chováním, takže lze toto zařízení označit i za prostor ve kterém probíhá prevence. V empirické části chceme zjistit, co obnáší profesní působení v takovém zařízení. Dále jak toto zařízení působí na uživatele a jakou konkrétní funkci v jejich životech zastává. Zda je toto nízkoprahové zařízení pouze prostorem, ve kterém tráví svůj volný čas nebo v životě mladé generace plní i další funkce jako je výchovná, socializační, preventivní nebo dokonce terapeutická.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA A POJMY

1.1 Stav zkoumaného tématu v domácí, zahraniční a cizojazyčné literatuře

1.1.1 Inspirátoři sociální pedagogiky a zkoumané problematiky

Za velkého inspirátora sociální pedagogiky můžeme označit německého pedagoga Paula Natorpa (1854-1924), kterého většina moderních odborníků považuje za zakladatele teoretického proudu. Ten rozvíjel sociální pedagogiku rozpracováním filozofických úvah. Opíral se o názory Pestalozziho, ale především vycházel z filozofie Imanuela Kanta. Výrazně se také orientuje na filozofii Platóna, Sokratose a vůbec celou historii filozofie. Pozornost obrací i na pedagogiku, kterou vždy považuje za sociální. V jeho nejvýznamnějším díle *Sozialpädagogik. Theorie der Willensbildung auf der Grundlage der Gemeinschaft* byla sociální pedagogika představena jako společensky podmíněna mravní výchova. (Procházka, 2012, s. 48). Jeho názory jsou označovány jako normativní. Kritizuje individuálně zaměřenou pedagogiku. „Člověk bude člověkem iba v spoločnosti“ (Hroncová, Hudecová, Matulayová, 2001, s. 24). Natorp věřil, že výchova vede k ušlechtilému morálnímu jednání a celý svět bude jejím prostřednictvím postupně zdokonalen. (Kraus, 2008, s. 11). Za významný úkol a cíl sociální pedagogiky pokládal možnost poskytnout vzdělání všem a determinovat jej dle schopností, nikoliv podle příslušnosti k sociální vrstvě. (Knotová a kol., 2014, s. 14). Cíl sociální pedagogiky taktéž vnímá „... v přetváření pudů, citů, vůle a rozumu ve smyslu socializace člověka“. Výchova zušlechťuje vlastnosti člověka a tím jej činí kompetentním pro začlenění do společenských celků. Sociální výchova má nejen zdokonalit mravní vlastnosti každého jedince, ale také jej nasměrovat a dovést k úspěšnému tvoření mezilidských vztahů. (Procházka, 2012, s. 48).

Prostor pro vývoj sociální pedagogiky se otevřel v období mezi dvěma světovými válkami, tedy ve dvacátých a třicátých letech minulého století. Společenská poptávka vytvořila obrovský prostor pro navázání na Natorpovo dílo a našla si své pokračovatele. Významný odkaz zanechal profesor filozofie a pedagogiky Paul Barth. V díle o dějinách výchovy *Die Geschichte der Erziehung in soziologischer und geistesgeschichtlicher Beleuchtung* se v průřezu historických epoch se autor snaží ukázat, že výchova vyrůstá ze sociálních situací a charakteristik života historických společenství a kultur. (Procházka, 2012, s. 49). Teorii sociální pedagogiky rozvíjel Barth na filozoficko-sociologickém základě. (Knotová a kol.,

2014, s. 14). V Polsku se za zakladatelku oboru považuje Helena Radlińska (1879-1954), kterou výrazně ovlivnili Natorp i Barth. Zaměřila se na výsledky vlivu prostředí na výchovu. Smysl spatřovala v analýze vlivu prostředí na výchovu, a především v osvětové práci. Významnými nástupci Radlińské, kteří obohatili tento obor, byli její žáci Ryszard Wroczyński (1909-1978) a Alexander Kamiński (1903-1978). Wroczyński vymezil podstatu sociální pedagogiky jako disciplíny, která zkoumá podmínky výchovného prostředí v souvislosti se sociálním prostředím. Zdůrazňoval také význam mimoškolní výchovy. Za výrazné jsou považovány jeho koncepty možností, kterými lze ovlivnit a předejít negativním vlivům sociálního prostředí, které podrobně rozpracoval v díle *Úvod do sociální pedagogiky* (slovensky *Sociální pedagogika*, Bratislava, 1968). Značnou pozornost věnuje typům sociálního prostředí. Ty rozdělil na přirozená prostředí - rodinné a lokální prostředí, včetně vrstevnických skupin a výchovná prostředí - školu, ale i mimoškolní zařízení.

Kamiński se zaměřil na mimoškolní výchovu, která dominovala jeho tvorbě. Otázka volnočasových aktivit a využívání volného času se díky Kamińskému stala podstatnou oblastí polské sociální pedagogiky a jeho tvorba týkající se této problematiky se stala inspirací i československé sociální pedagogiky. (Procházka, 2012, s. 51).

Autoři jako jsou Wroczyński, 1968; Schilling, 1999; Přadka, 1982; nebo Hroncová, 2001 se shodují, že za výrazného představitele sociální pedagogiky lze považovat švýcarského filantropa a pedagoga Johanna Heinricha Pestalozziho (1746-1827). Pestalozzi uváděl do praxe pedagogiku a výchovnou práci. Angažoval se v Útulku pro osiřelé děti ve Stazu a prováděl praktickou výchovnou činnost v Ústavu pro výchovu chudých dětí v Neuuhofu. Dle názoru Wroczyńského, Pestalozzi zformoval základní teze, o něž se sociální pedagogika opírá a vychází z nich i v současné době. Wroczyński ve své knize *Sociální pedagogika* spatřuje jako základ myšlenkových teorií Pestalozziho „teze o výchovné úloze prostředí a teze o potřebě záměrných činností při utváření kladných vývojových podnětů v prostředí“. Tyto se pak shodují s cíli záměrných výchovných činností. (Knotová a kol., 2014, s. 12). Pestalozzi je díky své praktické aplikaci pedagogické a výchovné činnosti považován za zakladatele prakticky orientované sociální pedagogiky. Pestalozzi, jak uvádí Procházka (2012, s. 56), se celý život pokoušel se střídavými úspěchy ukázat a uvést do praxe konkrétní péči o chudé a opuštěné děti. Přestože mu nelze upřít i výraznou činnost v teoretické oblasti, kdy prakticky popsal vliv prostředí na člověka, považuje ho Procházka taktéž za zakladatele praktického proudu. Jeho nejznámějším pedagogickým počinem je dílo *Linhart a Gertruda*, do kterého otiskl své pedagogické názory. Zastával názor, že prostředí ovlivňuje zásadním

způsobem výchovu. Z jeho díla je zřejmé, že v prostředí vidí zdroj podnětů, které se odrážejí ve výchově a spatřuje v něm i významného činitele, který ovlivňuje výsledky jednotlivce ve škole. Práce pedagoga může být úspěšná jen tehdy, pokud spolupracuje s rodinou a obcí. (Klapilová, 1996, s. 7). Středoevropské prostředí, tedy německé země a tehdejší Rakousko-Uhersko, bylo dlouhá léta pod vlivem Pestalozziho myšlenek. V kontextu sociální pedagogiky bývá uváděn taktéž reformátor Friedrich Adolf Wilhelm Diesterweg (1790-1866). Dle Procházky (2012, s. 39) jsou jeho přesahy pro sociální pedagogiku jen nepřímé, neboť většinu úsilí věnoval reformám obsahu a systému vzdělávání. Stěžejní je však jeho dílo *Rukověť vzdělání pro německé pedagogy*, kde vidí přirozenou výchovu jako prostředek vedení žáků k pravdě a svobodě. Klapilová (1996, s. 8) uvádí, že termín sociální pedagogika použil jako první právě Diesterweg, i když tento termín ve své *Rukověti* nijak blíže nespecifikuje. Avšak spojením termínů Sozial-pädagogik, což v překladu znamená Sociální pedagogika, poukazuje na spojení splynutí, respektive souvislost mezi výchovnými a sociálními úkoly.

I v naší zemi se autoři zabývali otázkami, na které hledali odpovědi a ty otisky do svých děl, které se staly inspirativními pro soudobé tvůrce a odborníky z oblasti sociální pedagogiky. Ohlédneme se zpět a pokusíme se najít počátky sociální pedagogiky u nás. Přelom 18. a 19. století reprezentuje předvoj tohoto oboru výjimečný filozof, matematik a zároveň kněz Bernard Bolzano (1781-1848). V jeho myšlenkách si nelze nevšimnou výrazných prvků sociální pedagogiky. Jeho úvahám dominuje zásadní myšlenka, nebo spíše můžeme uvést víra, že přetvořit společnost je možné prostřednictvím výchovy a následné osvěty. Také v duchu tradic Komenského Bolzano prosazoval osvícený názor rovného přístupu ke vzdělání a tato rovnost se mu jevila jako cesta k odstranění politické a sociální nerovnosti. (Procházka, 2012, s. 54-55). Část odborné veřejnosti shledává jako prvního představitele a průkopníka sociálně-pedagogických názorů Gustava Adolfa Lindnera (1828-1887). Lindner byl ovlivněn pedagogickými názory J. A. Komenského, pojetím pedagogiky Herbarta a evolucionismem Darwina. Na rozdíl od Herbarta neuznává didaktiku, ale sociální výchovu. (Knotová a kol. 2014, s. 14). Lindner rozvádí úvahy o společenské podstatě výchovy a člověka přirovnává k objektu, kterým pronikají a formují tři síly – výchova, společnost a příroda. Distancoval se od výchovy, která se snaží změnit jedince, bez ohledu na okolnosti, které ho momentálně obklopují. Vychovatele viděl v pozici výrazného činitele, který by měl prostudovat okolní vlivy, porozumět jim a tyto znalosti a poznatky využít ke svému vlivu a působení na vychovávaného. Za základ teoretické koncepce české sociální

pedagogiky je považována jeho práce *Pedagogika na základě nauky o vývoji přírodním, kulturním a mravním*. V Lindnerově éře byla sociální pedagogika jako teoretická disciplína v úplných počátcích svého vývoje a bohužel nenašla pokračovatele, kteří by navázali na jeho dílo a myšlenky. Sociálním rozměrem výchovy se v této době zabývali spíše sociologové, význam Lindnerových myšlenek byl doceněn až v pozdějším období. (Bendl, 2014, s. 53). V prvorepublikovém období sociální pedagogika zažívala určitý rozmach. Teoretické rozpracování nalezneme v knize *Individuální základy sociální pedagogiky* autora Stanislava Velinského. Autor navazuje na myšlenky Lindnera a člověka vidí jako bytost sociální, kdy člověk je závislý na druhých. Sociální výchova je podrobena nejružnějším institucionálním vlivům pro dosažení rovnováhy, je třeba tyto vlivy sjednocovat. (Hroncová, Emmerová, Kraus, 2008, s. 134).

Sociolog Inocenc Arnošt Bláha (1879-1960) soustředil svůj zájem o pedagogickou praxi i teorii. Pozornost věnoval i sociálně výchovným otázkám. V díle *Sociologie dětství* si všímá vlivu sociálního prostředí na výchovu. Výchova má dle jeho názoru bránit pronikání negativních vlivů, a pokud k tomu dojde, tak organizovat prostředí takovým způsobem, aby tyto vlivy nedostaly prostor pro své působení. (Knotová a kol., 2012, s. 15).

Slibný vývoj sociální pedagogiky přerhal válečný konflikt a po něm se sociální pedagogika ocitla v dalším turbolentním dějinném období, poznamenaném komunistickou ideologií, kdy názory o vlivu výchovy a prostředí se ukázaly jako nežádoucí a narušující tehdejší propagandu. Až v uvolněnějších šedesátých letech se situace mírně změnila a Karel Galla napsal vysokoškolskou učebnici *Úvod do sociologie výchovy*. V této knize dal prostor i sociální pedagogice, nelze však přehlédnout jeho skeptický pohled na tento obor, který je odrazem ideologie té doby. Galla totiž nevidí smysl budovat sociální pedagogiku jako samostatný obor, neboť společenské cíle výchovy jsou, dle jeho názoru, obsaženy v celé „socialistické“ pedagogice, která je předurčena k tomu, aby změnila společnost. Dílu však nelze upřít zajímavé myšlenky, kdy uvádí, že objektem výchovy není pouze jednotlivec, ale celá skupina a subjektem výchovy není pouze učitel nebo vychovatel, ale i kolektiv nebo instituce. (Procházka, 2012, s. 58-59).

1.1.2 Současní autoři zabývající se zkoumanou problematikou

V naší zemi i na Slovensku dostala sociální pedagogika prostor až počátkem devadesátých let, i když v úplných počátcích lze její vývoj označit jako mírně chaotický a těsně po revoluci nesla označení teorie výchovy. Dnes našla sociální pedagogika své zřetelné vymezení jako

samostatná vědní disciplína a reprezentuje ji řada osobností z řad vědeckých i pedagogických kapacit, které tento obor dále utvářejí a propagují. Velmi výrazné postavení mezi těmito osobnostmi zaujímá mimo jiné, například Blahoslav Kraus, Milan Přadka, Věra Poláčková, Miroslav Procházka, Dana Knotová, Světlá Klapilová, Jiří Semrád, Jaroslav Balvín, Zlatica Bakošová, Peter Onrejkovič nebo Jiří Němec.

Výše zmínění autoři odborných publikací jsou zpravidla vysokoškolští pedagogové, kteří se věnují danému oboru nebo oborům příbuzným.

Blahoslav Kraus v monografii *Základy sociální pedagogiky* (2008) a Miroslav Procházka v monografii *Sociální pedagogika* (2012) poskytli přehledný vývoj sociální pedagogiky. Kraus podává ucelený přehled na danou problematiku, zabývá se prostředím, zkoumá možnosti sociální pedagogiky jako životní pomoci. Neopomíná ani výčet možností uplatnění sociálních pedagogů v praxi. To spatřuje v terénní práci, ale také popisuje metody sociálně-výchovné činnosti, která na své podrobné rozpracování dle názoru autora teprve čeká.

Dana Knotová spolu s kolegy z Masarykovy univerzity v Brně v knize *Úvod do sociální pedagogiky* (2014) rozpracovala taktéž přehledný vývoj sociální pedagogiky, ale zabývala se i tématy jako je socializace, typy prostředí a jeho působení, dále sociálně patologickými jevy, ale rozpracovala i přehledné dělení sociálních služeb a formy jejich poskytování.

Všechny tři zmiňované publikace jsme využili při psaní naší bakalářské práce a čerpali z nich cenné informace. Rozsáhlé možnosti zkoumání sociální pedagogiky poskytují odborné práce slovenských autorů. Z. Bakošová, J. Hroncová, M. Potočárová, J. Emmerová, P. Ondrejkovič nebo O. Baláž to jsou odborníci věnující se sociální pedagogice na Slovensku. Stěžejní dílo, které se zabývá pojetím sociální pedagogiky, kdy nejvíce vyzdvihuje její pojetí životní pomoci směřující nejen ke školnímu a rodinnému prostředí, ale i k problémovým skupinám, lze označit monografií autorky Zlaticy Bakošové *Sociálna pedagogika jako životná pomoc* (2005). Dalším dílem, na kterém se výše uvedená autorka podílela, a které pojednává o sociální pedagogice je *Teorie sociálnej pedagogiky* (2011).

Odpovědi na palčivé otázky vlivu výchovy a prostředí nalezneme v publikaci *Člověk-prostředí-výchova* (Kraus, Poláčková et. al., 2001). Autoři pomáhají čtenáři přehledně se orientovat a rozpoznat rozdíly ve vrstevnickém, rodinném nebo mimoškolním prostředí a vnímat jeho vlivy, které působí a mohou ovlivňovat osobnost člověka. Mezi publikace, kterým dominuje téma výchovy lze označit dílo *Výchova pro život* (Pelikán, 1997) nebo dílo *Výchova, naděje společnosti* (Piťha, 2006) a taktéž knihu *Motivace lidského chování* (Nakonečný, 2002).

Z autorů, kteří se zabývají rizikovým chováním a o jejichž díla jsme se opírali při psaní naší bakalářské práce, bychom jmenovali Slavimila Fischera a Jiřího Škodu, kteří ve svém díle *Sociální patologie* (2009) analyzují příčiny vzniku sociálně patologických jevů a možnosti jejich eliminace nebo zmírnění. Oldřich Matoušek spolu s Andreou Kroftovou se v knize *Mládež a delikvence* (2003) taktéž zaměřují na příčiny problémového chování mládeže, značný prostor věnují i programům prevence, které by mohly vést ke zmírnění nebo odstranění těchto nežádoucích jevů. Oldřich Matoušek je spolu s Janou Koláčkovou a Pavlou Kodymovou i autorem *Sociální práce v praxi* (2005). V knize jsou podrobně rozebrány specifika různých cílových skupin, ke kterým je sociální práce směřována, z nichž Oldřich Matoušek je autorem částí, které se zabývají sociální prací se zneužívanými, týranými a zanedbávanými dětmi a jejich rodinami, dále s mnoho problémovými rodinami nebo rizikovou mládeží. Především tyto části knihy, kdy je autorem nebo spoluautorem Oldřich Matoušek jsme použili při psaní naší bakalářské práce. Informace o rizikovém chování jsme nabyli i v knize *Rizikové a antisociální chování v adolescenci* (2014) autorky Veroniky Nielsen Sobotkové nebo v knize *Problémové chování dětí a mládež: Jak mu předcházet, jak ho eliminovat* (Navrátil, Mattioli, 2011).

Otázkami socializace se zabývá především vědní obor sociologie. Zde bychom rádi zmínili autora a sociologa Jana Kellera a jeho *Úvod do sociologie* (1997). Stejný název nese i publikace Jana Jandourka (2009) nebo Radomíra Havlíka (2005). Otázkou socializace se v díle *Socializácia v sociológii výchovy* (2004) zabývá i Peter Ondrejko. Tento autor se ve svých dílech převážně zaměřuje na sociálně patologické vlivy. Ze zahraničních autorů bychom zmínili dílo, které patří mezi nejuznávanější učebnice oboru sociologie *Sociologie* (2008). Britský sociolog Anthony Giddens v něm definuje klíčová témata a termíny z oboru sociologie. Tato publikace není běžně dostupná pro veřejnost. V bakalářské práci jsme využili ze zahraničních autorů knihu *Kyberšikana* (2011) britské autorky Vanessi Rogers, která je důležitým materiálem pro učitele i žáky a upozorňuje na rizika, kterou s sebou přináší moderní doba a které mohou být příčinou rizikového chování dětí a mládeže. Dále bychom zmínili knihu německých autorů Geralda Hüthera a Uli Hauser *Každé dítě má talent* (2017), která se zabývá podporou dětí, rozvíjením jejich talentu a využitím jejich potenciálu. Řadu pohledů na volný čas, který autor vymezuje jako důležité místo v životě mladého člověka a neopomíjí připomenout rizika, která mohou nastat při jeho využívání, přináší publikace *Děti, mládež, volný čas* (2004). Břetislav Hofbauer touto publikací vytvořil přínosný materiál pro stávající i budoucí pedagogy. Naleznou v ní spoustu podnětů pro naplánování smysluplných volnočasových aktivit mladé generace.

Pedagogické termíny, reálie a odbornou terminologii v přehledném abecedním řazení je dílem autorů Jana Průchy, Elišky Walterové a Jiřího Mareše. Jejich *Pedagogický slovník* byl výraznou pomůckou při psaní naší bakalářské práce.

Metody kvalitativního výzkumu přibližuje kniha *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách* (Švaříček, Šedřová, 2014). Kvalitativní výzkum má dle autorů své ustálené postupy a metodologii, jeho úspěšnost však také závisí na talentu výzkumníka, jeho intuici či potřebné a neustálé improvizaci. Obdobou této knihy přibližující metodologii výzkumu, různé druhy výzkumu, uvádějící praktické rady týkající se i chyb, kterých je třeba se vyvarovat, je kniha *Základní teorie, metody a aplikace* (Hendl, 2008).

1.2 Vztah zkoumaného tématu k sociální pedagogice

Pohled na sociální pedagogiku lze zaměřit ve dvou rovinách. Teoretická rovina tohoto oboru nám nabízí nepřeborné množství poznatků a názorů, jejich středobodem je jednotlivce a výchova jako regulátor socializace jedince. V naší republice je vývoj sociální pedagogiky mladší než v okolních zemích. Profilace tohoto oboru se také v jednotlivých zemích různí, ovlivnění vychází z rozlišných národních tradic specifických pro danou zemi. Lze však zkonstatovat, že výchova a pohled na člověka jako bytost sociální, nejen bio-psychickou je společným jmenovatelem a stále předmětem zkoumání. Druhou rovinou je rovina praktická, která spočívá v okamžité intervenci. Obě tyto roviny jsou úzce propojeny a poznatky a informace čerpají ze sebe vzájemně. Existují nejrůznější definice sociální pedagogiky, nejčastěji je vymežován směr, který se orientuje na rizikové a sociálně znevýhodněné skupiny dětí, mládeže, ale i dospělých.

Sociální pedagogika s sebou nese názorové střety odborné veřejnosti a polemiku týkající se výchovy, a především vymezení věkových kategorií, kterých se má výchova týkat a na které má být zaměřena. Debata byla a je také vedena o prostředích, ve kterých má probíhat, aby byla co nejefektivnější. (Kraus, 2008, s. 38).

Ve své bakalářské práci se zaměřujeme na konkrétní nízkoprahové zařízení působící v Uherském Hradišti, které má za sebou již několikaletou činnost, při které aplikuje prvky výchovné, socializační i okamžitě intervenční. Lze konstatovat, že obě zmiňované roviny sociální pedagogiky jsou zde aplikovány a využívány. Abychom lépe pochopili smysl a základy, na kterých tato intervence stojí, pokusíme se ohlédnout zpět do historie. Při tomto ohlédnutí dospějeme k poznání, že výchova jako prostředek socializace a prostředek k přeměně společnosti byla objektem zájmu a zkoumání již ve velmi dávné minulosti.

1.2.1 Předhistorie sociální pedagogiky

Myšlenky o společenské podmíněnosti výchovy, kdy lidské dobro je přímo podmíněno výchovou lze vysledovat už u myšlenek filozofů a pedagogů v dobách antických. Procházka (2012, s. 12) soudí, že „*Sociální pedagogika stejně jako celá evropská vzdělanost se nezpochybnitelně opírá o myšlenky antické filozofie*“. Filozofické a pedagogické myšlenky starých myslitelů vystupovaly v průřezu dějin a ovlivňovaly myšlení i výchovné koncepce filozofů a pedagogů, přičemž jejich názory byly podmiňovány historickým a společenským kontextem doby. A tak zájem o člověka jako bytost, kterou lze formovat výchovou reflektujeme už v dobách řeckořímských. Péči a starost o druhé nalezneme i v antické kultuře. Také v temných dobách středověku, kdy nabývá na síle křesťanství, se zde rodí snaha prosadit lásku k bližnímu a soucítit s trpícími. Otvírá se prostor pro křesťanskou výpomoc, a to v praktické rovině. Do pomoci se zapojují kláštery a sociální roli postupně přebírají i městské správy. V raném novověku, v pozadí významných společenských změn, nastartovaným rozvojem humanismu a renesance, se o slovo hlásí obrovské množství inspirativních a pokrokových názorů a sociálně pedagogického myšlení začíná dostávat prostor. Období renesance a humanismu přináší také odklon od Boha a příklon k člověku. Výchova člověka je chápána jako výrazná a stěžejní síla, která může změnit svět jako takový. O slovo se hlásí víra ve výchovu jako měnitele osudu a světa. Také vzdělání začíná být příkládán zvláštní důraz. Je vyzdvihována jeho rozhodující role v uspořádání společnosti. Kořeny sociální pedagogiky nalézáme v dílech osvícených pedagogů a filozofů žijících a tvořících v dobách osvícení. „*Osvícenská epocha s sebou přinesla řadu převratných společenských změn, proměnilo se pojetí člověka a jeho vztah ke společnosti.*“ (Procházka, 2012, s. 34). Jak dále Procházka (2012, s. 37) uvádí pro toto období je charakteristický rozvoj filantropismu, který se v této době začíná oddělovat od církevních struktur. Masově se v tomto období započalo s budováním a tvořením systému, který dokázal alespoň částečně zabezpečit opuštěné děti, sirotky a chudinu. Filantropismus se začal masově šířit napříč Evropou a stal se jakousi módní záležitostí, což zapojilo postupně i bohaté šlechtické a knížecí rody, kteří začali myšlenku a realizaci filantropického přístupu podporovat. Zde jsme v krátkosti nastínili dlouhou cestu, jakou se pomalými krůčky se ubíral vývoj dějin, až dorazil do období přelomu 19. a 20. století, kdy dozrály společenské i historické podmínky k tomu, že se sociální pedagogika začala utvářet a formovat jako vědecká disciplína. Procházka uvádí, že rozvoj sociálně pedagogických idejí se rozvíjel spolu s filozofickým myšlením a k rozvoji přispěli i rané politicko-sociální představy.

Vytvoření pevných základů, na kterých byla sociální pedagogika utvářena, jako plnohodnotná vědní disciplína souvisí s rozvojem pedagogického myšlení a názorů datujících se k 19. století. Zde začal být člověk chápán jako bytost sociální, a ne jenom jako bytost bio-psychická. Ovšem přikláníme se k myšlence, že k formování této vědní disciplíny, pro kterou je hlavním východiskem proces záměrného působení na osobnost člověka prostřednictvím výchovy, přispěly úvahy a myšlenky mnoha filozofů, pedagogů a osvícenců napříč dějinami od dob antických až po období konce 19. století. Své teze a představy o výchově a vzdělání otiskly do svých děl, které byly inspirující a podněcující pro vznikající i současnou koncepci sociální pedagogiky. Původní filozofické dotazování na možnosti utváření člověka pomocí výchovy a myšlenky na to, že sociální prostředí má také svůj velký podíl na formování člověka se staly důležitou cestou a směrem k postupnému zaměření nejdříve teorie a posléze i praxe na aspekt výchovy. S tímto názorem se ztotožňuje i Procházka (2012, s. 11), který považuje za významnou „...více než dvoutisíciletou historii snah o překonání sociální nespravedlnosti, bídy i lidského utrpení“. Jak dále uvádí, jednalo se povětšinou o osobní příklad jednotlivců či izolovanou a velmi individuální práci. Vytrvalé úsilí takových obdivuhodných a nezlomných jedinců přineslo své ovoce. Podařilo se dokázat, ačkoli se to mohlo jevit v bouřlivých a složitých časech, které historie světa zažívala jako nemožné, že svět se může stát místem vzájemného porozumění, pomoci a solidarity.

1.2.2 Historickým exkurzem k hledání prvopočátků sociální práce

Na některá specifika moderní sociální práce, na sociální práci s konkrétní cílovou skupinou a příklady terénní sociální práce v minulosti se zaměříme později, v další části naší bakalářské práce. V této části bakalářské práce se pokusíme najít počátky filantropismu a charitativní práce, která se postupně etablovala v organizovanou, systematickou, profesionální a cílenou pomoc potřebným a ohroženým jednotlivcům i celým skupinám. Tyto obdivuhodné prvotní počiny datující se až do období temného středověku uvedeme záměrně, neboť dle našeho názoru, ani bez těchto aktivit a snah by se praktická pomoc potřebným nevyvinula do takové organizovanosti a formy, v jaké ji dnes známe v dnešní profesionální podobě. Vše má svůj počátek, fáze vývoje, hledání a ustálenou formu. Tento proces je na jedné straně nelehký, avšak obohacující a formující. Rozvoj charitativní a filantropické činnosti byl reakcí společnosti na změny a sociální nerovnost. Všeobecně platí, že jakýkoliv proces je formován historickým vývojem, ovlivňován a doslova utvářen významnými změnami, které korespondují se společenskými podmínkami, požadavky doby, a hlavně jsou limitovány jejími možnostmi. Je třeba vyzdvihnout prvotní praktické snahy

péče o jednotlivce nebo skupiny, které narážely na různé odpory a vlivy dané doby. Takové nasazení a neúnavný postoj vedly k přetransformování zažitých stereotypů jak v myšlení, tak i v konání. V daném historickém kontextu radikální názory a postoje vedly postupně k zavedení normy a nastartování sociálních a společenských změn.

Období vzniku a rozvoje filantropismu datuje Knotová (2014, s. 11) do období středověku, kdy začíná praktická realizace péče o nemocné, chudé a sirotky. Nový ideál člověka a jeho výchovy je založen na křesťanském ideálu, který vychází z učení Ježíše Krista. Jeho poselství se rychle šíří, dochází k propojení státní moci a církve. Právě církve se snaží a začíná prosazovat lásku k bližnímu a soucit s trpícími. Víra se stává dominantním aspektem ve výchově a orientuje tak člověka na pomoc potřebným, což se samozřejmě realizuje z našeho současného pohledu ve velmi hospodářsky a sociálně primitivních podmínkách. V kontextu sociální pedagogiky lze vnímat dílo Tomáše Akvinského (1225-1274), který se sice zabývá vztahy k nemajetným a chudým, avšak společenské a hierarchické uspořádání společnosti považuje za přirozené a správné.

Procházka (2012, s. 17-18) uvádí, že v období středověku se otevírá prostor pro charitativní činnost a činnost, kterou bychom z dnešního pohledu mohli pojmenovat jako terénní sociální práci. Tou chápeme počiny kazatelů, kteří se mnohdy zřekli svých pohodlných životů a vydali se do „terénu“ předávat svá poselství. Zde stojí za zmínku Jan Milíč z Kroměříže (asi 1325-1374), který opustil svůj výhodný post v královské kanceláři a nastoupil dráhu zapáleného kazatele. Dá se konstatovat, že Milíčova činnost v sobě nese prvky středověké filantropické práce a dává příklad obrovského individuálního zápalu, nasazení a nadšení, který podtrhl svým vlastním mravním příkladem. Jeho počínání, které často naráželo na odpor vrchnosti nebo se setkávalo jen s minimální podporou, zanechalo nesmazatelnou stopu v lidské kultuře. Svým kázáním dokázal obrátit životy lidí a změnit jejich způsob života. Velmi známá je událost z roku 1372 kdy kázal o nemravném životě a na jeho základě se větší počet pražských kurtizán zřekl svého dosavadního způsobu života. Tyto ženy se obrátily na víru a přemístily se do kláštera, kde se věnovaly modlitbám, práci a návratu do běžného života. Z hlediska sociální pedagogiky a potažmo sociální práce je to silné poselství, jak dobře mířené slovo a vychovatelské působení dokáže ovlivnit člověka a přimět jej k obratu, ke změně. Jako příklady výsostné křesťanské péče zmiňuje Procházka činnost Anežky České (Anežka Přemyslovna 1211-1282), jenž vyměnila svůj osud české princezny za život v chudobě, odříkání a zasvěcení pomoci druhým. Právě její dobročinnost, milosrdenství a vůbec celá činnost v sobě nese prvky charitativní práce. V této souvislosti je

třeba zmínit i Zdislavu z Lemberka (1220-1252), českou šlechtičnu a zakladatelku špitálů. Ostatně její jméno dnes nese nejedna charitativní organizace mající charakter pečovatelské, zdravotnické nebo sociální péče.

Filozof a pedagog Juan Luis Vives (1492-1540) své úvahy věnoval promyšlení systému péče o chudé. Jeho spis *O podpoře chudých* obsahuje na svou dobu spoustu revolučních názorů. Revoluční myšlenkou, která předurčila i systém moderní praktické sociální péče nastartované v 19. století, je názor, že starost o chudé a potřebné má být záležitostí státu a ne církve. Další průkopnickou myšlenkou je, že péče a zabezpečení nezaměstnaných má být opíráno o určitý výchovný prvek a poskytnutá podpora má být podmíněna dodržováním určitých pravidel. Ve svých konceptech klade důraz na individuální péči o jednotlivce. „*Vždyť je to vždy velmi konkrétní osud, který člověka do chudoby přivede. Proto je nutné zaznamenat osobní historii každého „klienta“ a vycházet při plánování pomoci a převýchovy z ní*“. (Procházka, 2012, s. 24).

I v jeho myšlenkách lze vnímat silnou kontextovou spojitost se sociálně-pedagogickým myšlením a počínáním.

1.3 Základní pojmy

Výchova je to proces záměrného působení na osobnost člověka zacílený na dosažení pozitivních změn v jejím vývoji. G. A. Lindner, R. Hubert i J. Leif chápali výchovu jako řízený proces vedený pedagogem nebo institucí namířený na ovlivnění nehotového člověka se záměrem podřídit jej normám jak instituce, tak i společnosti. Jiní autoři respektují úlohu samotného vychovávaného při formování a zdůrazňují podíl osobnosti na vlastním utváření. (J. J. Rousseau, J. Dewey), D. Mialaret aj. vymezují výchovu jako proces interakce mezi pedagogem a žákem. Úspěšnost tohoto procesu se odvíjí od otevřenosti vychovávaného jedince k pedagogickému působení a vytvoření potřeby v jeho vědomí zdokonalovat se. (Průcha, Walterová et Mareš, 2001, s. 277). K vzájemného působení mezi vychovatelem a vychovávaným se v procesu výchovy přiklání i Matějček, který výchovu nevidí pouze jako jednosměrný proces působení aktivního vychovatele na pasivního vychovávaného, ale jako vzájemný proces více lidí. I zkušený a dospělý vychovatel může být ovlivňován malým dítětem. Výchova má dle jeho názorů obrovský vliv na utváření osobnosti jedince. Mezi hlavní znaky patří cílenost, záměrnost a systematičnost. (2007, s. 41). Procházka (2012, s. 97) se zaměřil na výchovu z pohledu sociální pedagogiky, která se dívá na výchovu „*v kontextu širších společenských vlivů*“, které podmiňují úspěšnost výchovného působení.

V sociální pedagogice se usilováno „o porozumění vzájemného vztahu výchovy a prostředí a pochopení vlivu sociálních situací na faktické výsledky interakce mezi subjekty výchovy“. Procházka (2012, s. 93-94) dále uvádí, že výchova nachází své těžiště v procesech socializace, není s ní však zcela totožná, neboť výchovu chápeme jako cílevědomou a záměrnou činnost. Kraus a Poláčková (2001, s. 17) vytyčují rozdíl mezi klasickou pedagogikou a sociální pedagogikou, která výchovu směřuje ne jenom na jednotlivce, ale objektem výchovy jsou také sociální skupiny (vrstevnické skupiny, minority nebo např. různé komunity). Výchovu jednotlivce pojímá v širších souvislostech, s výrazným akcentem na prostředí, ve kterém žije.

Socializace je dle Procházky (2012, s. 93-94) v kontextu sociální pedagogiky s výchovou úzce spjata a propojena. Odlišnost spatřuje v tom, že zatímco výchova je záměrné působení, jejímž cílem je rozvoj osobnosti, socializace zahrnuje ve svém procesu záměrné i nezáměrné vlivy. Procházka uvádí tři pohledy na propojenost výchovy a socializace. Durheimovu charakteristiku výchovy jako „*metodické socializace mladého pokolení*“. Oba procesy jsou samostatné a rovnocenné (např. Z. Znaniecky). A v neposlední řadě přístupy, které výchovu a socializaci považují za různé, avšak navzájem úzce související procesy (např. Emmerová, Hroncová). Procházka (2012, s. 90) ji také vymezuje jako proces celoživotní. V průběhu celého života si jedinec osvojuje hodnoty, poznatky, normy, formy chování a jednání, a to mu umožňuje začleňovat se do společnosti. Socializace je procesem, který propojuje jedince se společností. Socializaci rozlišujeme primární, která probíhá v dětství a dospívání, převážně prostřednictvím rodinné výchovy, a sekundární, která nastává v dětství a trvá do dospělosti. Ovlivňují ji socializační faktory jako je škola, pracoviště, vrstevnické skupiny nebo např. média. (Knotová a kol., 2014, s. 25). Dle Vališové (1992, s. 33) se jedná o proces vrůstání jedince do společnosti a má charakter sociálního učení. Žádaným produktem tohoto procesu je dovedností, které umožňují jedinci život ve společnosti. V Pedagogickém slovníku (Průcha, Walterová, Mareš, 2001, s. 216) je socializace definována jako celoživotní proces, „*v jehož průběhu si jedinec osvojuje specifiky lidské formy chování a jednání, jazyk, poznatky, hodnoty*“ a začleňuje se do společnosti. Realizace probíhá prostřednictvím interakcí, sociální komunikace, nátlaku, a především sociálního učení. Neúspěch socializace představuje problém pro jedince, neboť znamená jeho vyloučení ze společnosti, tak pro společnost (sociální deviace). Je pravděpodobný tam, kde nebyly vytvořeny vhodné podmínky v prostředí (např. nefunkční nebo dysfunkční rodina).

Těžiště procesu socializace je uloženo v dětství a mládí, kdy se vytváří proces sociální identity. Úspěch, jak se člověk zapojí do sociálního prostředí, leží především na bedrech rodiny. Probíhá tedy nejdříve v rodině, posléze však i v dalších školních i mimoškolních institucích. (Švestková, 2019, s. 29).

Prostředí má dle Krause (2008, s. 69) zásadní vliv na jednání člověka. Autor zdůrazňuje, že prostředí může člověka podporovat, motivovat, formovat, ale být i překážkou a tedy limitovat. Člení prostředí na několik typů, přičemž se přiklání k názoru, že zásadní prvek ovlivňující osobnost člověka je prostředí posuzované podle podnětů, které nabízí. Svou roli hraje také kvalita těchto podnětů. Dále uvádí, že prostředí podmětově chudé v dnešní době není již tak běžné. Problémem dnešní doby je spíše prostředí podmětově přesycené, které také může člověka poznamenat. Jednostrannost i přesycenost může znamenat z hlediska pedagogiky problém. Jednostrannost prezentuje na příkladu rodiny, která žije jen určitým druhem sportu a vede k němu i své děti, což podle Krause dítěti nezajistí harmonický a všestranný rozvoj osobnosti, na druhé straně je to pořád pozitivnější, než když o dítě není projeven žádný zájem a skončí na ulici.

Od dominantního vlivu prostředí upouští Pelikán (1997, s. 88), který uvádí, že každý jedinec je vybaven určitými vymezenými dispozicemi. Faktory ovlivňující vlastnosti člověka spatřuje v genetické výbavě i v poskytnuté výchově, ne tolik již v prostředí, kterým je obklopen. Bakošová (2011, s. 45) prosazuje myšlenku, že pro jednotlivce je zásadní mít schopnost vyrovnat se s podmínkami prostředí, ve kterém se právě nachází. Schopnost adaptace pak člověku umožní úspěšně se vyrovnávat s životními situacemi. Knotová a kol. (2014, s. 31-32) nahlíží na prostředí pedagogickou optikou, kdy vnímá snahu zkoumat nejrůznější vlivy prostředí. Vlivy, které jsou v souladu s výchovnými cíli, upevňovat a především posilovat. Negativní faktory eliminovat nebo alespoň zmírňovat. Součástí sociálně-pedagogických úvah je také kompenzace důsledků negativních vlivů „*a podpora vlastního úsilí člověka ve snaze vymanit se z nevhodného působení obklopujícího sociálního prostředí*“.

Volný čas je v Pedagogickém slovníku definován, jako čas, se kterým člověk může dle svého uvážení nakládat a na základě svých priorit a zájmů. Je to čas, který zbude z 24 hodin běžného dne, po odečtení času věnovanému práci, rodině, škole, školní přípravě a péči o vlastní fyzické potřeby, včetně spánku. Na vzdělání a výchovu ve volném čase se orientuje pedagogika volného času. (Průcha, Walterová, Mareš, 2001, s. 274-275).

Mladá generace tu tvoří, podle koncepce UNESCO a Úmluvy o právech dítěte, děti do 18 let. (Průcha, Walterová, Mareš, 2001, s. 125).

Mládež je v Pedagogickém slovníku označení pro sociální skupinu tvořenou lidmi ve věku od 15 do 25 let, které již ve společnosti nejsou v pozici dětí, ale společnost jim ještě nepřiznává roli dospělých jedinců. Je pro ni charakteristický jiný systém hodnot, vzorců chování, norem, ale i způsob chování a myšlení. Mládež se formuje na tak zvané generace a každá reprodukuje nějaké kulturní hodnoty dané společnosti, jiné pro změnu odmítá. To je důvod vzniku určitého napětí vznikající v průběhu socializace mládeže. (Průcha, Walterová, Mareš, 2001, s. 125). Věkové období charakterizující mládež označujeme jako dospívání a toto období s sebou nese možná rizika. Pro období dospívání je typické vytváření své osobní identity, jejíž hledání se může odehrávat na pozadí dramatických střetů s rodiči, případně jinými představiteli „světa dospělých“. Hlavním prostředkem v hledání svého „já“ se stává vrstevnická skupina. Ta se na prahu dospělosti stává nejvýraznější referenční skupinou, která svým vlivem zastíňuje vlivy všech ostatních skupin, včetně rodiny. (Matoušek, Kroftová, 2003, s. 81).

Sociální opora je v Pedagogickém slovníku přiblížena jako pomoc, která je poskytována dalšími lidmi jedinci, který se nachází v zátěžové situaci. Usnadňuje mu zvládnutí zátěže, nasycuje jeho potřeby. Může mít podobu informační, instrumentální, hodnotící nebo emocionální. (Průcha, Walterová, Mareš, 2001, s. 217).

Nepříznivá životní situace je situace, kdy dochází k ztrátě nebo oslabení schopností řešit vzniklou situaci, tak aby nezabraňovala sociálnímu začlenění nebo aby neměla za následek sociální vyloučení. Důvodem může být věk, nepříznivý zdravotní stav, krizová rodinná nebo sociální situace, životní návyky, způsob života způsobující konflikt se společností, sociálně znevýhodněné prostředí. (Knotová a kol., 2014, s. 76).

Nízkoprahové zařízení řadíme mezi služby sociální prevence, dle zákona číslo 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Tyto služby se zaměřují na situace nebo jevy, které mohou vést k sociálnímu vyloučení. Služby sociální prevence si kladou za cíl, jak napomáhat osobám k překonání nepříznivé sociální situace, tak i ochranu společnosti před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů. (Knotová a kol., 2014, s. 79). Tato služba se zaměřuje na neorganizovanou mládež. Podmínkou je, že je bezplatná, dostupná a anonymní. Jejím účelem je fungovat jako prevence rizikového chování. Prvořadým cílem a záměrem nízkoprahových zařízení pro děti a mládež je vylepšit životní situaci dětí a mládeže. Prioritou je ukázat klientovi alternativní

možnosti využívání volného času a nabídnout pomoc při řešení stávajících problémů. Cílovou skupinou jsou děti a mládež, v určité věkové skupině. Do těchto zařízení může v podstatě kdokoli bez rozdílů sociálních, etnických nebo duchovních. Aktuální definice nízkoprahových zařízení pro děti a mládež zní takto: „*Nízkoprahové kluby, odborně nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, jsou určeny dětem a mládeži, které tráví svůj volný čas touláním na ulici, v partě či jinak neorganizovaně. Navštěvovat je mohou všichni - od jedničkářů z gymnázia přes skejtáky, vyznavače alternativního způsobu života až po "průšviháře".* (Zdroj internet: <https://www.klubtulip.cz>).

Rizikové chování je chování rizikové populační skupiny, v pedagogickém kontextu zejména skupiny dospívajících. Nejčastěji rozlišujeme tři rizikové typy chování. Zneužívání návykových látek (alkohol, drogy, nikotin), negativní chování v reprodukční oblasti (předčasný sex nesoucí s sebou riziko předčasného těhotenství nebo pohlavních nemocí) a dále negativní psychosociální chování (agresivita, deprese, záškoláctví, školní docházka, virtuální drogy). Tyto kategorie mají tendenci sdružovat se a tím jedna usnadňuje další. Svou úlohu může sehrát také emocionální deprivace nebo negativní tlaky vrstevnických skupin. (Průcha, Walterová, Mareš, 2001, s. 201). Procházka (2012, s. 133) definuje rizikové chování jako vzorce chování, „*v jejichž důsledku může docházet k prokazatelnému nárůstu výchovně vzdělávacích, zdravotních, sociálních a dalších rizik*“. Ohrožen je dle jeho názoru nejen jedinec, ale také celá společnost. Matoušek a Kroftová (2003, s. 267) uvádějí, že není jednoduché vymezit cílovou skupinu ohroženou výskytem rizikového chování. Jmenuje skupiny, na které by měla být směřována preventivní opatření a těmi jsou např. hyperaktivní děti, děti z rodin, v nichž chybí otec, děti s predelikventním chováním, děti z dysfunkčních rodin, děti z rodin žijících na nebo pod hranici životního minima, děti s poruchami chování, děti selhávající ve škole nebo děti ze čtvrtí, ve kterých se vyskytuje vyšší úroveň kriminality.

2 VÝCHOVA JAKO REGULÁTOR SOCIALIZACE A VYUŽITÍ TĚCHTO PRVKŮ, U DĚTÍ A DOSPÍVAJÍCÍCH V JEJICH VOLNÉM ČASE

2.1 Vybrané pohledy na výchovu v proudu času

V souvislosti se zdůrazňováním a významnosti výchovy a vzdělávání je tradičně zmiňován antický filozof Platón (427-347 př. n. l.). Tento žák Sókratův podal ucelený pedagogický systém. Ve své filozofii chápe Platón reálný svět jako pouhý odraz dokonalého světa idejí. Za nejvyšší ideu považuje ideu dobra, která přímo podléhá ideji spravedlnosti, pravdy a krásy. Z těchto idejí je pak vytvářena hierarchie hodnot. „*Platón zdůrazňoval sociální funkci výchovy, cílem výchovy je pro něj společenské uplatnění člověka*“ (Knotová a kol., 2014, s. 11). Lidské dobro je podle Platóna podmíněno výchovou. S tím se ztotožňuje i Procházka (2012, s. 12), dle kterého Platón věřil, že výchova je předpokladem pro zdárný mravní vývoj jedince. Jak dále Procházka uvádí, že Platón ve svém díle *Ústava* zdůraznil přímou souvislost mezi výchovou člověka a jeho společenským uplatněním.

Usuzujeme, že sofistickým výkladem vypovídajícím o roli pedagoga k žákovi nebo také vychovatele k vychovávanému je Platónovo Podobenství o jeskyni, popsáném v knize sedmé ve zmiňovaném díle *Ústava*. I přesto, že se obsah a forma filozofického myšlení od dob Platóna diametrálně změnila, lze z jeho myšlenek čerpat i dnes a přenášet je na problémy dnešní doby. Reflektujeme, že podstata poselství, kterou chtěl tímto dílem světu Platón předat, je uprostřed sedmé kapitoly. Osoba, která uzří světlo, se nikdy nebude chtít vrátit zpět do tmy, přestože cesta ke světlu je složitá a plná překážek, vzdoru a odříkání. Za světlem spatřujeme symboliku vědění a poznání a v člověku, který podnikl strastiplnou cestu, aby vyměnil jeskynní tmu a stíny za světlo a přesto se vrátil pro ostatní, lze spatřovat paralelu pedagogiky a vychovatelství. Onen navrátilcec je ten, kterého si ztotožňujeme s pedagogem a vychovatelem jako činitelem změny a mentorem a inspirátorem v obracení duše nevědomé. (čerpáno z přednášek doc. PhDr. Mgr. Jaroslava Balvína CSc., Filozofie výchovy).

Aristotelés (384-322 př. n. l.) taktéž vyzdvihuje sílu výchovy, ve které vidí prostředek k přetvoření člověka v samostatnou bytost, přičemž v tomto procesu zdůrazňuje významnou roli státu. (Procházka, 2012, s. 12-13).

Souvislost mezi sociálně pedagogickým myšlením a dílem spatřuje Procházka (2012, s. 13) ve tvorbě filozofa a politika Seneci (4 př. n. l. - 65 n. l.). Ten nabytou moudrost člověka vnímá jako předpoklad jeho schopností a uplatnění v životě.

Svou pozornost na výchovu upřeli i utopisté Thomas More (1478-1535) a Thomasso Campanella (1568-1639). Do svých děl vtiskli představu, že „... *výchova se stane hlavním prostředkem, který umožní vznik a rozvoj uspořádané společnosti*“ (Knotová a kol., 2014, s. 11).

Campanella své představy výchově a tím o ideální společnosti zakomponoval do svého díla *Sluneční stát*. V tomto díle skloubil dohromady středověké a křesťanské ideály spolu s antickou a renesanční filozofií. Z dnešní perspektivy sociální pedagogiky je toto dílo přínosné myšlenou, že rozhodující roli, která předurčuje prestiž a úspěch člověka *Slunečného státu* vidí Campanella jak ve vzdělání, tak i v nabytých schopnostech, které si člověk postupně osvojí. Také vizí, že do vzdělání mají být zapojeny všechny děti. (Hroncová, Emmerová, Kraus a kol., 2008, s. 24).

Dále nelze opomenout myslitele, spisovatele a pedagoga Jana Amose Komenského (1592-1670). Jeho názory na výchovu, do kterých přenesl své sociální cítění, doslova fascinují svou aktuálností. Soudíme, že Jan Amos Komenský ovlivnil především pedagogiku, ale jeho myšlenky o vzájemném propojení výchovy a vzdělání jsou inspirací i pro sociální pedagogiku. Procházka (2012, s. 24-25) vyzdvihuje čtyři oblasti díla Komenského, které přinesly sociální pedagogice výraznou inspiraci. Je to *idea síly výchovy a jejího potenciálu při přeměně společnosti, idea demokratičnosti výchovy a vzdělávání, akcent na sociální roli školního prostředí a ucelený koncept nápravy společnosti výchovou*. Autor dokonce uvádí, že v rozsáhlém díle Komenského lze nalézt i zásadní odpověď na otázku sociální pedagogiky, a to, do jaké míry společnost, a potažmo i člověka, lze výchovou změnit. Komenský zastával názor, že Bůh stvořil svět dokonalý a člověka stvořil k obrazu svému. Veškerá zkaženost a bída světa je důsledkem lidského činění. Není tedy na Stvořiteli, aby věci napravoval. Uvažuje, že „*odpovědnost za svět, za jeho sociální a mravní vývoj má přeci ten, kdo jej zkažil*“. I v tomto bodě spatřujeme propojení se sociální pedagogikou. Výchova a vzdělání může nastartovat změnu v člověku, odpovědnost za své chování si musí nést sám.

Kraus (2008, s. 10) poukazuje na sociální cítění Komenského, neboť prosazoval právo na vzdělání a výchovu pro všechny lidi, bez ohledu na jejich pohlaví, majetek nebo stav. Procházka (2012, s. 28) zdůrazňuje Komenského optimistický pohled na výchovu, ve které vidí účinný prostředek ke kultivaci jednotlivce, ale také veškerých lidských vztahů. Somr (2007, s. 116) uvádí, že idea humanismu vychází z přirozených a daných rozdílností lidí. Vyzdvihuje akceptaci Komenského k rozmanitému uplatnění těchto jedinců a také různý způsob zacházení, vycházející z této rozmanitosti.

Myšlenky otisknuté do děl těchto starých myslitelů a pedagogů můžeme vnímat jako prvotní teorie a úvahy vztahující se k výchově, jako procesu utváření osobnosti člověka, a ve kterých lze nalézt mnoho prvků shodujících se se současným pojetím sociální pedagogiky. V jejich myšlenkách a úvahách lze spatřit záblesky osvícených a inspirativních idejí, které se nepochybně staly základním stavebním kamenem současného pojetí pedagogiky i sociální pedagogiky. Nelze si nevšimnou vnímání, propagování a postupné utvrzení se v názoru, že výchova a vzdělání nejen kultivují, ale především utvářejí jak osobnost člověka, tak i celou společnost. Cesta k současnému trendu péče o jedince, ve kterém je kladen zřetel na osobní historii každého člověka. Tedy vliv prostředí a výchovy, která ho formovala od útlého dětství, připravenost a metodická propracovanost zaměření péče s ohledem na jeho aktuální nastavení. Lze zde zahrnout např. pomoc při zvládání životních obtíží, zamezení hrozby sociálního vyloučení a dopadů negativních procesů, které člověka v dané chvíli ohrožují. Kladení důrazu na uspokojení nejen jeho materiálních, ale i společenských potřeb jako je seberealizace, uplatnění v životě, využití jeho potenciálu na maximum. Je příznivým faktem, že myšlenkový základ o klíčovém významu výchovy a vzdělání lze nalézt už v antických dobách což z dnešní perspektivy vzbuzuje obdiv a respekt. Soudíme, že první představitele sociální pedagogiky jako vědního oboru nepochybně ovlivnily myšlenky a teorie zakotvené v dílech nejen starých myslitelů jakými byl již zmiňovaný Platón, Aristotelés, Seneca, přes utopisty Campanellu, More, až po humanistického myslitele a pedagoga J. A. Komenského, což je jen velmi krátký, námi uvedený výčet. V jejich dílech si nelze nepovšimnou zdůrazňování důležitého prvku, jakým je výchova. Filozofické myšlení mělo nepochybně vliv na vznik a vývoj sociálně pedagogických idejí. Procházka (2012, s. 38) uvádí, že sociálně pedagogické myšlení se shodně v různých zemích rozvíjí ve dvou proudech praktickém a teoretickém. Bouřlivé společenské proměny 19. století dospěly k alarmujícímu bodu. Zaměření se na skupiny a vrstvy obyvatelstva zasažené těmito změnami se ukázalo jako nezbytné. „*Sociálně orientovaná výchova a s ní spojené důkazy síly lidské solidarity*

byly také jedním z momentů, které dávaly opodstatnění pro rozvoj této tehdy nové hraniční disciplíny“. Dle autora toto s sebou přineslo nutnost dát novému oboru zázemí v argumentech vztahujících se k výchově a společnosti. Došlo k důkladnému myšlenkovému zpracování, při kterém bylo využito pedagogických, sociologických i filozofických pohledů na člověka i celou společnost a tím k formování teoretického proudu sociální pedagogiky.

Hroncová, která vychází z Wroczyňského, dokonce periodizuje vývoj sociální pedagogiky ve třech proudech. Shoduje se s Procházkou, že nejstarší je praktický proud sociální pedagogiky, který datuje na počátek 19. století. V druhé polovině 19. století následuje rozvoj teoretického proudu. Teoretický proud poukázal na potřebu stanovovat pevné společenské cíle a obsahy výchovy. Taktéž připomenul význam sociální determinace výchovy. Jako poslední navazuje třetí proud datovaný na druhou polovinu 19. století, respektive přelom 19. a 20. století. Tento proud se zaměřuje na empirická bádání. U empirického proudu stojí za zmínku představitel sociální pedagogiky Paul Bergemann (1862-1946), který při stanovování cílů výchovy zdůrazňoval nutnost empirických základů. Svou pozornost také upíral na přímou souvislost mezi výchovou a sociálním prostředím. Svůj zájem soustředil také na mimoškolní výchovu dětí a problémům s ní spjatými. (in Knotová a kol., 2014, s. 13-14).

2.2 Výchova ve vztahu k mladistvým z pohledu dnešní perspektivy a úskalí, kterým čelí

Výchova dítěte je jedním z nejtěžších životních úkolů. Nese s sebou břemeno odpovědnosti za jeho budoucí život. Hüther a Hauser (2017, s. 22-23) uvádějí, že není až tak důležité, v jaké roli dítě na jeho cestě a uvedení do života provázíte. Jak zdůrazňují samozřejmě nejlepší je, když svou úlohu zvládne rodič, ale doprovázejícím může být i prarodič nebo se této role může chopit pracovník nějakého terapeutického zařízení, který pomáhá dítěti, obtížně se vyrovnávajícímu s požadavky školy, s nároky rodičů nebo naopak jejich nezájmem. Jak se oba autoři shodují „*čím složitější je svět, ve kterém naše děti vyrůstají, tím spíše jsou odkázány na kompetentní podporu.*“ Ovšem nalézt paritu v názorech, jak má tato podpora vypadat je velmi složité. Byly doby, kdy byly děti vystavovány značné krutosti a odříkání a převládal názor, že taková jediné taková výchova je připraví na život. Rodiče, kteří toto zažívali v dětství, se snažili své děti uchránit a jejich výchova sklouzávala do velmi liberální podoby, kdy děti dostaly vše, co požadovaly, avšak ani tento výchovný systém není

ideální. Každá nastupující generace rodičů vychovávala své děti vždy za podmínek, které byly odlišné od těch, ve kterých sami vyrůstali, ovšem shodných paralel bylo možné nalézt mnoho.

Domníváme se, že rodiče dnešních dnů jsou ve zcela výjimečné a nezáviděníhodné pozici. Svět, ve kterém oni dozrávali, již neexistuje. Jejich generace zažila dětství, které se v mnoha aspektech podobalo dětství předešlého pokolení. Poté byla svědkem obrovských změn, kterými za poslední léta prošla společnost a celý globální svět. Změna společenského zřízení, masivní nástup technologií, tlaky okolního světa být dokonalý a neselhat, obrovské nároky na profesní život, ovládající všechny ostatní části života, nárůst kriminality, odosobnění vztahů, ztráta pevného životního rytmu - to je jen výčet části novodobé reality, kterou neznali a se kterou se museli vypořádat. Už to je pro mnohé z nich zatěžující a do toho mají ještě zvládat rodičovskou roli.

Usuzujeme, že určitá úskalí ve výchově může přinášet i konzumní společnost. Potřeba žít v blahobytu žene většinu rodičů za jediným cílem, zabezpečit své dítě materiálně. Dopřát mu to co oni sami neměli. Honba za kariérou a vyššími výdělky sice zajistí dětem blahobyt v materiální rovině, obnažuje však skutečnost, že čím více jim rodiče zajistí hmotné potřeby, tím méně jsou schopni zajistit to nejdůležitější - nehmotné potřeby. Vést je svým příkladem na to není v uspěchané době čas. Snižuje se schopnost rodičů komunikovat se svými dětmi. Příčinou je už zmiňovaný nedostatek času, ale také můžeme hledat příčinu v informačních technologiích a jejich vládu nad lidskými životy. Rodiče stráví spoustu času v zaměstnání a poté doma další čas zabere mobilní telefon nebo počítač. Jejich děti pak dělají totéž a podléhají klamnému dojmu, kolik mají přátel na sociálních sítích. Virtuální a mnohdy anonymní komunikace se zdá snadná. Jakmile vyvstane potřeba komunikace tváří tvář, nastává problém. Neumí to, a rodiče jim vzájemné komunikace dopřávají čím dál tím méně. Dostaví se pocity selhání a jejich frustrace může vést k problémovému a destruktivnímu jednání. Tato doba také přináší druhý extrém. Rozevírání nůžek mezi chudými a bohatými za poslední léta dopadá negativně na rodiny s více dětmi, rodiny samoživitelů. Takoví rodiče řeší spoustu problémů, které pak mohou na své děti přenášet. Mállokterý rodič má v současnosti možnost trávit s dětmi tolik času, kolik by si přál. Proto je dobře, že existují instituce, které jejich roli částečně nahrazují. Vždyť i pedagog, vychovatel nebo člověk naplňující volnočasové aktivity dětí a mládeže může být tím, kdo může dětem předávat životní moudrost a zprostředkovávat zážitky, vést dialog.

Škola, stejně jako volnočasové zařízení je výchovná, a zároveň vzdělávací instituce. Primárním cílem obou takových zařízení by měla být socializace. Paralelně s rodinou dítě vychovává tak, aby dokázalo žít ve společnosti. Vzdělání je také důležité, stěžejní. Nemělo by však jít tolik o informace, ale o vzájemnost, toleranci a spolupráci. A nutno říct, že navzdory tomu zda v rodině vše perfektně funguje nebo funkčnost je nižší, svět doma a svět ve školním zařízení, jsou zcela rozdílné světy. Ideálem je, že by se měly vzájemně prolínat a doplňovat.

2.3 Socializace v dospívání

Průcha zmiňuje (2006, s. 66-68) výzkumy během kterých byly srovnávány děti, které prošly institucionalizovanou výchovou v předškolních zařízeních, s dětmi vyrůstajícími pouze v rodinném prostředí. Cílem britských odborníků (A. F. Osborn a J. E. Milbank) bylo ověřit schopnosti dětí intelektové, řečové dovednosti i jiné schopnosti. Srovnání provedli v 5 letech a poté opakovali ve věku 10 let. Výsledky prokázaly pozitivní efekty u dětí, které absolvovaly předškolní výchovu, avšak jednoznačně v závislosti na rodinném zázemí dítěte. Silnějšího efektu bylo dosaženo u dětí z rodin s nepříznivými sociokulturními parametry. Průcha uvádí i další výzkumy se shodnými nálezy. Institucionální výchova prospívá rozvoji především dětí s nepříznivým rodinným prostředím. Matka ovlivňuje dítě nejvýrazněji do věku 2 let. I poté je dítě výrazně ovlivňováno sociokulturní úrovní rodiny natolik, že vliv institucionální výchovy může být pozitivní, není však tak rozhodující jako vliv rodinného prostředí. Průcha (2006, s. 68) doslova uvádí: „*Co je do dítěte „vlozeno“ výchovným působením rodiny v prvních letech života, to už institucionální zařízení v zásadě nemůže změnit*“. Usuzujeme, že je tento výzkum důležité zmínit, neboť i zde se ukazuje, že tam kde selže rodinná výchova, může být, ne sice rovným, ale často adekvátním a hodnotným zástupcem, institucionální výchova.

Socializace je procesem učení, sociálního zrání a osvojování si životního stylu. Odehrává se v rodině, ve škole, ve skupině přátel, ve vrstevnické skupině, taktéž prostřednictvím práce a masmédií. Jedná se o proces vzniku a vývoje osobnosti, v závislosti na sociálním okolí. Člověk se během ní stává subjektem schopným společenského konání. (Ondrejko, 1997, s. 53). U dětí a mládeže ještě k prostředím, kde probíhá socializace, vstupují i další společenské skupiny, především volnočasového charakteru, jako například sportovní nebo zájmové kluby. (Hartl a Hartlová, 2000, s. 548).

2.4 Sociální práce a její role při výchově

Jedním z činitelů, který se dle našeho názoru také podílel na rozvoji sociální práce, byly příklady obdivuhodné sociální práce v minulosti. Aby došlo k naplnění filozofických a teoretických myšlenek bylo nutné jejich proniknutí do praxe. Jen tak nabude teorie smyslu. V předchozí části naší bakalářské práce jsme se pokoušeli nalézt moment zrodu zájmu o potřebné a počátky praktické realizace této pomoci. V této části se zaměříme na konkrétnější ukázky počátků sociální práce v minulosti a pokusíme se definovat cíle a smysl sociální práce v současné době.

V 19. století díky osvícencům zaznamenáváme nejružnější praktické intervence zacílené na zlepšení postavení chudých vrstev obyvatelstva. V této souvislosti nelze opomenout hraběte Jana Nepomuka Buquoye, kterého Procházka označil za inspirátora systémově propracované péče o chudé, které si postupně osvojila celá střední Evropa a zrod tohoto systému (zakládání chudinských ústavů) započal na panství výše uvedeného hraběte na jihu Čech. Buquoy byl také iniciátorem školské a sociální reformy, které uváděl do praxe spolu s dalšími nadšenci. Buquoy si velmi dobře uvědomoval začarovaný kruh mezi chudobou a vzděláním z něhož je téměř nemožné vystoupit. Proto se zasadil o budování škol v odlehlých venkovských lokalitách, aby vzdělání a praktické dovednosti pronikly i do těchto oblastí. Význam sociálních reforem lze spatřovat v zavedení přesných statistik, centralizace, která napomohla tomu, že pomoc zaměřená na potřebné a ohrožené chudobou, byla daleko propracovanější a cílenější a také směřovala na konkrétní jednotlivce. Dalším příkladem praktické výchovné a sociální práce je kněz, učitel i obrozenecký spisovatel Samuel Tešedík (1724-1820). Opíral se o Komenského principy, kdy vzdělání má poskytnuto všem, tedy i dětem z chudých rodin. Školní přípravu se snažil propracovat tak, aby absolventi našli uplatnění. Tuto rovinu se snažil zajistit propojením výuky a praxe. Významným prvkem praktické sociální pedagogiky byla charitativní činnost. Jak jsme již uvedli zavedení centralizace a propracovanost sociální péče a zacílená distribuce peněžité i hmotné pomoci se zdokonalovala a směřovala charitativní činnost k lepší systémovosti. Lze uvést, že charitativní práce spolu s dobrovolnickou činností, které byly spojené s výchovou a vzděláváním, se staly dalším pilířem a položily pevné základy profesionální evropské sociální pedagogiky. (Procházka, 2012, s. 40-44).

Knotová (2014, s. 13) uvádí o praktickém směru sociální pedagogiky, že „*tento směr vychází mj. z filantropismu, lidské solidarity, akceptaci představy o nutnosti společenské (státní) systematické péče o potřebné, která může změnit jejich nepříznivou situaci*“. Procházka

(2012, s. 45) zmiňuje další představitele praktického proudu, z nichž nás, v souvislosti s naším tématem, zaujal příklad sociálně pedagogické činnosti italského kněze Dona Bosca (1815-1888). On sám nazval svůj výchovný styl „preventivním systémem“, který si v této době osvojovali i další progresivní pedagogové. Přesvědčení, které tento systém reprezentovalo, bylo to, „...že je lepší negativním jevům mezi mládeží předcházet, než je pouze napravovat.“ Pojem „prevence“ nebyl v Boscově éře ještě vyhraněn a nijak specifikován. Za preventivní opatření byl tehdy považován přísný dohled, autokratická výchova vedoucí až k omezení osobní svobody. Stejně tak byla prevence navozována vytvářením pozitivních aktivit svěřenců a kultivováním svědomí. V pojetí Dona Bosca nacházíme oba protipóly prevence. Omezující jde ruku v ruce s motivačním. Prosazoval, aby důvěra byla podepřena bdělostí, mladým lidem nabízel možnost seberealizace a důraz kladl na vyvádění dospívajících z prostředí, které by pro ně mohlo znamenat mravní ohrožení.

Don Bosco byl zakladatelem kongregace salesiánů a důvod, že nakonec převážnou část života zasvětil výchovné péči o dělnickou mládež, můžeme hledat v jeho prostém původu a velkém sociálním citění. Heslem Dona Boscy bylo latinské „*Da mihi animas, cetera tolle*“, což v českém překladu znamená „*Dej mi duše, ostatní si vezmi*“. Toto vycházelo zřejmě z jeho snažení týkající se péče o zanedbané a chudé chlapce z ulice a chápeme ho tak, že důležitost spatřoval především ve spasení jejich duší, ohrožených zlým prostředím. Ostatní považoval za druhořadé a nepodstatné. Jeho sociální cit vystihuje i další jeho výrok „*Být dobrý neznamena nedopouštět se nedostatků, spíše mít dobrou vůli je napravovat.*“ (čerpáno z internetových stránek českých salesiánů – www.sdb.cz).

Sociální práce dostala velký prostor pro svůj rozvoj a formování v poválečných časech. V tomto období se vytvořila potřeba kompenzovat ztráty a utrpení vzniklé válečným konfliktem. Bylo třeba sociálních aktivit. Aktuální situace si vyžádala, aby se teoretické myšlenky o sociální pedagogice (Natorp) přesunuly do praktické roviny. Bylo třeba řešit palčivé a aktuální problémy především dětí, mládeže, ale také dospělých. (Klapilová, 1996, s. 9).

Sociální práce v dnešní realitě má zcela jiný charakter. Usuzujeme však, že i zde lze hledat její předhistorii v minulosti. Charitativní práce, filantropismus a péče o potřebné, to vše vedlo k vývoji a rozpracování sociální práce do sofistikované podoby, jakou známe dnes. Pokud máme sociální práci definovat soudobou optikou, jedná se o vysoce specializovanou pomáhající činnost, jejíž cílem je zvyšovat nebo stabilizovat kvalitu života lidí, u kterých je omezena nebo přímo ohrožena. Sociální práce dnešních dnů je postavená na profesionalitě,

poskytuje profesionální intervenci a nabízí profesionální pomoc jednotlivcům a skupinám. Zlepšováním situace ohrožených osob přispívá k udržení jejich optimálního fungování ve společnosti. Sociální práce usiluje u znevýhodněného nebo ohroženého jednotlivce, skupiny, popř. komunity zlepšit nebo obnovit jejich sociální fungování. Pro dosažení těchto cílů se zaměřuje i na tvorbu příznivých společenských podmínek. Sociální práce je postavena na sociální spravedlnosti, jako základní hodnotě a opírá se o koncepci lidských práv. Klade si za cíl ovlivňovat společenské prostředí tak, aby nebyly posilovány nerovné podmínky. Sociální práce je profesí odborná a jejím ideálem je umění pomoci člověku v jeho těžkostech, s důrazem kladeným na udržení respektu vůči každému jednotlivci. Základním principem moderní sociální práce je poskytnutí profesionální pomoci člověku. Intervence sociálního pracovníka musí být kompetentní, s akcentem na ochranu lidské důstojnosti a orientací na zdroje pomoci. (čerpáno z přednášek Mgr. Lucie Cejpek Blašíkové, Ph.D., Sociální práce se seniory).

Sociální práce se zaměřuje na množství cílových skupin. Sociální práce s nezaměstnanými, s bezdomovci, s uživateli drog, s oběťmi násilí v rodině, s rodinami po rozvodu, se zneužívanými, týranými a zanedbanými dětmi a jejich rodinami, sociální práce v rámci probační a mediační služby, sociální práce s ženami, které poskytují placené sexuální služby, sociální práce s uprchlíky, sociální práce s mnoho problémovými rodinami nebo sociální práce s rizikovou mládeží. To je jen velmi úzký výčet možných druhů sociální práce a cílových skupin. V naší bakalářské práci se zaměříme na sociální práci s rizikovou mládeží, konkrétně pak na zařízení, které nabízí trávení volna kulturními, sportovními i vzdělávacími aktivitami a zaměřenými na ohrožené děti a rizikovou mládež – nízkoprahové zařízení.

Matoušek (2005, s. 270-273) zmiňuje několik institucí a služeb zabývajících se sociální prací s rizikovou mládeží v České republice. Patří mezi ně orgány sociálně-právní ochrany dětí, dále kurátoři pro mládež, diagnostické a výchovné ústavy pro mládež, střediska výchovné péče, na základních a středních školách působící výchovní poradci nebo asistenti učitelů. Dle autora nejpropracovanější systém práce s dětmi a mládeží realizuje církev, která vzdělávací a terapeutické programy pro děti nebo rodiny, které se dostaly do neřešitelných problémů, nabízí v salesiánských střediscích. Systém práce vychází z principů zakladatele kongregace salesiánů, v této bakalářské práci již námi zmiňovaného italského kněze Dona Bosca. V neposlední řadě autor zmiňuje i nízkoprahové kluby, které nabízejí prostor pro volnočasové aktivity převážně pro děti z problémových rodin, jsou však otevřeny všem.

A právě sociální práci aplikovanou v jednom konkrétním nízkoprahovém zařízení se budeme zabývat v II. části naší bakalářské práce.

Zcela specifickým druhem sociální práce je terénní sociální práce, tzv. Streetwork. Jedná se o terénní sociální práci na ulici. V USA se praktikuje již desítky let, v západní Evropě od šedesátých let 20. století. Její vznik byl reakcí na úpadek ve velkoměstských čtvrtích a s tím souvisejícím nárůstem delikvence, především mezi mládeží. Zpočátku byla zaměřena na mládež páchající trestnou činnost, postupně se její činnost zaměřila i na děti a mládež potencionálně rizikové. Sociální pracovník tak na ulici poskytuje informace a přímou pomoc. Zprostředkovává spojení s institucemi. Zaměřuje se tak na klienty, kteří by normálně pomoc nevyhledali. Důvodem není, že by o takovou pomoc nestáli, ale pro rizikové skupiny je často nemožné vyhledat pomoc ve správném čase a místě nebo oslovit zdroj pomoci. Streetworker se tak stává zprostředkovatelem sociálních služeb. U nás tuto formu práce a pomoci nabízí některá nevládní občanská sdružení, kdy streetworker v nich obvykle působí jako předsunutý pracovník nízkoprahového zařízení. Pracovním prostředím streetworkera jsou tak náměstí, hospody, ulice a pasáže domů, neboť jeho klienty jsou většinou děti a mládež, kteří se v těchto místech pohybují. Tak s nimi může navázat kontakt a postupně je směřovat k tomu, aby se věnovali činnostem, které neohrožují společnost, přitom jsou pro klienty zajímavé a zábavné. (Matoušek a Kroftová, 2003, s. 198-199).

Domníváme se, že děti, u kterých rodinné zázemí a výchova selhává, mají zcela jistě ztíženou startovací čáru do života oproti dětem, které jsou obklopeny vyrovnaným a podnětným rodinným prostředím. Avšak ani u těchto dětí nejsou šance zcela ztraceny. To, že prostředí utváří člověka vývojový psychologové, na základě nákladných pokusů, zcela jednoznačně v minulosti potvrdili. Tam, kde selže prostředí rodinné, může být zástupným elementem prostředí institucionální. Z láskyplné péče, projeveného zájmu a starostlivosti v určitém věkovém úseku profituje pak člověk celý život. I jedinec citlivý vůči stresu a mající sklon k selhání nebo zkratkovitěho jednání, může vést naplněný život, pokud se mu v kritické chvíli dostane podpory. Někdo má život snazší, jiný bojuje od narození s nepříznivými poměry. To však nemusí nezbytně předurčit jeho budoucí život. Důležitá je časově vhodně namířená intervence a není, až tak relevantní kdo ji poskytne. Stěžejní je v člověku rozvinout to s čím přišel na tento svět, tedy jeho potenciál a nadání. Kdo bude vítěz a kdo poražený není zapsáno v genech, podstatné jsou zkušenosti, které v určitém časovém úseku života jedinec nasbírání. Naučit se zvládat tlak dnešního normovaného světa je jízdenka k plnohodnotnému a naplněnému životu. Také vnímání a nepotlačování vlastních

potřeb, nejen plnění očekávání jiných, je cestou k umění zvaném žít. Vhodná terapie např. formou sociální práce může být prostředkem, jak si toto umění osvojit. „*Klíčem k životu je štěstí*“ a to lze nalézt jen, když vládneme kompetencemi zvládat jeho tlaky a vychutnávat si jeho bonusy.

2.5 Volný čas mladistvých

Nové technologie s sebou přinášejí spoustu paradoxů. Lidský život dokáží obohatit, usnadnit, avšak zároveň mají schopnost proměnit ho v „peklo“. Děti a mladí lidé tráví dnes spoustu svého volného času v digitálním světě. Rogers (2011, s. 28) popisuje odlišnosti navazování a udržování kontaktů dnešní mladé generace. Počítače a mobilní telefony jim umožňují neomezený přístup k informacím a vytváření a udržování kontaktů takřka po celém světě. Oproti předchozím generacím ta současná navazuje kontakty, sdílí své zážitky a zkušenosti s celou řadou lidí, aniž by se s nimi měla potřebu osobně setkat. Tento krásný a nový digitální svět má však i své stinné stránky, ať už je to odosobnění vztahů tak i možnost zneužití moderních komunikačních technologií, např. kyberšikana. Změny ve společnosti po roce 1989 měly vliv i na změny ve využívání volného času mladé generace. Matoušek (2005, s. 268) zmiňuje faktory, které mají v současné moderní době vliv na volný čas mladistvých a upozorňuje i na možná rizika. Všudypřítomný a obrovský vliv médií, zejména přístupnost pořadů s obsahem násilí a agrese, se kterou se mladý člověk lehce ztotožní. Propagace idolů, jejichž chování je často na hraně, někdy za hranicí zákona. Také život ve městech dává mladým lidem obrovský prostor k rizikovému trávení volného času v prostředí heren, barů, diskoték. Dostupnost návykových látek není už jen záležitostí větších měst, ale i malých vesnic. Problémem je dle Matouška i skutečnost, že dnešní rodiče tráví mnoho času v zaměstnání. To umožňuje dětem pobývat většinu volného času bez jejich kontroly se svou vrstevnickou skupinou, kdy je vliv této skupiny prokazatelně vyšší u dětí, které nemají stabilní funkční rodinné zázemí. Matoušek a Kroftová (2003, s. 83) se shodují, že vrstevnická skupina je v období dospívání nejdůležitější referenční skupinou pro všechny mladé lidi. U dětí frustrovaných nízkou podporou rodiny však může představovat riziko. „*Pro rizikovou mládež z dysfunkčních rodin je vrstevnická skupina důležitější než pro mladé lidi vyrůstající v rodinách, jež dětem poskytují přiměřenou míru podpory*“. Dle autorů takové rodiny dětem vytyčují meze dovoleného chování a vrstevnická skupina, popř. jejich vůdce, má menší šanci ovlivňovat jejich chování a rozhodování. Hofbauer (2004, s. 11) upozorňuje, že volný čas může představovat jistá rizika pro jedince, který nedokáže možnosti volného času plně rozvinout a tím pádem i zhodnotit. Způsob, jakým mladí lidé

tráví svůj volný čas a životní styl jaký preferují je zcela jistě jejich volba a v jejich kompetenci. Odpovědnost za tyto jednotlivce však nese celá společnost. V praxi to značí vychovávat takovou populaci, která svůj volný čas smysluplně využije. Pro společnost je to žádoucí, neboť lidé ji pak zpětně svým životním stylem ovlivňují a způsob realizace volného času může poznamenávat jak širší sociální prostředí, tak i výchovu budoucí generace. „*Jak využívat a naplňovat svůj volný čas se mladý člověk musí učit v rámci své socializace*“. Výchova k jeho organizaci a účelnému využívání by měla být součástí výchovně vzdělávacího procesu už proto, že neuspokojování potřeb volného času mladého člověka může vést k frustraci a tím vzniku agrese nebo jiných společensky nežádoucích jevů. Návyky a dovednosti využívání volného času se utvářejí v dětství a tyto základy si jedinec nese po celý zbytek života.

Dětství a dospívání je sice krásné, ale svým způsobem nebezpečné období. Osobnost člověka teprve dozrává a mladí lidé si své problémy mnohdy ani neuvědomují a nedokážou vyhodnotit rizika, které jejich chování mohou ohrožovat. Nereflektují rizika díky své sociální nezralosti a tím pádem je sami ani nedokáží řešit. Ne každé dítě má oporu ve své rodině. Poskytnutí prvního vzoru, jak trávit volný čas probíhá vždy v rodině. Postupně se výchova k volnému času dále rozšiřuje na předškolní, školní a mimoškolní aktivity. Vliv rodiny se prolíná s vlivem prostředí. Hofbauer (2004, s. 35) definuje fenomén volného času velmi výstižně. „*Volný čas, je činnost, do níž člověk vstupuje s očekáváním, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí, a která mu přináší příjemné zážitky a uspokojení*“. Dále uvádí několik funkcí, které volný čas optimálně musí splňovat. Psychosociologická funkce, jejíž součástí je poskytnutí uvolnění, zábavy a rozvoje jedince. Dále sociální funkce, která přináší symbolickou příslušnost k některé sociální skupině a socializaci jedince. V neposlední řadě zmiňuje ekonomickou funkci spojenou s výdaji účastníků vynakládanými na aktivity volného času. A další velmi významnou roli hraje terapeutická funkce. Hofbauer dále tvrdí „*Pokud však jedinec na možnosti nabídky neumí kladně reagovat, zůstává u nicnedělání a nudy nebo podléhá protispolečenskému jednání*“.

Proto trávení volného času u dětí a mládeže vyžaduje specifickou zvláštnost, a tou je důležitost pedagogického ovlivňování. Děti a mladiství nemají dostatek životních zkušeností. Nedovedou se orientovat ve všech oblastech zájmových činností. Potřebují citlivý přístup a vedení, respektive navedení. Není možná až tak relevantní, kdo toto doprovázení realizuje. Zda rodič, jiný dospělý příbuzný nebo školený pedagog. Podmínkou

je, aby toto vedení probíhalo nenásilně, účast ze strany dítěte byla dobrovolná. Také nabízené aktivity musí být pro dítě přitažlivé a pestré. Je třeba zohlednit způsob trávení volného času v závislosti na věku dítěte, dále přihlídnout na mentální i sociální vývoj dítěte a také na charakter rodinné výchovy.

Cílem výchovy ve volném čase je „*vychovat člověka, který dokáže se svým volným časem rozumně hospodařit, uvědomuje si jeho životní hodnotu, má pestré a mnohostranné zájmy a také jeden svůj hluboký, celoživotní zájem*“. Dále je cílem aktivní jedinec, který dovede aktivně přijímat podněty, ale je schopný i vyvíjet úsilí a věnovat se činnostem, které mu přinášejí uspokojení. Dále mu poskytují příležitost k navazování nových vztahů mezi lidmi, zakládajících se na kvalitě.“ (Pávková a kol., 2002, s. 40).

Výchova ve volném čase je, stejně jako výchova všeobecně, nelehký úkol a ten kdo se jí ujímá, přebírá i velkou dávku zodpovědnosti. Volný čas je totiž určitou devízou, kterou člověk uplatňuje, a především zhodnocuje po celý svůj život. Je součástí lidského bytí a jeho smyslem je uvolňovat, naplňovat nebo třeba regenerovat. Správné návyky využívání volného času u dětí a mládeže jsou důležitou součástí rozvoje jejich osobnosti. Víme, že vývoj dítěte je složitý proces, který má v různých věkových úsecích své zvláštnosti. Každé období se vyznačuje specifickými potřebami, činnostmi, ale také rozpory a charakteristickými konfliktními zvláštnostmi psychiky. Každé období je předpřipraveno tím předchozím. Vzniká na jeho základech a slouží jako stavební kámen pro období následující. Zrání jedince tak nelze vnímat jako záležitost pouze biologickou, ale především záležitost spadající do sociální kategorie. To vede k velké zodpovědnosti a svým způsobem spoluúčasti všech „*vychovatelů*“, které dítě ve svém období zrání potká. Volba výchovných metod, utváření vhodného prostředí pro vychovávaného jedince a v neposlední řadě důležitost osobního příkladu, který je pro každou věkovou kategorii nejúčinnější. Usuzujeme, že výchova mladé generace je velmi nelehký úkol. Vyžaduje kreativitu, schopnost zaujmout, být dobrým vzorem, a hlavně spolehlivým člověkem, kterému lze svěřit své trápení, obavy nebo i radosti všedního života. Výchova je hlavní složkou socializace. Díky ní se lidský jedinec zespolečenšťuje. To znamená, že se vlivem výchovy a nápodoby jiných jedinců přizpůsobuje požadavkům dané společnosti. Cíl výchovy ve volném čase můžeme spatřovat nejen v předávání nových poznatků, ale také v poskytování inspirace, povzbuzení, pomoci při hledání smyslu života. Vytváření každodenního životního stylu, který je ve shodě s uznávanými nebo zvolenými hodnotami. A tyto hodnoty je důležité

vštěpovat v období dozrávání a dotváření osobnosti člověka. Než se kruh uzavře. Pak už často není cesty zpět, nebo je taková cesta složitá, a ne vždy úspěšná. Období přechodu mezi světem dětství a dospělých může svým způsobem pomyslně znamenat překročení Rubikonu. To, jak víme, představuje udělat důležitý krok a značí současně něco nevratného. A vstup do dospělosti je důležitým krokem a zároveň nevratným. Cesty zpět není a člověk přebírá plnou zodpovědnost za svůj život, případně za životy jiných lidí. Proto je důležité vstoupit do takového úseku života, vybaven dovednostmi a kompetencemi, které nám pomohou čelit nástrahám, tlakům, úskalím a náročnosti každodenního života. A právě smysluplné využívání volného času může být nástrojem, který nám umožní vše zvládnout.

3 NÍZKOPRAHOVÁ ZAŘÍZENÍ

Nízkoprahová zařízení se v naší republice začala etablovat v druhé polovině devadesátých let minulého století. Doslova k boomu a jejich expanzi došlo až na konci devadesátých let. Původně se tato zařízení nazývala kluby pro děti a mládež. Porevoluční změny v naší společnosti umožnily vznik a zavedení nových funkcí a zaměstnání. V roce 1994 byla experimentálně zřízena funkce sociálního asistenta, a to na základě usnesení vlády č. 341/1994 a díky schválenému Programu sociální prevence a prevence kriminality. U zrodu této funkce a její zavádění do praxe stály pracovnice oddělení sociální prevence Ministerstva práce a sociálních věcí ČR paní Tereza Čákrťová a Zdena Bednářová. Zřízení této funkce bylo chápáno jako naplnění potřeby sociální prevence a představovala počátky sociální práce s mládeží a dětmi staršího školního věku, které jsou jednak ohroženy anebo již zasaženy sociálně patologickými jevy. Sociální asistenti byli zaměstnanci okresních nebo městských úřadů, pracující s cílovou skupinou, kterou se rozuměly děti a mladiství, trávící svůj volný čas na ulici a žijící rizikovým způsobem života. Paralelně se vznikem státně organizované streetwork práce se začal tento druh činnosti rozvíjet i na úrovni nestátních organizací. Ty se zaměřily na drogově závislé, postupně byly předmětem jejich zájmu i další cílové skupiny například prostitutky, bezdomovci, Romové nebo tzv. „děti s klíčkem na krku“, což byla nová terminologie pro neorganizované děti a mládež na ulici. V dané době nikdo ještě nevěděl, jak tuto práci vykonávat, chyběla přesná a jasná metodika a také systematické vzdělávání v dané problematice. Nedostatky doprovázejí zrod této činnosti, však byly vyváženy obrovským množstvím energie, chuti a nadšení, které byly typickým znakem tehdejších nadšenců. A opět spatřujeme určitou paralelu s nadšenci, dobrovolníky a průkopníky v minulých dobách, které jsme zmiňovali v předešlých částech naší bakalářské práce. Historie nám vždy ukázala, že nezdolné nasazení jednotlivců a jejich překonávání překážek a nedůvěry dokázalo vždy strhnout další a umožnilo zavést inovativní věci, které změnily životy lidí i jejich myšlení a zažitá postoje. Za klíčové v budování teoretického zázemí práce streetwork u nás lze označit navázání spolupráce se zahraničím, především čerpání zkušeností od kolegů ze Spolkové republiky Německo. Ucelené vzdělávání a kontakty s kolegy z Německa umožnily rozvoj streetwork a také se podílely na vzniku budoucích nízkoprahových zařízení. Inspirativní návštěvy v centrech mládeže v Německu byly pro sociální asistenty výrazným podnětem pro budování svých nových zázemí. Zhruba od roku 1995 tak začali sociální asistenti přecházet se svými klienty z ulice do uzavřených a organizovanějších prostor a vznikají první „nízkoprahová centra pro děti a mládež“. V té

době vznikají centra a kluby v Klatovech, Hradci Králové, Jablonci na Nisou, Karlových Varech, Plzni, Českých Budějovicích nebo o rok později v Uherském Hradišti. Řada z nich, jmenujme Hradec Králové, se stala základem pro dnešní NZDM v podobě, jakou známe v současné době. Dalším významným momentem pro vznik a rozvoj nízkoprahových klubů byly přímé grantové programy různých nadací, díky kterým byla do klubů nalévána významná finanční podpora. Finanční zajištění od orgánů státní správy bylo v té době minoritní. Bez cíleně zaměřené finanční podpory nadací by rozvoj nízkoprahových center zcela jistě tak rychle nepokračoval. Dalším zásadním mezníkem pro rozvoj nízkoprahových zařízení bylo založení pracovní skupiny v rámci České asociace streetwork (dále jen ČAS), neboť tato skupina se začala intenzivně nízkoprahovými zařízeními zabývat a řešit jejich problematiku. Důvodem vzniku této pracovní skupiny byla stávající potřeba sebe definování se, určení měřítek kvality, a především vymezení se od ostatních činností s dětmi a mládeží. Pracovní skupina v průběhu roku 2001 skutečně vytvořila pracovní verzi standardů a především definovala „nízkoprahovost“, ale i další pojmy týkající se NZDM. Entuziasmus a vysoká osobní angažovanost pracovníků pod tlakem formujících se materiálů, informací, a především odborného dialogu nabyla profesionálního charakteru. Zvýšila se úroveň poskytovaných služeb, a především odbornost pracovníků, kteří svou práci mohli dále zkvalitňovat, neboť se mohli začít opírat o odbornou metodiku. (internetový zdroj: <https://archiv.streetwork.cz/>).

Historie NZDM je tedy poměrně mladá a je těžké sehnat k tomuto tématu odpovídající literaturu. Z dostupných materiálů a informací se však zřejmě, že od založení prvních NZDM došlo k obrovskému rozvoji těchto zařízení a ten stále pokračuje. NZDM byly potvrzeny jako legitimní sociální služba. Ta je ošetřena v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění. Ustanovení § 62 definuje NZDM následovně: „*Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež poskytují ambulantní, popřípadě terénní služby dětem ve věku od 6 do 26 let ohroženým společensky nežádoucími jevy. Cílem služby je zlepšit kvalitu jejich života předcházením nebo snížením sociálních a zdravotních rizik souvisejících se způsobem jejich života, umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky k řešení jejich nepříznivé sociální situace. Služba může být poskytována osobám anonymně*“. Dále je zde definován obsah základních činností, které zahrnují činnosti výchovné, vzdělávací a aktivizační. Taktéž zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, dále pomoc při uplatňování práv, zájmů a při obstarávání osobních záležitostí a v neposlední řadě i sociálně terapeutické činnosti.

Vytvoření Standardů NZDM poskytl účinný nástroj, který umožňuje posoudit a nastavit kvalitu poskytované služby a dává prostor pro nejen zhodnocení služby, ale i její další rozvoj. Vytvoření propracovaného systému vzdělávání pracovníků pracujících v těchto zařízeních je také zárukou určité kvality nabízené služby.

3.1 Nízkoprahová zařízení a jejich role

Každé dějinné období se vyznačovalo jinými potřebami, a hlavně možnostmi trávení volného času. Volný čas je přirozenou součástí života člověka od dávných dob a je přítomný v celé fylogenezi lidstva. Kvalitu a formu trávení volného času ovlivňovaly a ovlivňují vnější i vnitřní činitele. Vnější podmínky určovaly stávající sociálně-ekonomické podmínky společnosti a její kulturní úroveň, vliv měl i společenské hodnocení volného času. Kvalita a efektivní využití volného času determinovalo individuální chápání jedince, jeho zájmy, úroveň myšlení a vlastní aktivity člověka. I to bylo však podřízeno a formováno danými společensko-ekonomickými podmínkami. Jiným způsobem trávili svůj volný čas lidé žijící v pravěku, ve středověku, v období renesance nebo v období průmyslové revoluce, které přineslo spoustu společenských změn. V porovnávání nemusíme chodit do tak daleké historie. Volnočasové aktivity, které naplňovaly a utvářely osobnosti našich prarodičů nebo i rodičů jsou s podmínkami dnešní doby neporovnatelné. Především změnou společenských podmínek a nástupem moderních technologií se změnil i způsob a forma volnočasových aktivit. Volný čas je tráven zejména ve vrstevnických skupinách, což s sebou přináší mnohá úskalí a možná rizika. Svě rizika přineslo i nové uspořádání společnosti. Změnila se současná situace rodiny. Nemusí se nutně jednat o problémovou rodinu, dysfunkční nebo dokonce afunkční, která nedokáže plnit své základní úkoly a formovat tak jedince v samostatnou a vyzrálou osobnost. (čerpáno z přednášek prof. PaedDr. Miroslava Krystoně, CSc., Pedagogika volného času).

Problémem dnešní doby se může zdát demokratizace uvnitř prostředí rodiny, kdy se proměňují role, které jsou rodičům a dětem tradičně vymezovány. Izolovanost rodiny, které s sebou nese pocity odosobnění, ztráta intimity a zázemí. Dalším problémem, který reflektujeme je dezintegrace rodiny, které ovlivňuje vzájemné soužití a může vést ke stažení se dětí a dospívajících do sociálních sítí šířených internetem. Elektronická forma trávení času vede ke ztrátě schopnosti komunikace, zábavy a schopnosti řešení problémů. Nadměrné zatížení rodičů pracovními povinnostmi také může zapříčinit, že jejich děti se ocitají

v situacích, které nedokážou samy vyřešit a nemá je kdo směřovat a trávit s nimi jejich volný čas. (Procházka, 2012, s. 114-115).

S přihlédnutím na tyto skutečnosti si společnost i různé organizace zavčas uvědomily, že je třeba nahradit funkce, které rodina nemůže nebo nezvládá zastat, zřízením institucí, které budou činnost rodiny částečně suplovat. Tuto ambici, vyplnit prázdný prostor, který některé rodiny nemohou zaplnit, na sebe z části přenesla i nízkoprahová zařízení.

3.2 Nízkoprahové zařízení v Uherském Hradišti

V bakalářské práci jsme se zaměřili na Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež TULiP, které bylo zřízeno v Uherském Hradišti a kde působí již od roku 1996. Zařízení vzniklo 1. 4. 1996 jako Kontaktní a poradenské centrum. Zařízení fungovalo zpočátku jako Káčko pro uživatele drog společně s Centrem volného času pro neorganizovanou mládež. Ukázalo se, že tyto dva programy nelze spojit a zajistit jejich společné fungování. Proto došlo k rozdělení a zařízení začalo fungovat pod Podanýma rukama Brno. Centrum volného času se postupem času transformovalo a přejmenovalo na Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež TULiP. Pod tímto názvem funguje dodnes, pod záštitou Charity Uherské Hradiště. Charita Uherské Hradiště v devadesátých letech poskytovala i půdní prostory pro provoz zařízení. To se postupně strategicky přemístilo do centra města, kvůli dostupnosti. Charita Uherské Hradiště je však i nadále poskytovatelem této sociální služby. Nízkoprahovost se do názvu začlenila díky postupnému a propracovanému vzdělávání pracovníků. Ti na různých kurzech, školeních a pracovních setkáních zjistili, že jejich živelná činnost přestává být živelnou, ale stává se vysoce odbornou a nese všechny znaky nízkoprahovosti. Pojmenování TULiP dali zařízení údajně sami uživatelé, kteří si klub velmi oblíbili a začali tvrdit, že TU je jim LÍP, než na ulici nebo doma. Původním cílem zařízení bylo zaměření se na děti a mládež, které trávily svůj volný čas touláním na ulici, v parcích nebo jiným neorganizovaným způsobem. Z kanceláří a heren se jeho činnost postupně rozšířila i na ulici, což si vyžádalo zapojení streetworkera, tedy terénního pracovníka, jehož „kanceláří“ je přirozené prostředí klientů, kterým je často ulice, herna, park, nádraží neboli místa, kde se potřební a potenciální klienti pohybují. Poskytování terénního programu Streetwork je nízkoprahovou službou sociální prevence. Své „klienty“ přestali pracovníci takto nazývat a děti, které vyhledávají jejich služby, označují jako uživatele, neboť si uvědomili, že klient je osoba, která za službu platí. Kdežto uživatel nabízenou službu využívá bezplatně. Přestože

díky své otevřenosti, minimu omezením a poskytované svobodě volby jeho služby vyhledává velké množství uživatelů a jeho kapacita je celoročně zcela naplněna, kompetentní členové pracovního týmu si uvědomili, že ne každý mladý člověk, který se ocitne ve složité životní situaci, se kterou si neumí poradit a oporu nenachází ani v rodinném prostředí, je schopen vyhledat pomoc. Rozšíření pracovního týmu o terénního pracovníka se tak ukázalo jako velmi přínosné a praxe dokazuje, že uživatel, kterému byla intervence poskytnuta přímo v terénu, pak sám pomoc vyhledá a svůj volný čas trávený potulováním po ulicích vymění za smysluplné a edukační aktivity poskytované centrem. (Brodský zpravodaj 12/2004; MK ČR E 13148).

Cílovou skupinou tohoto nízkoprahového zařízení jsou osoby ve věku od 12 do 26 let. Lidem od 21 do 26 let jsou služby poskytovány pouze individuální formou, do které lze zahrnout poradenství, informační servis nebo doprovázení. TULiP se prezentuje jako otevřený a bezpečný prostor určený všem. Navštěvovat toto centrum tak mohou děti, které tráví svůj volný čas bezprizorně, potulují se bezcílně po ulicích až po ty jedince, kteří si neví rady, jak svůj volný čas efektivně využít. Dochází sem děti, které zápasí s prospěchem na základní nebo speciální škole, ale i jedničkáři z gymnázia. Setkávají se zde vyznavači alternativního způsobu života, např. skejťáci nebo jen takoví, kteří své místo a zájmy v životě teprve hledají. I v tom jim hodlá centrum pomoci. A právě tato mnoho vrstevnost je pro všechny obohacující. Jediné, v čem se TULiP vymezuje a z cílové skupiny vyřazuje, jsou děti a mládež se specifickými potřebami, které trpí například komunikačními problémy, osoby se zjevným psychickým onemocněním. Nepracuje ani s jedinci závislými na návykových látkách. Centrum se zaměřuje pouze na sociální služby, které může kvalitně poskytnout a zabezpečit a uvědomuje si, že mládeži s výše popsanými problémy, se musí dostat odborné péče, kterou by zařízení nebylo schopné zajistit. (internetový zdroj: <https://www.facebook.com/nzdmTULiP/>).

Jak jsme již uvedli, TULiP si klade za cíl prevenci, je však ve své hlavní podstatě volnočasovou alternativou k různým zájmovým kroužkům nebo organizovaným aktivitám. Jeho působnost zasahuje i do poradenské činnosti, neboť poskytuje jak poradenství, tak i sociální servis. TULiP si ve své činnosti vytyčil strategický cíl, kterým je zformovat informovaného uživatele, který je ochoten a schopen smysluplně trávit svůj volný čas. V nelehké době zrání a dospívání se naučí pracovat s informacemi, samostatně řešit krizové situace v životě. Je předpokladem, že jedinec, který zvládne kritické období dospívání

a zvládnání nástrah na něho kladených, bude vybaven sociálními dovednostmi, jak tyto situace zvládat a řešit i v budoucnu, neboť krizové a zátěžové situace nám život v nepravidelných intervalech přináší až do svého konce. Vedle strategického cíle si klade i spoustu dlouhodobých cílů. Těmi jsou například podpora dospívajících ve zvládnání obtížných situací v každodenním životě, minimalizace sociálních rizik vyplývajících z konfliktních situací, životního způsobu nebo rizikového chování. Významným dlouhodobým cílem tohoto zařízení je mladý člověk aktivně, a hlavně smysluplně trávicí svůj volný čas. Dalším dlouhodobým a trvalým cílem je dodržování zásady, aby byla sociální služba založená na dodržování práv uživatelů, byla zachována profesní etika kontaktní práce a poskytování služby na principu nízkoprahovosti. Nízkoprahovým principem se rozumí umožnění maximální dostupnosti a přístupnosti, možnost využít službu anonymně a poskytnutí ochrany soukromí. Dále bezplatnost, dobrovolnost, která s sebou nese možnost nepravidelné docházky a nevyžadování žádné přihlášky. Psychická, fyzická, právní a sociální ochrana uživatele při pobytu v zařízení je nejen dalším trvalým cílem, ale i samozřejmostí.

Bohužel standartní činnost TULiPu, založená především na osobním kontaktu a intervenci byla poznamenána současnou dobou a pandemií. I na tu však TULiP flexibilně reagoval a v době nouzového stavu poskytuje alespoň poradenskou činnost. Členové týmu jsou v určených hodinách k dispozici na telefonu nebo emailu. Pojďme se však zaměřit na popis činnosti a realizované aktivity v minulosti, ke kterým, jakmile to situace a dění kolem dovolí, se hodlá TULiP vrátit, navázat na ně a dále je rozvíjet.

Základní činnosti tohoto zařízení lze rozdělit do čtyř bodů:

1) Výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti

Jedná se o zajištění podmínek pro společensky přijatelné volnočasové aktivity, tím, že nabízí prostory klubu k vlastním nebo řízeným aktivitám. Členové pracovního týmu zajišťují pracovní výchovné činnosti s dětmi, například formou různých dílniček a tvořivých činností – malba, keramika, šití, ale i například vaření nebo montáž zahradního nábytku. Rozvíjeny jsou tedy i manuální dovednosti dětí.

Pracovníci dále nacvičují a upevňují jejich motorické, psychické i sociální schopnosti a dovednosti. To je realizováno formou poskytování základního sociálního poradenství,

aplikací psychosociálních her nebo programy rozvoje sociálních dovedností, do kterého spadá i organizování přednášek a hovorů například o sociální inteligenci, finanční gramotnosti, empatii nebo jsou mladým lidem nabízeny různé filmy mapující rizikové chování nebo dokumenty z oblasti psychologie, s očekáváním, že každý si z toho převezme, co právě dle své aktuální životní situace potřebuje. Dalším naplněním vytyčených činností je zajištění podmínek pro přiměřené vzdělávání. Dětem je poskytnuto bezplatné využívání počítačů, kdy je kladen zřetel na to, aby byly využity pro vzdělávací účely. To je zajištěno dozorem a dohledem kompetentních osob z pracovního týmu, které také v případě nutnosti nabízejí pomoc při doučování, řešení domácích úkolů zadaných školou, pomoc při přípravě na vyučování.

2) Zprostředkování kontaktu se sociálním prostředím

Tuto službu zařízení naplňuje realizováním aktivit umožňující dětem lepší orientaci ve vztazích odehrávajících se ve společenském prostředí. Jsou organizovány skupinové aktivity, kde je zajištěno zapojení se i méně aktivních klientů nebo těch, kteří jsou spíše introvertní povahy. I zde je respektována forma dobrovolnosti a spontánnosti. Dále jsou činěny kontaktní práce v klubu. Velmi efektivním se ukázalo provozování různých situačních intervencí.

3) Sociálně terapeutické činnosti

Cílem sociálně terapeutické činnosti je dovést klienta k rozvoji nebo udržení sociálních schopností a dovedností, které podporují sociální začleňování. To TULiP zajišťuje programy, jejichž obsahem jsou přednášky nebo besedy zaměřené na různá témata a jejichž záměrem je navedení mladých lidí na určitou cestu a rozvoje myšlení. Přednášky jsou vedeny odborníky a kladou si za cíl nejen edukační, ale i preventivní výsledek. Součástí této činnosti jsou i skupinové, a v případě potřeby, individuální intervence.

4) Pomoc při uplatňování práv, zájmů a při obstarávání osobních záležitostí

Tato činnost obnáší pomoc při vyřizování běžných záležitostí. Členové týmu jsou v případě potřeby připraveni doprovázet klienta při jednání s institucemi, vždy ve prospěch uživatele. Tato činnost je zacílena především na děti ze sociálně slabých rodin nebo dysfunkčních rodin. Zde často dochází i k zásahům do vztahových záležitostí rodin, především pomoc při

obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou. (internetový zdroj: <https://www.facebook.com/nzdmTULIP/>).

Při poskytování uvedených služeb se TULiP řídí několika zásadami. V první řadě, jak jsme již předznamenal, dodržuje zásadu a princip nízkoprahovosti. Dále ke každému uživateli volí individuální přístup, při kterém je přihlíženo a zohledňována jedinečnost a osobitost každého uživatele, jsou respektovány jeho potřeby a specifická problému. Je vyžadováno, aby na řešení problému se podíleli jak členové pracovního týmu, tak i samotný uživatel. Pracovníci provádějí i aktivizační činnost. To znamená, že opakovaně nabízí aktivity, do kterých se může uživatel zapojit, s ohledem na dobrovolnost, avšak jsou poskytovány informace o možných důsledcích, které mohou nastat při neřešení problému. Poskytování informací je další zásadou a na jejich základě se může uživatel samostatně rozhodnout. Zde je poskytnut prostor pro seberealizaci a samostatné jednání a uvažování uživatele.

TULiP se snaží služby poskytovat kvalitně a na profesionální úrovni. Podmínkou přijetí do pracovního poměru je vyžadování minimálně středoškolského vzdělání s maturitou a zaměstnancům je poskytnut prostor pro samo vzdělávání či absolvování různých kurzů a programů, které zvyšují jejich kompetence. V neposlední řadě se TULiP, při poskytování služeb, řídí zásadou rovnosti, respektování rozhodnutí uživatele, důvěrnosti. Přihlíží se na dodržování práv a lidské důstojnosti. Vzhledem ke skutečnosti, že provozovatelem je křesťanská organizace, nezříkají se ani křesťanských hodnot a hlásí se k čtyřem pilířům charitativní práce dle Etického kodexu charity ČR – pravdě, lásce, spravedlnosti a svobodě. (internetový zdroj: <https://www.klubtulip.cz/>).

3.3 Možnosti výzkumu a jeho využití v konkrétním zařízení

Nízkoprahové zařízení TULiP a jeho činnost jsem měl možnost sledovat v roce 2019, kdy jsem zde krátkodobě pracoval na dohodu o provedení práce. Jeho náplň, vize a program mě velmi oslovil. Měl jsem možnost vidět cílené působení skupiny lidí, kteří jsou pro celou věc zapálení a svou práci se snaží vykonávat s maximálním nasazením a odhodláním. Snahy o ovlivnění a především proměnu myšlení jedinců, kteří se ocitají v citlivých letech dospívání. To je náročné jak pro mladého člověka, tak pro jeho okolí. Dnes již víme, že přechod mezi dětstvím a dospělostí je velmi složitým obdobím, ve kterém se může hodně pokazit. Následky pak mohou být nedozírné.

Hlavní poslání tohoto zařízení lze shrnout následovně. Snaží se provést člověka složitým obdobím dospívání, zdárně ho překlenout a vstoupit do dospělosti s nabytými dovednostmi, které mu umožní rozvrhnout své pracovní povinnosti a po jejich splnění smysluplně a efektivně využít svůj volný čas, tak aby se pro člověka stal prostředkem odpočinku, seberealizace a sebereflexe. Zaujalo mě motto, které vystihuje jeho smysl a účel. „*TULiP je otevřený prostor pro tebe a tvé nápady. Jsme tu pro tebe TADY a TEĎ*“. Toto motto vystihuje vše. Neboť v určitých úsecích života se mohou vyskytnout okamžiky, kdy je potřebná okamžitá intervence a doprovázení. A pokud není v dané chvíli po ruce, změny a škody mohou být nevratné. Pro mladého člověka je důležitá otevřenost, respekt, akceptace a poskytnutí svobody. V tom lze spatřovat úspěch celého projektu a rostoucí zájem o jeho služby. Jak mně řekl vedoucí zařízení při mém krátkém pracovním působení „... *i kdyby se nám podařilo změnit jediný lidský život a předurčit jeho budoucí kvalitu, má to smysl*“.

Většina výchovných a vzdělávacích institucí nevěnuje až tolik pozornosti životnímu stylu mládeže. Pedagogové mimoškolní čas dětí a mládeže považují za jejich soukromou věc, do které v rámci svých kompetencí nechtějí nebo nemají zájem zasahovat. Pokud toto stanovisko zastávají i rodiče, ocitá se mladý člověk v začarovaném kruhu. Nízkoprahové kluby mají v naší zemi již 30letou tradici. Nabízejí nejrůznější možnosti trávení volného času. Jejich zaměření na ohrožené děti a rizikovou mládež si vyžádalo přejít na profesionální úroveň. (Matoušek a kol., 2005, s. 273). Matoušek a Kroftová (2003, s. 249-251) uvádějí, že práce s rizikovou mládeží přináší jisté nároky. Jedná se o podpůrnou práci vyžadující podpůrný postoj pracovníka, bez něhož by práce s rizikovou mládeží postrádala smysl. Osobnost člověka konajícího pomáhající profesí má svá specifika. Autoři uvádějí různé výzkumy, kterými bylo ověřeno, že lidé pracující v „pomáhajících profesích“ zažili v dětství nebo mladém věku trauma, a to ovlivnilo volbu jejich profese. Profesionálové v pomáhajících profesích mají dále často horší osobnostní stabilitu, častěji se psychiatricky léčí oproti lidem pracujícím v úřednických nebo technických povoláních. Autoři dále uvádějí, že práce s rizikovou mládeží může být přitažlivá pro lidi, kteří mají jisté výhrady „ke světu dospělých“ a ve světě adolescentů je jim lépe, neboť v něm spatřují více otevřenosti, solidarity a bezprostřednosti. Výcvik pro výkon této profese se neobejde bez zpracování pracovníkovy motivace. V bezpečí výcvikové skupiny se pracovník seznámí neuvědomovanými aspekty svého chování a pokouší se eliminovat nevhodné projevy vůči klientovi, ke kterým může nevědomky také sklouzávat. Autoři vyjadřují politování, že

takový výcvik není součástí vzdělávání, ale tyto kompetence pracovník sbírá až po dobu praxe.

Usuzujeme, že tato práce není vhodná pro každého. V další části naší bakalářské práce bychom se chtěli zaměřit na motivaci výběru povolání pracovníků této náročné profese. Také bychom chtěli zjistit, jak je tato práce obohacuje a co jim naopak bere. Zda každodenní interakce s dětmi, které jsou obklopeny problémy nejrůznějšího rázu a zatíženy dosavadním způsobem života, je pro tyto pracovníky obohacující nebo naopak stresující. Další skutečnost, kterou si chceme ve výzkumném šetření ověřit je, zda v Nízkoprahovém zařízení v Uherském Hradišti převládají uživatelé z řad rizikové mládeže. U uživatelů tohoto zařízení bychom chtěli zjistit důvody, které je vedly k využití služby poskytované zařízením. Taktéž jak přínosný pro jejich současný život mělo využití služeb a programů tohoto zařízení.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÝ PROJEKT

V teoretické části se autor zaměřil na výchovu jedince optikou sociální pedagogiky. Ta se zaměřuje za sociální vztahy v procesu výchovy a klade důraz na sociální prostředí a jeho nepopíratelný vliv na člověka. Zabývá se také výchovou mimo vyučování a péčí o sociálně problémové jedince. Mezi ty můžeme řadit jedince v krizových situacích bez ohledu na věk, děti a mládež ohrožené rizikovým chováním, opuštěné jedince. Sociální pedagogika ve smyslu sociální pomoci chápe pojem sociální jako projev solidarity s těmi, kteří se dostali z důvodů ekonomických, zdravotních, etnických nebo rodinných, do znevýhodněné situace. Sociální pedagogika v užším pojetí zaměřuje svou pozornost na problematiku tzv. sociálně patologických jevů. Moderně tyto jevy označujeme jako rizikové chování. Tím mohou být ohroženi jak jedinci, tak i celé skupiny. Pro společnost představují riziko. Cílem sociální pedagogiky je poskytnutí pomoci jak jedincům, tak i skupinám. Pomoc se skrývá v hledání výchovných postupů, jejichž cílem je dovést takové jedince k soběstačnosti. Obdařit ho kompetencemi, aby další ataky a životní nástrahy zvládl svépomocí a s minimálními dopady. Doba posledních 30 let představuje periodu, kdy se změnila nejen naše společnost, ale objevují se různé i globální krize, které zvyšují nejistotu. Tato kaskáda událostí znejišťuje budoucnost v globálním měřítku. Přináší s sebou společenské problémy, jež vznikají v souvislosti s chudobou, sociálními deviacemi, nezaměstnaností. Je pozitivní, že společnost dokázala na nenadálé i postupně vznikající nové jevy reagovat a zajistit tak alespoň částečnou rovnováhu. Tak tomu bylo i počátkem 90 let, kdy naše společnost prošla obrovskými změnami, a objevily se jevy, které byly dříve potlačovány nebo ignorovány. Nezaměstnanost, chudoba, hazard, závislosti, psychické nebo fyzické týrání, zanedbání péče. To je jen krátký výčet jevů, o kterých se dříve nemluvalo, přestože některé z nich zcela jistě existovaly. V teoretické části autor přiblížil vznik nízkoprahových zařízení, které vznikly jako reakce na jevy výše popsané. Jejich téměř 30leté působení značí vývoj a posun. Od, dá se označit, chaotických počátků, až po vysoce profesionální poskytování sociální služby.

Tato problematika bude dále rozvíjena i v praktické části, která bude zaměřena na konkrétní Nízkoprahové zařízení v Uherském Hradišti. Záměrem výzkumu je získat názory a poznatky na takové zařízení jak očima pracovníků, kteří zde působí, tak i očima dětí, které zařízení navštěvují. Autora zajímá především vliv zařízení na život jeho uživatelů. Zda záměr a koncepce, na základě kterých vzniklo toto zařízení, je i po těch letech naplňována nebo došlo ke změnám. Přece jen téměř 30letá praxe je poměrně dlouhý časový úsek a jak již

autor předeslal, společnost prošla během tohoto období turbulentními změnami. Autor si tak chce ověřit, zda se tyto změny promítly i do činnosti samotného zařízení. Autora dále zajímá nejen skladba dětí, které toto zařízení navštěvují, ale středobodem jeho zájmu jsou i pracovníci, kteří jim věnují svůj čas. Autor si uvědomuje, že na sebe vzali nelehký úkol a jejich profesi lze zařadit mezi tzv. pomáhající profese. Ty, jak víme, kladou obrovský nápor a díl zodpovědnosti na člověka, který se pro takovou profesi rozhodl. A může si vybrat svou daň. Jejich náplní není jen utěšování, ale i poskytování podpory pro mladé lidi, aby dokázali najít svou vlastní cestu životem. Učí je pojmenovat co je pro ně ve složitých okamžicích důležité a musí umět rozlišit, jaká konkrétní pomoc bude v dané chvíli ta nejefektivnější.

4.1 Empirické cíle

Cíl výzkumu:

Cílem praktické části je zjistit, zda Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež TULiP v Uherském Hradišti (dále jen Tulip) je pro uživatele přínosem, přístavem jistoty a opory. Cílem je zjistit jaký prvek v životě dětí a mladistvých zastupuje Tulip dnes. Za tu dobu se změnilo mnohé. Cílem je ověřit si, zda děti a mladiství dokážou v případě nesnázi vyhledat pomoc a případně stojí o organizované trávení volného času nebo si v dnešní době vystačí s mobilním telefonem nebo tabletem. **Hlavním cílem je najít odpověď na otázku, zda provoz Tulipu má i po více než 25 letech svého působení stále význam ve smyslu životní pomoci a doprovázení.**

Díličními cíli jsou:

- Zjistit zažité volnočasové návyky vybraných uživatelů Tulipu.
- Zjistit rizika ohrožující využívání volného času v kontextu dnešní doby.
- Zjistit názory respondentů jaké faktory ovlivňují volnočasové aktivity dnešní mladé generace.
- Zjistit spokojenost a saturování potřeb vybraných uživatelů zařízení.
- Zjistit vliv Tulipu na život vybraných uživatelů.
- Zjistit vzájemnou interakci mezi pracovníky a uživateli Tulipu.

Na základě stanovených cílů byla formulována hlavní výzkumná otázka a k ní doplněny dílčí výzkumné otázky.

4.2 Formulace výzkumných otázek

Cílem výzkumu je najít odpověď na hlavní výzkumnou otázku.

V empirické části se autor bude snažit nalézt odpovědi na dílčí výzkumné otázky, které ho dovedou k výzkumnému cíli. Za účelem efektivní komunikace s respondenty, vytvořil autor strukturu dílčích výzkumných otázek. Dílčí výzkumné otázky jsou vodítkem pro skladbu strukturovaného rozhovoru. Autor zvažoval zvolit polo strukturovaný rozhovor, který má předem připravený návod, avšak ten nemusí být přesně dodržen, neboť dává aktérům možnost pořadí otázek měnit, přidávat další nebo rozhovor mohou respondenti dle vlastního uvážení dále rozvíjet. Vzhledem k neutěšené epidemiologické situaci, především v měsících únoru a březnu 2021 s nejistou predikcí dalšího vývoje, musel autor přistoupit, po souhlasu vedoucího práce, k použití strukturovaného rozhovoru.

Hlavní výzkumná otázka:

Jaké hlavní poslání a vizi naplňuje po 25 letech působení nízkoprahový klub Tulip?

Dílčí výzkumné otázky:

- Jak vnímají uživatelé Tulipu fenomén volný čas?
- Jak vnímají Tulip jeho uživatelé?
- Proč opakovaně vyhledávají Tulip jeho uživatelé?
- Jakou změnou si Tulip prošel od dob svého založení pohledem respondentů?
- Jaká je míra ochoty uživatelů Tulipu přijímat nabízenou pomoc?
- Jaká je snaha u uživatelů Tulipu měnit své zažité vzorce chování?
- Jakým způsobem pobyt v Tulipu ovlivňuje život uživatelů?

4.3 Metodika výzkumného šetření

Autor si téma volnočasových aktivit, v souvislosti s činností konkrétního nízkoprahového zařízení (Tulip), zvolil již v září 2020. S ohledem na charakter výzkumného zájmu počítal

s metodou kvantitativního výzkumu. Dotazníkovým šetřením zamýšlel udělat sondu do života neorganizované mládeže. Jeho záměrem bylo na větším výzkumném vzorku zjistit, do jaké míry jsou děti a mladiství neorganizovaní, jaké procento má zkušenosti s rizikových chování, jaké rodinné zázemí obklopuje uživatele Tulipu. Autor zamýšlel srovnat tuto problematiku u dvou věkových kategorií, a to u dětí ve věkové kategorii od 12-15 let a ve věkové kategorii od 16-26 let. Nepříznivý vývoj epidemiologické situace v naší republice způsobil, že počátkem října 2020 byl Tulip uzavřen. Následný dlouhodobý nepříznivý vývoj situace nakonec autora přiměl, že musel změnit metodiku výzkumného šetření. Po jednání s vedoucím Tulipu bylo zřejmé, že požadovaný počet respondentů pro realizaci kvantitativního výzkumného šetření se v žádném případě nepodaří zajistit. Jako problém se však ukázal i možnost realizace polo strukturovaného rozhovoru, který by mohl být veden osobně. V režimu home-office pracoval (a tato situace trvala i do dubna 2021) pouze vedoucí Tulipu, ostatní pracovnice byly doma a čerpaly ošetřovné na své děti, z důvodu uzavření školských zařízení. Z těchto důvodů byly sestaveny strukturované rozhovory. Rozhovory byly v písemné formě zaslány vedoucímu Tulipu, které je dále expedoval svým kolegyním a spolupracovnicím a náhodně zvoleným uživatelům Tulipu. Všichni respondenti byli informováni o účelu zaslání strukturovaného rozhovoru a podali ústní souhlas k jeho využití. Všichni respondenti odpověděli na otázky písemně a prostřednictvím vedoucího Tulipu byly rozhovory předány výzkumníkovi, a to elektronickou poštou. Vedoucí Tulipu všechny rozhovory převedl do formátu pdf, aby do nich nebylo možné následně nijak zasahovat. Vzhledem k citlivosti otázek byly pro uživatele Tulipu zvoleny jiné otázky než pro zaměstnance Tulipu, které se však obsahově shodovaly. Pan vedoucí Tulipu byl autorovi velmi nápomocen. Respondenti z řad uživatelů byli vybráni zcela náhodně, aby byly získané odpovědi reprezentativní. Respondenti z řad uživatelů odpovídali na předem dané otázky velmi stručně. Vzhledem k nemožnosti vedení rozhovoru osobně a tím získání více informací a dat vhodných ke zpracování, nabídl vedoucí Tulipu autorovi, že poskytne o vybraných uživatelích i jejich osobní kazuistiku, která by doplnila informace získané z rozhovoru, dokreslila tak obrázek o respondentovi a osvětlila možné příčiny jeho problémů, nastínila možnosti a také účast Tulipu při jejich řešení. Důvod stručnosti odpovědí spatřoval vedoucí Tulipu ve studu jednotlivých respondentů více se otevřít, přestože byli opakovaně ujištěni o účelu sběru dat a o zajištění naprosté anonymity.

Autor tedy neměl možnost provést sběr dat pomocí polo strukturovaného rozhovoru, díky kterému by získal výpovědi účastníků a mohl by je podnitit ke sdělení jejich prožitků, což by, pro ucelenost celého obrazu, doplnil o vlastní pozorování.

Cesta polo strukturovaného rozhovoru se sice vyznačuje určitou osnovou a také předem definovaným účelem, což ho přibližuje k strukturovanému rozhovoru, je však oproti strukturovanému rozhovoru určován flexibilitou a značnou pružností celého procesu získávání potřebných dat. Vedení takového rozhovoru vyžaduje koncentrovanost, disciplínu, ale především citlivost, dovednost a interpersonální porozumění. Rozhovor je možné obohatit o pozorování, což vytvoří doplňující mozaiku celého celku. Rozhovor totiž obsahuje to, co si respondent myslí. Pozorováním však může výzkumník realizovat i další věc, a to pokusit se zjistit, co se skutečně děje. (Hendl, 2008).

U kvalitativních výzkumů je velmi důležitá metoda pozorování. Ta přispívá k pozvolnému a systematickému rozplétání pozadí výpovědí jednotlivých respondentů. Kazuistiky vybraných respondentů doplnily střípky mozaiky. Chybějící možnost pozorování a kladení doplňujících otázek tak, dá se říct, rovnocenně nahradily.

Kazuistika nebo také případová studie patří mezi výzkumné metody. Zabývá se popisem jednotlivých případů, např. vznikem, průběhem a vyléčením např. duševní choroby. Stejně jako jedince se může kazuistika týkat i skupiny lidí nebo celé instituce. Slouží především jako pomoc a srovnání pro podobné případy. (Hartl, Hartlová, 2000).

Kvalitativně orientované výzkumy jsou v posledních letech velmi silně se rozvíjející metodou. Mezi kvalitativně a kvantitativně orientovaným výzkumem existují odlišnosti. Základním rozdílem je, že kvantitativně orientovaný výzkum vychází z pozitivismu. Z této filozofie vyplývá přesvědčení o existenci pouze jedné objektivní reality. Ta není závislá na našich citech, přesvědčení ani postojích. Oproti tomu kvalitativně vedený výzkum vychází z fenomenologie. Ta zdůrazňuje subjektivní aspekty jednání lidí, tudíž připouští existenci více realit. Kvantitativně orientovaný výzkum také usiluje o vysvětlení jevu a práce s velkou skupinou lidí zobecňuje daný problém a vtiskuje mu určitý odstup. Oproti tomu kvalitativní výzkum se snaží porozumět smyslu. Díky malé skupině lidí mu vtiskuje určitou jedinečnost a možnost vcítění se. (Chrástka, 2007).

Ke snadnějšímu rozklíčování získaných informací a srozumitelnou interpretaci výsledků výzkumu, byla provedena komparace jednotlivých rozhovorů. Autor vymezil kategorie, které umožnily provedení komparace.

Kategorie č. 1 -	Jeskyně
Kategorie č. 2 -	Náruč
Kategorie č. 3-	Cesta
Kategorie č. 4 -	Klíč

Metoda triangulace nám poskytuje rozmanitost úhlů pohledů na zkoumaný problém. Její velkou výhodou bezesporu je, že jsme díky ní schopni kombinovat perspektivy různých lidí. (Švaříček, Šedová, 2014).

Triangulací rozumíme kombinaci nejrůznějších metod. Předmětem zkoumání jsou osoby nebo skupiny, lokální nebo časové okolnosti a teoretické perspektivy při zkoumání určitého jevu. Označujeme tak i postupy, které slouží k obohacení a doplnění získaných výsledků. (Hendl, 2008).

Kombinace různých zdrojů, v našem případě dotazování dospělých pracovníků Tulipu a uživatelů Tulipu, má za cíl pokusit se proniknout do problematiky zkoumaného jevu.

4.4 Charakteristika výzkumného souboru

U kvalitativního výzkumu jsou oproti kvantitativnímu výzkumu, nastavena jiná pravidla pro stanovení výzkumného vzorku. Vzorek nemá reprezentovat určitou část populace, ale problém. Není konstruován tedy náhodně. S přihlédnutím ke zkoumanému problému je konstruován záměrně. (Švaříček, Šedová, 2014).

Při výzkumu, při kterém jako prostředek ke sběru dat slouží rozhovory, se musí výzkumník rozhodnout, se kterými osobami rozhovor realizuje a také z jakých skupin mají tyto osoby pocházet. V kvalitativním výzkumu nejde o reprezentativnost výběrového souboru. Výběr zkoumaných jednotek tudíž nemusí být náhodný. (Hendl, 2008).

Výzkumný soubor byl autorem zvolen záměrně. Vzhledem ke zvolenému tématu si autor vybral konkrétní nízkoprahové zařízení, které má za sebou dlouholetou tradici. Vzniklo dva roky po vzniku prvních takových zařízení v naší republice, takže si prošlo stejným vývojem. Od chaotických počátku až po současnou profesionální propracovanost a připravenost.

Nízkoprahové zařízení bylo autorovou volbou z důvodu, že měl v minulosti možnost krátce nahlédnout do jeho činnosti a už tehdy si uvědomil, že v tomto zařízení dochází k prolínání hned několika činností. Vzhledem ke zvolenému tématu práce, zde zcela jistě dochází k výchovnému působení, pokračující socializaci jedince a jsou zde naplňovány i volnočasové aktivity. Ty jsou používány jako prostředek k navázání bližší spolupráce s uživateli.

Autor se zaměřil jak na pracovníky zařízení, kteří tuto nelehkou práci každodenně vykonávají, tak i na děti a dospívající mladé lidi, kteří toto zařízení navštěvují. Vzhledem ke zvolenému tématu autora zajímalo jak toto zařízení na děti a mladé uživatele působí. Dále chtěl zjistit důležitost a naplnění potřeb uživatelů v prostředí nízkoprahového zařízení. Autora také zajímalo zjištění míry výskytu rizikového chování u vybraných uživatelů nízkoprahového zařízení, jeho možnou příčinu a možnosti prevence. V neposlední řadě autora zajímalo, jak taková práce ovlivňuje samotné pracovníky. Zda je naplňuje, motivuje, inspiruje nebo naopak je vyčerpávající do té míry, že se dlouhodobě nedá vykonávat.

Poté byla zvolena metoda záměrného výběru. Cíleně byli vyhledáni respondenti dle předem stanovených požadavků. Z řad uživatelů byli osloveni věkově starší uživatelé zařízení, aby jim nečinilo problém odpovídat na otázky strukturovaného rozhovoru.

Autor svou pozornost zaměřil na tři zaměstnance zařízení. Dva zaměstnanci mají za sebou dlouholetou praxi, jedna zaměstnankyně působí v zařízení kratší dobu a její předchozí praxe byla vykonávána v úplně jiném oboru, což bylo pro autora a jeho výzkum o to zajímavější. Z řad uživatelů zařízení se autor zaměřil na pět uživatelů, kteří jsou již spíše mladí dospělí, a to z důvodu většího rozhledu, který by dětský uživatel nemohl poskytnout. S dětskými uživateli by autor pracoval v kvantitativním výzkumu, nebo kdyby bylo možné kvalitativní výzkum provádět v osobním kontaktu. Autor volil také starší uživatele z důvodu, že tito uživatelé mají za sebou víceletou zkušenost s docházením do zařízení a mohli tak poskytnout více informací, jak pobyt v zařízení ovlivnil jejich dosavadní život. Také pro otevření citlivějších a emoce budících témat byla volba starších respondentů z řad uživatelů služby pro autora přijatelnější variantou. Pro zprostředkování mužského i ženského pohledu na problém byli zvoleni respondenti mužského i ženského pohlaví.

Autor se v minulosti setkal osobně, a to velmi krátce, pouze s vedoucím zařízení. On byl tím, kdo zažehl jiskru zájmu o tuto problematiku, a i rozhodnutí autora zařadit tuto tematiku do své bakalářské práce. Autor měl v minulosti sice krátce, ale velmi intenzivně možnost poznat obrovské osobní zapálení pro práci, které u vedoucího zařízení ihned refletoval.

Také měl možnost v krátkém časovém úseku pozorovat uživatele, kteří za sebou měli, navzdory svému nízkému věku, velmi nelehké životní osudy a bylo zřejmé, že pobyt v zařízení jim jejich život, alespoň pohledem zvenčí, trochu usnadňuje. Autora zajímalo, zda radost v dětských očích, kterou tehdy pozoroval, pramenila jen ze hry nebo jim zkrátka docházení do takového zařízení dokázalo změnit život nebo alespoň způsob uvažování a nahlížení na danou realitu. Ostatní respondenty autor neznal osobně, pokud se tehdy s respondenty-uživateli osobně setkal, bylo toto setkání jen letmé a vzhledem ke způsobu získávání dat a neosobního kontaktu i respondenti z řad uživatelů byli pro autora zcela neznámí.

4.5 Průběh šetření a zpracování dat

Jak již bylo uvedeno, autor zamýšlel provést kvantitativní výzkum realizovaný dotazníkovým šetřením. Tuto variantu měl promyšlenou a bylo pro něj značným zklamáním, že ji nakonec nebylo možné realizovat. Přejít ke kvalitativnímu způsobu sběru dat pomocí rozhovorů a kazuistik akceptoval zpočátku s jistou nevolí. Nakonec po získání materiálů a zahájení zpracování mu začaly vyvstávat nejrůznější zajímavá fakta a zjištění, které se vzájemně prolínaly, propojovaly a utvářely do smysluplného celku.

Autor oslovil vedoucího Nízkoprahového zařízení pro děti a mládež Tulip v Uherském Hradišti. Jak bylo již uvedeno osobní styk s respondenty a osobní realizaci rozhovorů mu znemožnila, v té době vrcholící, pandemie onemocnění COVID-19. Respondenti se nebyli ochotni sejít osobně jednak z časových důvodů, ale také z obavy z možnosti nákazy. Autorovi v jeho práci velmi pomohl vedoucí tohoto zařízení. Nabídl se také, že zpracuje a zašle kazuistiku k danému respondentovi, neboť se jednalo o respondenty, s jejichž osobním příběhem byl podrobně seznámen. Rozhovory s respondenty probíhaly v průběhu měsíce března a počátku dubna 2021. Byl brán zřetel na citlivost daného tématu. K citlivosti a jistému taktu bylo přihlédnuto především v oblasti mapujícím rodinné zázemí a dětství respondentů uživatelů. Z tohoto důvodu kazuistika byla doplňujícím prvkem, která pomohla dotvořit celkovou mozaiku a možné příčiny chování respondentů a jejich působení v zařízení.

Etické otázky hrají stěžejní roli ve společenskovedním výzkumu. Velmi důležitým požadavkem kladeným na výzkum je zachování naprostého soukromí a anonymity. (Hendl, 2008).

5 VÝSLEDKY VÝZKUMU

Všichni respondenti jsou nejdříve prezentováni samostatně.

Nejdříve jsou uvedeny základní údaje, týkající se pohlaví respondenta, jeho věku, vzdělání, povolání nebo u respondentů z řad pracovníků délky praxe ve sledovaném zařízení. U respondentů z řad uživatelů údaje o době, po kterou docházejí do sledovaného zařízení.

Pro lepší orientaci jsou respondenti z řad pracovníků zařízení označeni druhým písmenem (P), respondenti z řad uživatelů jsou označeni druhým písmenem (U).

Na závěr je provedena obsahová analýza strukturovaného rozhovoru a kazuistik, zaměřená na jednotlivé, předem určené kategorie. Ty napomáhají nalézt odpověď na hlavní výzkumnou otázku.

Autor svou bakalářskou práci dokončil v dubnu 2021. Z osobních a studijních důvodů však byl nedobrovolně nucen přerušit studium a poté odjel, počátkem června 2021, do Anglie. Z té se vrátil v únoru 2023. Vzhledem k tomu, že bakalářská práce byla z jeho pohledu zcela dokončena, a nakonec sám autor byl překvapen zajímavými výsledky vzešlými z šetření prostřednictvím strukturovaných rozhovorů, rozhodl se do práce nezasahovat. Avšak v kontextu s aktuální situací, rozhodl se oslovit vedoucího Tulipu a pokusit se navázat po dvou letech na svá šetření a zjistit jak se osudy jednotlivých respondentů vyvíjely. Autor ponechal výsledky šetření z rozhovorů i kazuistiku ve znění platném do dubna 2021. Vývoj životního příběhu a další cestu v horizontu nadcházejících 2 let každého respondenta, doplnil pod původní text. Aby odlišil jednotlivá časová období, tak text obsahující nově získané informace v roce 2023, označil kurzívou.

5.1 Respondent A(P)

Respondent A(P) je muž, kterému je 35 let. Má vysokoškolské vzdělání pedagogického zaměření, obor Sociální pedagogika. V Tulipu pracuje od roku 2014. Celková doba praxe v daném oboru činí 7 let.

5.1.1 Kazuistika respondenta A(P)

Respondent A(P) pracuje v Tulipu 7 let. K této práci se dostal úplnou náhodou. Během vysokoškolských studií se při realizaci povinné praxe ocitl v jiném nízkoprahovém zařízení. Povinná praxe se brzy změnila na práci, která ho začala velmi bavit a naplňovat. Během studií mu bylo nabídnuto, aby zde pracoval, a to na částečný pracovní úvazek. Po ukončení

studií se rozhodoval, kterým směrem se bude ubírat jeho profesní život. Toto rozhodování však netrvalo dlouho a nízkoprahové zařízení byla jasná volba. Po ukončení studia hledal místo v nízkoprahovém zařízení na plný úvazek a tak se dostal do TULiPu, kde zrovna někoho takového hledali.

Respondent A(P) svou práci hodnotí jako velmi inspirující, různorodou a všestrannou. Dle něho v ní nalézá určitou svobodu a naplňuje ho i práce v mladém kolektivu. Jako předpoklad pro zvládnutí tohoto nelehkého povolání uvádí potřebu určitého nadhledu, potřebu empatie i umění naslouchat. Je to práce, která musí člověka bavit a je určitě přínosem, pokud tuto práci vykonává člověk osobnostně zralý. To je předpokladem, že je pak schopen poskytnout radu a oporu, neboť uživatelé takových zařízení ji většinou potřebují ve velké míře. Dále zdůrazňuje potřebu citlivosti, zároveň nutnost umět od sebe odbourat negativní věci tak, aby se nezačaly propisovat do jeho osobního života. Což je mnohdy problém, který se často vyskytuje u pracovníků pomáhajících profesí. Důležitou kompetencí zaměstnance této profese je také schopnost nastavení hranic. Odhadnutí linie mezi stimulací uživatele anebo kladení nároků, které by mohly mít opačný efekt, je přitom jedním z nejtěžších úkolů. Také udržení si kroku s moderními trendy a technologiemi je předpokladem, jak si získat respekt a zájem mladé generace.

Respondent A(P) pracuje v Tulipu i v současné době, stále na vedoucí pozici. Uplynulé 2 roky pro něj, ostatní kolegy a především uživatele zařízení představovaly zátěžovou zkoušku. Dle jeho slov, pracovníci se dané situaci postupně přizpůsobili, avšak pro většinu uživatelů uzavření zařízení představovalo zásah do zajetých kolejí. Stav, který přišel nečekaně, bez varování, byl něčím novým co nikdo z nich, ani jejich okolí nezažil, a byli nuceni mu čelit. Období, kdy se život v naší zemi, a nejen v ní, pomyslně zcela zastavil, byl náročným obdobím pro většinu populace. O to těžší životní zkouškou byl pro ty, kteří nedisponovali do té doby, ani poté, uspokojivým rodinným zázemím. Jak víme, trvalo dlouho, než se vše vrátilo do zaběhlých starých kolejí. I když pandemie změnila mnohé a hodně věcí není jako dřív. Změna – patří mezi jednu z mnoha nejvíce obávaných záležitostí v našich životech. Naši respondenti byli před takovou změnu vrženi bez varování, nenadále a nezbylo jim nic jiného než ji postupně přijmout a začlenit ji do svých, už tak nelehkých, životních zkušeností a postupně se s ní i vyrovnat.

5.1.2 Obsahová analýza rozhovoru respondenta A(P)

Obsahuje nejdůležitější kódy k jednotlivým kategoriím.

Kategorie č. 1 Jeskyně

„...děti, dospívající...“ „...mladé dospělé...“ „...12-26 let...“ „u nás chtějí trávit volný čas...“ „...s něčím pomoci...“ „...z různých...“ „...úplných rodin...“ „...je dnes asi nejméně...“ „...neúplných, ale funkčních...“ „...které fungují hůře...“ „...problémy finančního rázu...“ „...nedostatečné rodičovské kompetence...“ „...není na děti čas...“ „...nijak dramatické...“ „...málokdy...“ „...vyloženě s prosbou...“ „...pomoc...“ „...přivede kamarád...“ „...z části...“ „...máme přehled...“ „...trávili ho...“ „...jejich vrstevníci...“ „...k nám nechodí...“ „...nemění to...“ „...čas tráví...“ „...skupina kluků...“ „...spolu...“ „...hrají na telefonu, po síti...“ „...lepším finančním zázemím...“ „...více možností...“ „...vyplývá ze zájmů...“ „...z trendů...“ „...dnes...“ „...hodně v online prostředí...“ „...dostat se...“ „...stačí...“ „...často chytrý telefon...“ „...dnes disponuje většina...“ „...s lepším sociálním...“ „...ekonomickým...“ „...klade...“ „...důraz na vzdělání...“ „...statusu...“ „...posunu...“ „...výš...“ „...kladeny...“ „...požadavky...“ „...rodiče se snaží...“ „...o všestranný rozvoj...“ „...zúročit v budoucnu...“ „...status nižší...“ „...možnost zlepšení...“ „...bagatelizuje...“ „...rodiče neapelují...“ „...děti...“ „...ve vzdělání nevidí možnost...“ „...někam dostat...“ „...dědičný...“ „...determinující...“ „...dnešním velkým problémem...“ „...morální krize...“ „...ztráta respektu...“ „...úpadek autorit...“ „...změnil...“ „...pohled...“ „...vnímání školství, učitelů...“ „...vzdělání...“ „...dnes...“ „...pro smích...“ „...zřídka přijde...“ „...rovnou s žádostí...“ „...pomoc...“ „...někdo...“ „...chce zůstat na ulici...“

Kategorie č. 2 Náruč

„...poskytujeme...“ „...pouze prostor...“ „...bezpečné trávení volného času...“ „...se u nás líbí...“ „...zde trávili volný čas...“ „...dlouhodobý proces...“ „...zájmem, upřímností...“ „...společně stráveným časem...“ „...zážitky...“ „...křehká záležitost...“ „...co pro uživatele děláme...“ „...ptáme...“ „...na zájmy, koníčky...“ „...jako prostředek...“ „...navázání bližší spolupráce...“ „...jiné alternativy trávení...“ „...naše služby...“ „...primárně si...“ „...uvědomí, že existuje místo...“ „...mohou být...“ „...můžou přijít...“ „...potřebujou trávit tu čas...“ „...zjištění...“ „...faktu...“ „...akce měla...“ „...uživatele zaujmout...“ „...aby se jí zúčastnili...“ „...chodí odpočinout...“ „...řada z nich...“ „...do

kroužků... “ „...často vaříme...“ „...pro teenagery lákavé...“ „...předchází...“ „...času stráveného s uživateli...“ „...rozhovorech, hrách, na akcích...“ „...většinou...“ „...kamarád...“ „...kamarádka...“ „...se u nás líbí...“ „...proto přijdou...“ „...na radu spokojeného uživatele...“ „...záleží...“ „...jaké rizikové chování...“ „...jaká je míra...“ „...o jakého uživatele...“ „...dodržujeme anonymitu...“ „...nejedná o aktivního uživatele...“ „...musí oslovit oni...“ „...je to sranda...“ „...momenty, situace a osudy...“ „...do smíchu není...“ „...jak budete...“ „...přístupovat...“ „...setkáte se...“ „...novými a novými problémy...“ „...neměl být precitlivělý...“ „...člověk...“ „...trochu zralý...“ „...světonázoru...“ „...osobnosti...“ „...věci ujasněné...“ „...máte...“ „...poradit...“ „...nad věcí...“ „...mít přehled...“ „...vědět si rady...“ „...vědět, komu zavolat...“ „...ví, s čím jim...“ „...poradit a jak...“ „...nebudeme vědět...“ „...předáme kontakt...“ .

Kategorie č. 3 Cesta

„...dostáváme až postupem času...“ „...důvěru...“ „...velice rychle ztratit...“ „...ne všechno...“ „...vyhodnotí...“ „...něco v jejich prospěch...“ „...nejsme volnočasové zařízení...“ „...když jsou u nás...“ „...časem...“ „...zapojí...“ „...rozšíří si obzor...“ „...to je...“ „...primární změna...“ „...rozšířený obzor...“ „...nemáme takový vliv...“ „...u někoho změnil...“ „...volnočasovou náplň...“ „...není...“ „...cílem...“ „...snažíme...“ „...varovat...“ „...působit preventivně...“ „...hledat jiné způsoby...“ „...někde jinde, ne přímo u nás...“ „...socioekonomický status...“ „...jiný než materiální ...“ „...své situace vzděláním...“ „...u rodin...“ „...sociální status...“ „...množstvím informací...“ „...dezinformací...“ „...valí ze všech stran...“ „...neobyčejně nebezpečné...“ „...matoucí prostředí...“ „...nenávisti...“ „...mladí lidé mají...“ „...problém...“ „...informace roztřídit...“ „...pravdivé...“ „...nepravdivé...“ „...věří fámám...“ „...mýtům...“ „...kde koho...“ „...další rizika...“ „...v kyberprostoru...“ „...krize důvěry...“ „...mladí lidé...“ „...nepřemýšlejí nad riziky...“ „...nedokážou uvědomit...“ „...baví...“ „...na sociálních sítích...“ „...neznámými lidmi...“ „...nároky...“ „...čím dál nižší...“ „...reagují...“ „...zvýšenou lenivost uživatelů...“ „...neúčastní akcí...“ „...konají venku...“ „...službou sociální prevence...“ „...preventivní služku...“ „...jsme sociální služba...“ „...nedílnou součástí sociální práce...“ „...uživateli...“ „...řešení potíží, pomoc...“ „...podpora...“ „...jejich důvěru...“ „...nesvěřili by se nám...“ „...obtížemi...“ „...je to o tom...“ „...u nás líbí...“ „...tady cítí...“ „...terénní formou...“ „...velmi sporadicky...“ „...umožňoval provoz...“ „...despitáž...“ „...pohybu cílové skupiny...“ „...pouze

předpokládáme...“ „...dobře nasměrován...“ „...aby ji prolomili...“ „...narazil náhodou...“ „...úplně odjinud...“ „...na praxi...“ „...bavilo mě to...“ „...nabídku...“ „...pracovat...“ „...kam dál...“ „...jasná volba...“ „...možnost...“ „...pomáhat...“ „...často...“ „...neuvědomují...“ „...svobodné“ povolání...“ „...určujete sami...“ „...vypadat...“ „...akce...“ „...hudba...“ „...práci chtít dělat...“ „...musí...“ „...bavit...“ „...být trpělivý...“ „...naslouchat...“ „...empatický...“ „...komunikativní...“ „...výhodou...“ „...držet krok...“ „...starší uživatelé...“ „...naučení...“ „...chodí...“ „...sami si přijdou...“ „...potřebují...“ „...ti mladší...“ „...teprve učí...“ „...má...“ „...problém...“ „...neřeší ho...“ „...snažíme...“ „...na něj apelovat...“ „...jedna z našich zásad...“ „...odhadnout hranici...“ „...stimulaci...“ „...otravováním...“ „...jediná sociální...“ „...musí...“ „...o reklamu a propagaci...“ „...přilákala nové...“ „...díky...“ „...vyvíjejícím technologiím...“ „...třeba pracovat...“ „...udržení kroku s...“ „...cílovou skupinou...“ „...nejde...“ „...materiální vybavení...“ „...před lety...“ „...většina aktivit...“ „...v online prostoru...“ „...být s nimi...“ „...musíme...“ „...na sociální sítě...“ „...zůstat nohama na zemi...“ .

Kategorie č. 4 Klíč

„...čas...“ „...nemusí být ve škole...“ „...naplňování volného času...“ „...používáme...“ „...by čas trávil stejně...“ „...někde jinde...“ „... nabízíme bezpečné prostředí...“ „...někdo, kdo na ně dohlíží...“ „...tam s nimi...“ „...zajímá se o ně...“ „...dáváme...“ „...zpětnou vazbu...“ „...jejich chování...“ „...upozorňujeme na rizika...“ „...můžeme člověku pomoci...“ „...změna...“ „...začnou více přemýšlet...“ „...uvědomovat si...“ „...rizika...“ „...vnímáno s úctou...“ „...bráno vážně...“ „...dnes často pro smích...“ „...cílem...“ „...není...“ „...dostat děti z ulice...“ „...nabídnout službu...“ „...kteří...“ „...chodit...“ „...nechtějí...“ „...záleží na mnoha aspektech...“ „...nepotřebují nás...“ „...nemají možnost...“ „...zanevrou...“ „...nejsme v kontaktu...“ „...bývalými uživateli služby...“ „...zpětná vazba...“ „...často chybí...“ „...pouze...“ „...člověk ztratil z dohledu...“ „...nás nepotřebuje...“ „...dobře nasměrován...“ „...být iniciován...“ „...strany bývalých uživatelů...“ „...spoustu různých věcí...“ „...aktivit...“ „...mladém kolektivu...“ „...doufám...“ „...někdy po letech...“ „...vzpomenou...“ „...řeknou si...“ „...mám pocit...“ „...v této práci realizuji...“ „...nekonečná improvizace...“ „...něco mění...“ „...musí...“ „...novinkami a trendy...“ „...cílová skupina žije...“ „...na něj apelovat...“ „...někomu není příjemné...“ „...potřebuje...“ „...povzbudit...“ „...do řešení

vzniklé situace...“ „...tomu vyhýbají...“ „...mají pocit...“ „...tlačíme moc...“ „...ani nepřijdou...“ „...se nám vyhýbají...“ „...u každého...“ „...jiné...“ „...některých...“ „...daří pomáhat...“ „...procesu osamostatňování...“ „...cíl úspěšně odvedené práce...“ „...samostatně fungující člověk...“ „...začleněný do společnosti...“ „...dlouholetí uživatelé...“ „...dlouhodobé cíle...“ „...naplnění trvá roky...“ „...většinou...“ „...klientela neodroste...“ „...se...“ „...musíme snažit...“ „...měli dostatečně portfolii...“ „...služba mohla fungovat...“.

5.2 Respondent B(P)

Respondent B(P) je žena, které je 29 let. Má vysokoškolské vzdělání pedagogického zaměření, se specializací na obor Sociální pedagogika. V Tulipu pracuje celkem 6 let. Celková doba praxe v daném oboru činí 6 let.

5.2.1 Kazuistika respondenta B(P)

Respondent B(P) pracuje v Tulipu 6 let. Tento druh práce představuje pro respondenta B(P) zcela novou zkušenost, protože předtím pracoval respondent nějaký čas v úplně jiném oboru. Tato práce respondenta baví. Práci si zvolil proto, že dospěl ke zjištění, že ho baví práce s lidmi. Proto se ucházel o pracovní pozici v Tulipu, a tento akt přijal jako životní výzvu. A ta se ukázala pro jeho život jako pozitivní, neboť respondent B(P) svou práci hodnotí jako něco co ho baví, a především není stereotypní. Radost respondentovi B(P) přináší především skutečnost, že se spoustou uživatelů se, jemu nebo celému pracovnímu týmu, mnohdy podaří postoupit dál. Někdy jsou těmi, kdo zažehnou onu jiskru a podnikají obrat k lepšímu, v často nestabilních životech uživatelů služby. Základem úspěšné práce je dle názoru respondenta rozvíjení komunikace mezi pracovníkem a klientem, umění naslouchat, poskytnout radu a umět reagovat v nelehkých situacích. Tato práce je mnohdy emocionálně vypjatá a základním předpokladem člověka, který ji chce vykonávat je určitě psychická odolnost. Ta však nevyklučuje schopnost vysoké empatie a sdílení. Ne každý uživatel nabízenou pomoc, i přes maximální snahu pracovníka, přijme. I to jsou momenty, se kterými se při své práci respondent B(P) potýká, a musí je umět přijmout. Důležité je nebrat to jako své selhání.

Respondent B(P) pracuje nadále v Tulipu. Během pandemie měl více času přemýšlet o svém dalším profesním směřování. Původním záměrem, při nástupu do tohoto zaměstnání, bylo získání praxe ve vystudovaném oboru. Během lockdownu měl spoustu času na přemýšlení.

Zvažoval pro i proti této nelehké a zodpovědné práci, kdy původním záměrem bylo především získání praxe a tato práce měla být spíše odrazovým můstkem jeho startující profesní kariéry. Na jeho misce vah převážily argumenty pro a rozhodl se i nadále setrvat v tomto zařízení. V současné době je již zcela přesvědčen, že tato práce ho naplňuje a uspokojuje. Veškeré dřívější pochybnosti zmizely. Nyní již nabyl jistoty, že jeho profesní budoucí život bude i nadále spjat s Tulipem a jeho uživateli.

5.2.2 Obsahová analýza rozhovoru respondenta B(P)

Obsahuje nejdůležitější kódy k jednotlivým kategoriím.

Kategorie č. 1 Jeskyně

„...děti posledních ročníků ZŠ...“ „...středních škol...“ „...učilišť ...“ „mají...“ „...osobní...“ „...rodinné problémy...“ „... děti...“ „...sociálně slabších rodin...“ „...děti jsou z DD...“ „neúplných, rodin...“ „...to děti...“ „...nevědí...“ „...jak trávit...“ „...problémy doma...“ „...neumí...“ „...říct...“ „...o pomoc...“ „...drží...“ „...party kamarádů...“ „...čas po venku...“ „...ho tráví...“ „...těmi kamarády...“ „...se flákat...“ „...ze sociálně slabších rodin...“ „...nemají...“ „...zodpovědnost...“ „...nezáleží jim...“ „...kde...“ „...jak tráví...“ „...volný čas...“ „...neváží si...“ „...je jim to fuk...“ „...drogy...“ „...alkohol...“ „...záškoláctví...“ „...nezodpovědnost...“ „...špatná komunikace...“.

Kategorie č. 2 Náruč

„...hledají způsob...“ „...jak trávit...“ „...navázat nové kontakty...“ „...pomoc se školou...“ „...pochopit...“ „...neodsuzují ho...“ „...nikam netlačím...“ „...určitě...“ „...v tuto chvíli...“ „...podpora...“ „...pomoc...“ „...porozumění...“ „...jim o nás řeknou kamarádi...“ „...přijdou...“ „...ze zvědavosti...“ „...se snažíme...“ „...s daným uživatelem...“ „...probrat osobně...“ „...popovídat si...“ „...poradit...“ „...by se měl chovat...“ „...změnit...“ „...reagovat...“ „...nelehkých situacích...“ „...odolný psychicky...“.

Kategorie č. 3 Cesta

„...chce to čas...“ „...cítí se volní...“ „...uvědomí si...“ „...získají zkušenosti...“ „...bereme ohled...“ „...jaký typ...“ „...momentálně navštěvuje...“ „...hledíme na to...“ „...je

zajímá...“ „...pro ně atraktivní...“ „...ukázání...“ „...cesty...“ „...jdou dělat...“ „...jinak...“ „...až potom poznají...“ „...co všechno...“ „...můžeme nabídnout...“ „...depistáž...“ „...prochází město...“ „...snaží se potkat...“ „...z cílové skupiny...“ „...moje první...“ „...zkušenost...“ „...pracovala...“ „...v jiném oboru...“ „...baví mě ...“ „...s lidmi...“ „...zkusila...“ „...velká výzva...“ „...mě baví...“ „...není stereotyp...“ „...být komunikativní...“ „...umět naslouchat, poradit...“ „...jak kdo...“ „...jak kdy...“ „...na situaci...“ „...uživatel nachází...“ „...se dá pracovat...“ „...o pomoc...“ „...nestojí...“ „...vše dokáží...“ „...sami...“.

Kategorie č. 4 Klíč

„...vyslechnu...“ „...ho trápí...“ „...má zájem...“ „...chce si povídat...“ „...vše...“ „...o komunikaci...“ „...pro ně...“ „...důležitý...“ „...že nemají...“ „...zodpovědnost...“ „...dělat si co chtějí...“ „...změny k dobrému...“ „...se dá dělat...“ „...věci...“ „...naučí...“ „...u nás spoustu věcí...“ „...odnáší s sebou...“ „...začnou...“ „...jinak...“ „...svém volném čase...“ „...letáčky...“ „...přednášky ve školách...“ „...přestanou...“ „...chodit jeho kamarádi...“ „...nebaví ho...“ „...u nás...“ „...lépe je jim venku...“ „...ulici...“ „...odstěhují se...“ „...ze strany klienta...“ „...pozitivně...“ „...mě baví...“ „...mám radost...“ „...podaří...“ „...postoupit dál k lepšímu...“ „...posun...“ „...k lepšímu...“ „...začnou komunikovat...“ „...začlení...“ „...lépe do společnosti...“.

5.3 Respondent C(P)

Respondent C(P) je žena, které je 42 let. Má středoškolské vzdělání v oboru, se specializací na sociální a pečovatelské služby. V Tulipu pracuje celkem 4 roky, jako pracovnice v sociálních službách. Celková doba praxe v daném oboru činí 4 roky.

5.3.1 Kazuistika respondenta C(P)

Respondent C(P) je žena 41 let a pracuje v Tulipu 4 roky. Má středoškolské vzdělání. Předtím pracoval v oblasti dobrovolnictví v jiné sociální službě. V této oblasti se pohybuje již řadu let především proto, že je dle svých slov rád mezi lidmi. Respondent C(P) sám sebe hodnotí jako člověka disponujícího sociálním cítěním a svou práci vnímá jako přínosnou a

přímo nezbytnou pro fungování společnosti. S uživateli respondent C(P) navazuje pevné vztahy, což vyžaduje vlastnosti, jako jsou empatie, ochota pomoci a porozumět uživateli. Důležitým předpokladem pro tuto práci je podle respondenta C(P) také schopnost „neštítit“ se uživatelů, to znamená přistupovat ke každému rovným způsobem, bez ohledu na jeho minulost nebo současné konání. Velký smysl své práce vidí respondent C(P) v tom, že u řady uživatelů se jim podaří uvést je do života obdařené finanční gramotností a schopností orientace v běžných životních záležitostech.

Taktéž respondent C(P) je i v současnosti zaměstnancem Tulipu a nehodlá na tom nic měnit. Svou práci vnímá jako přínosný prvek pro svůj osobní rozvoj. Těší ho vědomí, že i malá změna v životech jejich uživatelů se může stát jiskrou, která dokáže zažehnout a odstartovat změny větší. Každý nový uživatel je pro něj nepopsaný list, do kterého se snaží vepsat a otisknout jen to nejlepší. Tato práce není pro každého. Na někoho by mohla mít vyčerpávající vliv. Respondenta C(P) však nabíjí a dodává mu sílu i v osobní rovině.

5.3.2 Obsahová analýza rozhovoru respondenta C(P)

Obsahuje nejdůležitější kódy k jednotlivým kategoriím.

Kategorie č. 1 Jeskyně

„...děti...“ „...mládež...“ „...sociálně znevýhodněných ...“ „...různých...“ „...nedá se říci...“ „...že by...“ „...pocházeli pouze...“ „...špatných...“ „...poměrů...“ „...různé...“ „...podívat s kamarády...“ „...domácí násilí...“ „...alkoholismus v rodině...“ „...venku...“ „...bezcílné potulování...“ „...po ulici...“ „...zneužívání návykových látek...“ „...spíše ne...“ „...z rodin...“ „...vyšším socioekonomickým statusem...“ „...sklouznout...“ „...špatnému trávení...“ „...naopak...“ „...s nižším socioekonomickým statusem...“ „...snažit...“ „...čas smysluplněji...“ „...na brigádě...“ „...nevhodná skladba přátel...“ „...sociální sítě...“ „...změny...“ „...rodinném prostředí...“ „...rozvod...“ „...rozporů rodičů...“ „...ekonomické problémy...“.

Kategorie č. 2 Náruč

„...potřebují pomoc...“ „...školou...“ „...někteří...“ „...závažné životní situace...“ „...otevřeností...“ „...naladit...“ „...stejnou vlnu...“ „...nenucenost...“ „...zdůraznění anonymity...“ „...snažíme se...“ „...které...“ „...zajímají...“ „...empatie...“ „...přijdou...“

„...porozumění pracovníků...“ „...ve většině...“ „...kamarádi...“ „...měli vážný problém...“ „...vyhledali sami...“ „...jsme byli ...“ „...primárně rozhovorem...“ „...závažnější...“ „...kontaktem s jinými odborníky...“ „...sociální citění...“ „...ráda...“ „...lidmi...“ „...empatie...“ „...ochota...“ „...porozumění...“ „...“neštítit“ se...“.

Kategorie č. 3 Cesta

„...uvědomuji...“ „...lze...“ „...trávit i jinak...“ „...smysluplněji...“ „...předpoklad zájmu...“ „...atraktivnost...“ „...aktuální témata...“ „...budování vztahů...“ „...k uživateli...“ „...doporučení...“ „...OSPODem...“ „...dobrovolnictví...“ „...jiné sociální službě...“ „...přínosné...“ „...z...“ „...části ano...“ „...o pomoc...“ „...řeknou...“ „...zmíní náznaky...“ „...rozhovoru...“.

Kategorie č. 4 Klíč

„...kdy nemusejí...“ „...nic dělat...“ „...nikdo po nich...“ „...nic nechce...“ „...prezentace ve školách...“ „...facebook...“ „...webové stránky...“ „...články...“ „...novinách...“ „...tisku...“ „...neshody s ostatními...“ „...nebo pracovníky...“ „...ztráta zájmu...“ „...poskytované služby...“ „...v kontaktu...“ „...bývalými...“ „...nejsme...“ „...některých...“ „...je patrný...“ „...pozitivní vliv...“ „...finanční gramotnosti...“ „...orientaci...“ „...životních záležitostech...“ „...když náhodou...“ „...ze strany uživatele...“ „...troufnu říci...“ „...nezbytné...“ „...pro společnost...“ „...daří se...“ „...navazovat pevně...“ „...s klienty...“ „...zapracovat...“ „...zatraktivnění aktivit...“.

5.4 Respondent D(U)

Respondent D(U) je muž, kterému je 24 let. Úspěšně vystudoval dva učební obory, je tedy vyučen. Respondent D(U) je dlouholetým uživatelem Tulipu. Podklady k individuálnímu příběhu respondenta D(U) poskytl respondent A(P), který s respondentem D(U) dlouhodobě pracuje a je dopodrobna seznámen s jeho životní cestou. Skutečné jméno respondenta D(U) je z důvodu zachování anonymity skryto.

5.4.1 Kazuistika respondenta D(U)

Když jsem v roce 2014 nastoupil do naší sociální služby, ■■■■■ byl obyvatelem dětského domova a již několik let našim uživatelem. V té době zde byla skupinka kluků – vrstevníků z dětského domova. Občas chodili na klub a ■■■■■ mezi sebe nikdy příliš nechtěli brát. Na první pohled na něm byl patrný handicap. Tlusté brýle, nemotorné pohyby i vyjadřování. Ani jeho starší bratr se k němu příliš neznal. ■■■■■ za sebou měl velmi těžké dětství, nad kterým pro mě visí stále řada otazníků. Také měl za sebou incident z domova, kvůli kterému mu byla nařízena dlouhodobá psychiatrická léčba. Nic z toho mu nepřidalo a nepomáhalo zařadit se. Ani v dětském domově tomu nepomáhali, protože se tam za roky svého pobytu (od 2let) stal spolu se svým bratrem „inventářem“. Bratr mu navíc vyčítal několikrát nezdařené pokusy o pěstounskou péči, které se dle jeho názoru neměly vydařit právě kvůli ■■■■■ handicapu. Jak jsem ■■■■■ více poznával, zjišťoval jsem nové a nové poznatky. Např. že mu v domově dlouhá léta neřekli pravé opodstatnění jeho invalidního důchodu, kterým je diagnóza F70 – lehká mentální retardace. ■■■■■ žil léta v domnění, že má důchod na záda a srdce.

Naše spolupráce vlastně začala školními záležitostmi. ■■■■■ byl na střední škole a připravoval se na závěrečné zkoušky a my s ním. Když je úspěšně složil, přihlásil se na druhý výuční obor, což je v případě dětí v dětském domově častý standard. Dospívající tak mohou pobývat v domově déle, mají větší možnosti uplatnění na trhu práce apod. V té době jsme začali přemýšlet o tom, co s ■■■■■ bude, až dostuduje. S jeho starším bratrem jsme řešili stejnou situaci, jen o rok dříve a iniciovali jsme jeho přechod do Domu na půli cesty. V případě ■■■■■ jsme se obávali, aby neskončil v ústavu, odkud by se začleňoval do běžného života jen těžko. Proto jsme s ním začali tuto situaci aktivně rozebírat. Nešlo to však bez přijetí jeho handicapu. ■■■■■ se dřív urputně bránil jakékoli diagnóze. Dle svých slov na sobě neshledával nic, co by ho odlišovalo od ostatních. Postupem času jsme našli rozumný pohled na věc a ■■■■■ si začal určité odlišnosti uvědomovat. Ve chvíli, kdy přijal svoji odlišnost, mohli jsme začít jednat o jeho možném přechodu do Chráněného bydlení.

■■■■■ v té době studoval poslední ročník druhého oboru. V té době ho ale dostihl pozůstatek nařízené ústavní výchovy a ■■■■■ byl na základě žádosti Orgánu sociálně-právní ochrany dětí omezen ve svéprávnosti. Byla to pro něj velmi těžká rána, která zasáhla jeho složitě budovanou a velmi křehkou důstojnost a sebevědomí. Štěstím v neštěstí pro něj však byla jeho opatrovnice, která se v budoucnu zasadila o řadu důležitých věcí. ■■■■■ vyšlo

chráněné bydlení, a tak se zanedlouho stěhoval a úspěšně složené druhé závěrečné zkoušky, na které jsme se opět připravovali společně, mohl již oslavit s novými přáteli na Chráněném bydlení. Zde se také, po sedmnácti letém pobytu v dětském domově „učil“ svobodě. Najednou měl volný čas, se kterým si mohl dělat, co chtěl. Byl svým pánem. A tak si splnil sen a s opatrovnici koupil lístky na hudební festival, kde vyrazil s naším kempovacím vybavením. Po posledních prázdninách mu také pomohla najít zaměstnání. ■■■■■ se v Chráněném bydlení začalo dařit. Zapojil se do mezinárodního projektu a podíval se do Anglie, jak žijí lidé s podobným handicapem tam. Když se vrátil, plný dojmů a elánu, jen stěží by člověk věřil, že se kdysi své diagnóze bránil. Nedlouho poté se stal vedoucím skupiny Sebeobhájců, kterou tvoří lidé s podobným handicapem a společnými silami se zasazují o svá práva. ■■■■■ opatrovnice se také zasadila o to, aby se výrazným způsobem změnila a poté zcela ukončila jeho léčbu, což ■■■■■ dodalo značné sebevědomí. Z Chráněného bydlení se po roce opět, za přispění opatrovnice, a i s naší pomocí, přestěhoval do startovacího bydlení. Po dvou letech usilovné práce se také podařilo navrátit ■■■■■ plnou svéprávnost, a i když to znamenalo konec spolupráce s jeho opatrovnici, zatím se ■■■■■ daří i nadále. V současné době je zhruba v půlce tříletého období, kdy může startovací byt využívat a už se pozvolna začínáme poohlížet po sociálním bytě, který by mohl být dalším krokem k jeho podle mého názoru zatím úspěšné cestě k osamostatnění se a začlenění do běžné společnosti.

RD(U) se začalo dařit i v osobním životě a navázal vztah, který se nakonec ukázal jako dlouhodobý. Společným úsilím se podařilo vyjednat městský byt, kde se RD(U) přestěhoval na konci roku 2022. V Tulipu mu pomáhali se zabydlením. V rámci skupiny Sebeobhájců se i nadále velmi aktivně realizuje a boj za práva lidí s handicapem se stává nedílnou součástí jeho identity. Stal se středem zájmů několika médií. Na jaře 2023 se mu bohužel vztah s přítelkyní, po více než roce, rozpadl. RD(U) se v den svých 26 narozenin přišel symbolicky rozloučit s Tulipem a jeho „službou“, kterou by již neměl dále využívat a přinesl všem malý dárek. I nadále však zůstávají ve společném kontaktu.

Během pomoci se zabydlováním v městském bytě byl respondent A(P) osobně svědkem situace, kdy se RD(U) přes sociální síť ozvala dívka, která s ním byla chvíli v pěstounské péči. Narazila na jeho profil na facebooku a ozvala se mu s tím, co se tenkrát v pěstounské rodině pravděpodobně odehrálo. Podle toho co psala, byl tehdy RD(U) obětí jasně zanedbání péče ze strany pěstounů, kde se podobné věci měly odehrávat pravidelně. Odtud

pravděpodobně pramení domněnka jeho bratra, že byli kvůli RD(U) handicapu vráceni z pěstounské péče. Důvod byl tehdy pravděpodobně zcela jiný. To vše jen podtrhuje nepřízeň jeho životního osudu, který dokázal časem nejen přijmout, aspoň částečně se s ním vyrovnat, ale také se mu úspěšně postavit - i díky pomoci Tulipu, o čemž je respondent A(P), ale především samotný RD(U) přesvědčen.

5.4.2 Obsahová analýza rozhovoru respondenta D(U)

Obsahuje nejdůležitější kódy k jednotlivým kategoriím.

Kategorie č. 1 Jeskyně

„...normální děcka...“ „...studenti...“ „...děcka z dětského domova ...“ „...nedostaly...“ „...příběhy děcek...“ „...tady chodí...“ „... neposlouchám cizí rozhovory...“ „...jen za sebe...“ „...u jiných...“ „...nevím...“ „...nejlepším kámošem...“ „...svou holku...“ „...ani jednu...“ „...děcko z děcáku...“ „...častěj...“ „...chodil do Tulipu...“ „...z osobních důvodů...“ „...ve škole...“ „...škola...“ „...děcák...“ „...škola...“ „...děcák...“ „...vypadl bych...“ „...děcáku...“ „...vypadl bych...“ „...brali takového...“ „...jaký jsem...“ „...někam...“ „...kde by mě brali...“ „...bylo...“ „...jim jedno...“ „...kolik roků...“ „...kdyby...“ „...bylo v té době...“ „...možné...“ „...zdraví...“ „...někteří hulí...“ „...fetují...“ „...školní exkurze...“ „...do toho tahají ostatní...“ „...zcela sám...“ „...chce...“ „...jiné důvody...“ „...prostě kamarády...“ „...díky rodině...“.

Kategorie č. 2 Náruč

„...mluvit...“ „...klub pomohl mně...“ „...chráněné bydlení...“ „...první...“ „...dojem...“ „...že tady...“ „...takového existuje...“ „...konečně poznal...“ „...lidi...“ „...kterýma...“ „...věděl...“ „...můžu zajít...“ „...jakýmkoliv problémem...“ „...konečně...“ „...nějakou dobu vypadnout...“ „...děcáku...“ „...hraní šipek...“ „...fotbálek...“ „...ježdění...“ „...fotbalový turnaj...“ „...mi ...“ „...chybí...“ „...nedovedu představit nic...“ „...takového...“ „...nepotkal...“ „...za tebou...“ „...k tobě...“ „...zajdu...“ „...chráněnka...“ „...si popovídám...“ „...Diakonie...“ „...“spolehlivý...“ „...umí naslouchat...“ „...aby ho ta práce bavila...“.

Kategorie č. 3 Cesta

„...díval jsem se...“ „...jinak na svět...“ „...brácha...“ „...ale spíš spolubydlení...“ „...projekt...“ „...chráněného bydlení...“ „...Sebeobhájci...“ „...díky klubu...“ „...snažím žít...“ „...jak se dá...“ „...jsem za to rád...“ „...klubu chodil...“ „...chodím...“ „...ještě budu...“ „...snažil bych...“ „...najít pomoc...“ „...rodinnou...“ „...sociální psychiatrickou...“ „...psychologickou...“ „...zdravotní...“ „...nedovedl bych...“ „...takové situaci žít...“ „...na věc...“ „...shora...“ „...s nadhledem...“ „...pomohlo by mě...“ „...že bych já...“ „...za někým šel...“ „...chtěl přestat...“ „...by mi...“ „...dokázal pomoc...“ „...tak bych...“ „...pomoc...“ „...neodmítl...“ „...děcka mají volnost...“ „...popovídat...“ „...nic...“ „...tady nechybí...“.

Kategorie č. 4 Klíč

„...řešíme do teď...“ „...poslední rok...“ „...jsem v projektu...“ „...Chráněným bydlení...“ „...jsem spoluzakladatelem...“ „...Sebeobhájci...“ „...řešíme jak...“ „...mohli pomoci lidem...“ „...s jakýmkoliv omezením...“ „...aby...“ „...bydleli líp...“ „...můžu dělat...“ „...kdy chcu...“ „...jak chcu...“ „...co se mi zamane...“ „...že můžu dělat...“ „...víc...“ „...jsem dělal...“ „...než jsem došel do Tulipu...“ „...to mě...“ „...pomohlo...“ „...zdraví prospěšné...“ „...dělat co chci...“ „...jak chci...“ „...někam jít...“ „...prostě jdeš...“ „...kdybych měl...“ „...peněz...“ „...osamostatnil bych se...“ „...šetřil bych...“ „...na budoucnost...“ „...to je práce...“ „...prostě celkově...“ „...chybí chození...“ „...Tulipu...“ „...kdyby...“ „...šlo...“ „...vrátil...“ „...roky zpátky...“ „...to nejde...“ „...samozřejmě...“ „...ovlivnil...“ „...díky klubu...“ „...se dívám...“ „...svět...“ „...jinými očima...“ „...jenom díky klubu...“ „...díky opatrovnici...“ „...dostal z děcáku...“ „...do chráněného...“ „...jsem si uvědomil...“ „...mám na to...“ „...osamostatnit...“ „...smysl...“ „...žiju...“ „...berou život...“ „...s nadhledem...“ „...jak se dá...“ „...někteří...“ „...život užívají...“ „...někteří...“ „...jako trosky...“ „...já...“ „...typ člověka...“ „...co...“ „...život užívá...“ „...mám...“ „...svému životu...“ „...zodpovědnost...“ „...pracuju...“ „...bydlím...“ „...co potřebuju víc...“ „...holku bych chtěl...“ „...zlepšit...“ „...nemusí...“ „...tady nic nechybí...“ „...jasně...“ „...určitá pravidla...“ „...každá sociální služba...“ „...s pravidly...“ „...nikdy problém...“ „...byl...“ „...vždycky spokojený...“ „...nedovedu si...“ „...představit...“ „...nepředstavitelná realizace...“.

5.5 Respondent E(U)

Respondent E(U) je žena, studentka, které je 20 let. Respondent E(U) je dlouholetým uživatelem Tulipu. Podklady k individuálnímu příběhu respondenta E(U) poskytl respondent A(P), který s respondentem E(U) dlouhodobě pracuje a je dopodrobna seznámen s jeho životní cestou. Skutečné jméno respondenta E(U) je z důvodu zachování anonymity skryto.

5.5.1 Kazuistika respondenta E(U)

█ k nám začala chodit na podzim roku 2015. Tehdy jí bylo necelých patnáct let. Ze začátku u nás trávila volný čas a účastnila se akcí a také se celkem často doučovala, protože její studijní výsledky nebyly zrovna nejlepší. Také jsme často řešili vztah s otcem, který je na její výchovu sám. █ měla a stále občas má na starosti i jeho jiné děti – své nevlastní sourozence, což je čas od času předmětem jejího rozhořčení. Jak šel čas, bavili jsme se s █ o střední škole, kam se nakonec i díky společně napsanému odvolání dostala. Ale kvůli zdravotním komplikacím, a ne příliš dobrým vztahům ve škole (tento problém █ provází již od ZŠ, kterou také měnila), se nakonec přihlásila znovu do prvního ročníku, tentokrát na jiný obor. Zde je dosud. V průběhu dospívání jsme často řešili s █ její partnerské vztahy, vyvíjející se vztah s otcem a také brigády. V této oblasti je již █ v podstatě samostatná, a když potřebuje, najde si při škole brigádu sama. Jedním z posledních témat, která jsme spolu řešili je strach o nevlastní sourozence, které vychovává otcova bývalá partnerka, a také █ matka, která jí dluží nemalou částku na výživném. █, jako již dospělá může o vymáhání dlužné částky usilovat sama.

█ nás za víc jak pět let navštívila 172x. Zúčastnila se více jak 20 akcí a více jak 40x využila možnost doučování či poradenství v oblasti školy.

█ sociálněekonomická situace je nelehká. Otec je samoživitel, má mnoho dětí a střídá životní partnerky. Za dobu, co █ klub navštěvuje, jsem si nevšiml, že by k některé z nich přilnula a viděla by v ní tak chybějící matku. Tu si ze začátku hodně idealizovala a vymýšlela si bájeví historky. S otcem ji pojí silné pouto utužené překonáním mnoha životních překážek (nestabilní partnerské vztahy, změny zaměstnání, zdravotní komplikace, velké dluhy). Nepochybně je █ otcovi oporou a jedinou stabilní „ženou“ jeho života. █ de facto řídí větší část péče o domácnost. A protože se tedy nemohla naplno věnovat jen sama sobě, jistá část pubertální nevybouřenosti v ní stále rezonuje.

I když je na jednu stranu schopná si sama při škole najít práci a vše zkoordinovat, na druhou stranu si velmi dobře rozumí s výrazně mladšími adolescenty a v této věkové skupině si i hledá chlapce. Vzhledem k jejímu výrazně mladšímu vzezření není tento nepoměr na první pohled patrný, ale věkový a vývojový rozdíl zde je, což vede k brzkému vztahovému rozkolu.

RE(U) si během studia našel poměrně stabilního životního partnera, u kterého částečně bydlel. Občas si RE(U) našel i brigádu. S blížícím se koncem střední školy se zaměstnanci Tulipu začali obávat, zda tuto úspěšně dokončí. Občas o tom RE(U) uvažoval, že studium ukončí a raději půjde vydělávat peníze. Pracovníkům zařízení se opakovaně podařilo RE(U) přesvědčit, aby školu dokončil. V posledním pololetí si RE(U) zažádal o individuální plán - měl dost absencí a jiným způsobem by RE(U) nepřipustili k závěrečným zkouškám. Bohužel v této chvíli skončily jeho návštěvy služby a další informace má Tulip pouze zprostředkované od respondentových kamarádů. Školu údajně nedokončil a pracuje ve vedlejší město, kde by měl i bydlet s životním partnerem.

5.5.2 Obsahová analýza rozhovoru respondenta E(U)

Obsahuje nejdůležitější kódy k jednotlivým kategoriím.

Kategorie č. 1 Jeskyně

„...někteří...“ „...v pohodě...“ „...“džkaři“(drzí)...“ „ne...“ „...cizí rozhovory neposlouchám...“ „...nevím...“ „...s babičkou...“ „...s babičkou...“ „...hrály...“ „hra a karty „Prší“...“ „...ve 14...“ „...do Tulipu...“ „ted’...“ „...zavřená doma...“ „...chodila...“ „...po venku...“ „...s bývalým přítelem...“ „...kámošema ...“ „...čas stejně před...“ „...po začátku...“ „...do klubu...“ „...ne...“ „...alkohol...“ „...drogy...“ „...dovedla...“ „...sem kámoška...“ „...že rodiče...“ „...kašlou...“ „...něj kašlali...“ „...byl malý...“ „...se mu nevěnovali...“.

Kategorie č. 2 Náruč

„...nepamatuji si...“ „...hodně dávno...“ „...něco změnilo...“ „...nepamatuju...“ „... 5 let zpátky...“ „...přespávačky na klubu...“ „...nevím...“ „...na pracovníky klubu...“ „...nic mě nenapadá...“ „...tuto chvíli...“.

Kategorie č. 3 Cesta

„...nikdo...“ „...coronavirus...“ „...se dá využít čas i jinak...“ „...nikdy...“ „...v takové situaci...“.

Kategorie č. 4 Klíč

„...žádné úkoly ...“ „...může si odpočinout...“ „...se častěji věnuju škole...“ „...užívat si život...“ „...mám vědět...“ „...dobře dělají všechno...“ „...zlepšit...“ „...v ničem...“ „...asi stejně...“ „...bych kašlala na školu...“.

5.6 Respondent F(U)

Respondent F(U) je žena, které je 16 let. Respondent F(U) je téměř pět let uživatelem Tulipu. Podklady k individuálnímu příběhu respondenta F(U) poskytl respondent A(P), který s respondentem F(U) dlouhodobě pracuje a je dopodrobna seznámen s jeho životní cestou. Skutečné jméno respondenta F(U) je z důvodu zachování anonymity skryto.

5.6.1 Kazuistika respondenta F(U)

█ k nám chodí od svých 12 let. Je žákyní základní školy. Dnes je to více jak 4 a půl roku. Za tu dobu nás navštívila 342x. Zúčastnila se asi 65 akcí z programu a více jak 35x s námi řešila různé záležitosti.

█ pochází z neúplné rodiny, kdy otec od rodiny odešel a po čase ho nahradil nový matčin partner. Ten je s její matkou již několik let, proto se dá hovořit o stabilním rodinném zázemí bez větších změn. Matka je starostlivá █ i její starší sestře (taktéž uživatelka naší služby) nic neschází.

█ využívá klub a vždycky tomu tak bylo, především k trávení volného času. Pravidelně se účastní většiny akcí a je velmi aktivní. Zapojuje se do dění, je komunikativní. Na klub chodí často v doprovodu kamarádů či přátel nebo se zde s nimi setkává. Vzhledem k jejím častým návštěvám již od spodní věkové hranice naší cílové skupiny, jsme s █ řešili řadu témat typických pro dospívající dívky – menstruaci, tetování, šikanu, nahé fotky, hubnutí, vztahy s kamarádkami, vztahy s kluky i rodinné vztahy a v poslední době se věnujeme výběru střední školy. █ je typickým představitelem toho typu uživatele klubu, který není na klubu bytostně závislý a až na výjimky nevyužívá odborné sociální poradenství. Klub v jejím životě, ale hraje významnou roli a rozšiřuje jí významným způsobem možnosti nezávislého trávení volného času. (Nezávislá – dobrovolná neplacená

aktivita). Neopomenutelná je zde také preventivní role klubu a jeho doprovázení adolescentů obdobím dospívání s výrazným vzdělávacím efektem, typicky v citlivých tématech sexuality a vztahů.

Návštěvy RF(U) v Tulipu byly v období okolo pandemie ovlivněny změnami bydliště. Rodina opravovala byt v jiném městě, kam se nakonec přestěhovali. Po krátké krizi se na malý čas opět objevili v Uherském Hradišti, aby se nakonec vše urovnalo a vrátili se zpět do rekonstruovaného bytu v jiném městě. Přestěhování do jiného města je prvkem, který ovlivňuje další návštěvy služby. Stejně tak má na návštěvnost uživatelů služby vliv přechod na střední školu. Zde většinou najdou nové přátele a jejich navyklé chování se často změní. V nasycení sociálních vazeb již dochází jinde a klub tolik nenavštěvují. Nejinak tomu bylo i v případě RE(U). Od přechodu na střední školu a přestěhování se do jiného města byly jeho návštěvy spíše sporadické, ale vždy přátelského charakteru - sdílení novinek. V současné době má nového mladšího sourozence, delší dobu přítele a věnuje se škole.

5.6.2 Obsahová analýza rozhovoru respondenta F(U)

Obsahuje nejdůležitější kódy k jednotlivým kategoriím.

Kategorie č. 1 Jeskyně

„...normální děcka...“ „...nemají co dělat ...“ „...potřebují ...“ „poradit...“ „...se školou ...“ „...nebo tak...“ „... o žádných...“ „...nevím...“ „...venku...“ „... děckama...“ „...hřišti...“ „...mamkou doma...“ „hráli...“ „...stolní hry...“ „...ty deskovky...“ „...člověče...“ „...dostihy...“ „...karty ...“ „...pexeso...“ „...asi změnil...“ „...víc venku...“ „...víc na mobilu...“ „...dospívání...“ „...čeká...“ „...ségrou...“ „...kámošema...“ „...byli se mnou...“ „...trávili...“ „...hodně času...“ „...hodně venku...“ „...děckama...“ „...na hřišti...“ „...asi...“ „...ne...“ „...určitě drogy...“ „...nebezpečí...“ „...internetu...“ „...úchyláci...“ „...ségra...“ „...chodila...“ „...asi...“ „...něco řeší...“ „...problém...“ „...který má...“ „...zatím...“ „...něco...“ „...dalšího...“ „...proč...“ „...začal brát drogy...“.

Kategorie č. 2 Náruč

„...asi...“ „...pomohli...“ „...ani ne...“ „...zjistila jsem...“ „... tady víc možností...“ „...co dělat...“ „...jak...“ „...chodit...“ „...vyráběli...“ „...věci...“ „...vaření...“ „...pečení...“ „...přespávačky...“ „...už nebývají...“ „...škoda...“ „...nevím...“ „...neznám...“ „...mamka...“ „...děcka z party...“ „...na pracovníka...“ „...přijít...“ „...bych potřebovala...“ „...musí...“ „...trpělivý...“ „...musí...“ „...naslouchat...“ „...by...“ „...být sranda...“.

Kategorie č. 3 Cesta

„...nejvíc ovlivňují kamarádi...“ „...přítel...“ „...s nima...“ „...nejvíc...“ „...čas...“ „...asi okolí...“ „...kamarádi...“ „...by...“ „...řekli...“ „...ať toho nechám...“.

Kategorie č. 4 Klíč

„...čas ...“ „...můžu...“ „...co chci...“ „...můžu...“ „...kam chci...“ „...odpočinek...“ „...nemusí...“ „...jen věci...“ „...musí...“ „...možná trochu...“ „...tolik nevlákají...“ „...venku...“ „...žebříček...“ „...asi ne...“ „...cože?!...“ „...asi žít...“ „...nějak...“ „...být s někým...“ „...koho...“ „...rád...“ „...mít...“ „...rodinu...“ „...děti...“ „...ambice?...“ „...mám přítele...“ „...dobře dělá...“ „...většinu věcí...“ „...špatně?...“ „...dost...“ „...střídají lidi...“ „...pracovníci...“ „...člověk...“ „...zvykne...“ „...on...“ „...odejde...“ „...jak?...“ „...ježíš...“ „...nevím...“ „...asi stejně...“ „...asi...“ „...víc nudila...“ „...byli...“ „...venku...“.

5.7 Respondent G(U)

Respondent G(U) je žena, je jí 19 let. Je studentkou střední školy. Respondent G(U) je 5 let uživatelem Tulipu. Podklady k individuálnímu příběhu respondenta G(U) poskytl respondent A(P), který s respondentem G(U) dlouhodobě pracuje a je dopodrobna seznámen s jeho životní cestou. Skutečné jméno respondenta G(U) je z důvodu zachování anonymity skryto.

5.7.1 Kazuistika respondenta G(U)

██████ je sympatická slečna, která je v pěstounské péči u své babičky. Když k nám začala chodit, bylo jí 14 let. Odjakživa se kolem ní točilo dost kluků a s nimi je také spojena naše vzájemná spolupráce. Když jsme se s ██████ lépe seznámili, vracela se zrovna z pobytu v SVP. Příčinou bylo její chování, které její babička shledala jako nezvladatelné, a proto požádala o pobyt v SVP. Její pubertální eskapády totiž skončily sexuálním stykem před dovršením patnáctých narozenin, za což její tehdejší partner odešel od soudu s podmínkou. ██████ se vrátila z SVP poučená a odhodlaná „sekat latinu“, což nebyl problém, protože její chování bylo povětšinou v normě. Byla aktivním uživatelem naší služby, účastnila se akcí i preventivních besed a často se s námi bavila o vztazích, které byly i vzhledem k nízkému věku dlouhodobé, takže jsme se mohli bavit o jejich vývoji, partnerské důvěře apod. Ke konci základní školy se naše spolupráci zintenzivnila. Jednak spoluprací na její absolventské práci a také výběrem střední školy. Možná i díky našemu dobrému vzájemnému vztahu a motivaci, si ██████ vybrala maturitní obor se sociálním zaměřením. Absolvovala na klubu intenzivní přípravu na přijímací zkoušky, a nakonec byla po zásluze přijata. O to větší bylo naše rozčarování, když za pár týdnů od zahájení nového školního roku přišla s tím, že chce obor změnit.

Poté se na nějakou dobu odmlčela a ztratila se nám z dohledu. Dokonce jsme jí ukončili smlouvu pro neaktivitu. Možná se styděla kvůli změně oboru, protože jsme zde byli hodně zainteresováni, možná za tím byl nový partner. Po roce se ale vrátila. Tentokrát už jsme ale školu neprobírali. ██████ za tu dobu urazila značný kus cesty k dospělosti, a to se odrazilo i na tématech naší spolupráce. Přemýšlí nad osamostatněním a věcmi s tím souvisejícími. Řešili jsme spolu možnost sociálního bydlení, její pěstounskou péči, autoškolu, kterou nakonec zdárně dokončila, konec dalšího dlouhodobého vztahu a další témata. V současné době studuje druhý ročník střední školy.

██████ má relativně dobré sociální zázemí. Babička pěstounka se stará a má a vždycky měla zájem, aby byla ██████ dobře vychovaná, dokončila školu a zbytečně se nezaplétala s lidmi, kteří by na ni mohli mít špatný vliv. Když má pocit, že se ██████ chování zhoršuje, zasáhne (jako tehdy pobyt v SVP) nebo alespoň pohrozí. Má dobrý přehled o tom, kdo jí může v případě potřeby pomoci v různých oblastech (prostřednictvím ██████ se s některými věcmi obrací i na nás). ██████ od ní tento způsob řešení záležitostí přebírá

– pokud je schopná řešit situaci sama, tak ji řeší sama, pokud ne, ví, kde se může obrátit pro radu.

RG(U) se ani tentokrát na klubu příliš „neohřál“ a opět mu byla ukončena ze strany klubu smlouva pro neaktivitu. Ale jak to u tohoto respondenta bývá dobrým zvykem, přijde, když potřebuje. Před nedávnem klub opět obnovil spolupráci a pomáhá RG(U) s přípravou na maturitu. Především s angličtinou a finalizací závěrečné práce. V dubnu a květnu RG(U) čeká skládání maturitních zkoušek. Přítel má již delší dobu. V klubu se baví o tom, co by chtěl dělat po maturitě, jak to bude s bydlením i pěstounskou péčí. RG(U) teď stojí na celkem košatém životním rozcestí.

5.7.2 Obsahová analýza rozhovoru respondenta G(U)

Obsahuje nejdůležitější kódy k jednotlivým kategoriím.

Kategorie č. 1 Jeskyně

„...normální děcka...“ „...neví...“ „...jak ...“ „trávit...“ „...čas...“ „...já...“ „...soustředím...“ „...na sebe než...“ „...cizí rozhovory...“ „...nevím...“ „...se sestrou...“ „...sourozencema...“ „kášema...“ „...byli...“ „...hodně venku...“ „...dělal blbosti...“ „...jako...“ „...ostatní ...“ „...víc...“ „...zajímala o kluky...“ „...víc...“ „...ven s holkama...“ „...ted’...“ „...všechno...“ „...jinak...“ „...nikam...“ „...sedíme doma...“ „...kamarádkama...“ „...nejlepší kamarádkou...“ „...normálně venku...“ „...s babkou...“ „...nevím...“ „...asi...“ „...víc nakupovala...“ „...je to...“ „...horší...“ „...malé děcka berou drogy...“ „...hulí...“ „...děs...“ „...už malé...“ „...jdeš...“ „...vidíš...“ „...vyhuluje...“ „...kamarádi...“ „...sestra...“ „...neví...“ „...nemá dělat...“ „...dělá blbost...“ „...lidi...“ „...úplně mimo...“ „...s nima bavíš...“.

Kategorie č. 2 Náruč

„...asi...“ „...nějak pomohl...“ „...ani ne...“ „...nevím...“ „...jsem se...“ „...bála...“ „...styděla...“ „...trochu...“ „...víc zapojovala tady...“ „...akcí ...“ „...ale čas...“ „...trávila po svém...“ „...různé věci...“ „...vyráběli...“ „...tetovali...“ „...henou...“ „...nevím...“ „...neznám...“ „...dojdu sem...“ „...když nevím...“ „...musí...“ „...trpělivý...“ „...tolerantní...“ „...co tady...“ „...děcka dělají...“ „...hrůza...“.

Kategorie č. 3 Cesta

„...já...“ „...určuju sama...“ „...co...“ „...dělat...“ „...volném čase...“ „...to...“ „...radši...“ „...nepředstavuju...“ „...babka by mně dala...“ „...zrovnala...“.

Kategorie č. 4 Klíč

„...volno ...“ „...nemám...“ „...povinnosti...“ „...je významný...“ „...odpočinul...“ „...my...“ „...nedělali...“ „...taky...“ „...byli větší...“ „...jáj...“ „...smysl života?...“ „...nevím...“ „...žít...“ „...nedělat ostudu...“ „...nedělat...“ „...problémy...“ „...ze života něco měl...“ „...dobře...“ „...všechno...“ „...vyměnit nábytek...“ „...vymalovat...“ „...jak pro...“ „...malé děcka...“ „...asi podobně...“ „...bych...“ „...víc venku...“ „...flákala se...“.

5.8 Respondent H(U)

Respondent H(U) je žena, je jí 18 let. Je studentkou střední školy. Respondent H(U) je 6 let uživatelem Tulipu. Podklady k individuálnímu příběhu respondenta H(U) poskytl respondent A(P), který s respondentem H(U) dlouhodobě pracuje a je dopodrobna seznámen s jeho životní cestou. Skutečné jméno respondenta H(U) je z důvodu zachování anonymity skryto.

5.8.1 Kazuistika respondenta H(U)

█ začala chodit na klub na podzim v roce 2015. Tehdy byla na druhém stupni základní školy. Ze začátku nic nenasvědčovala tomu, že by měla mít █ nějaké problémy. Byla společenská, usměvavá, komunikativní. Na jaře 2016 se ale vyostřila situace v rodině. █ bydlela se svou maminkou a třemi mladšími sestrami v garsonce. Matka na ni částečně převáděla péči o děti a dostávali se tak občas do sporů. Její otec s nimi nežil, jen se občas vídali. V té době měla ale na █ zásadní vliv situace ve škole. Ve třídě měli spolužačku, která se od svých vrstevnic zcela odlišovala. Líčila se, kouřila, později také kouřila marihuanu a podezřele se přátelila se staršími muži. Několik děvčat, včetně █, podlehl jejímu vlivu. Výrazně se jim zhoršil prospěch, toulaly se, měly konflikty s rodiči i ve škole, kouřily, dělaly zkrátka najednou věci, které jim do bližšího kontaktu s oním

děvčetem byly cizí. Matka se nejprve obrátila na klub, kde si stěžovala, že ke zhoršenému chování dochází právě kvůli nám, že děvčatům toto chování umožňujeme a snad je v něm i podporujeme. Je pravdou, že se u nás kamarádky potkávaly, ale stejně tak se mohly potkávat kdekoli jinde. Situace mezi matkou a dcerou se nadále zhoršovala, došlo dokonce ke konfliktu před klubem. Poté přišla ■■■■■ s návrhem obrátit se na OSPOD, kde by situaci mohla řešit. Měla tehdy dokonce v plánu, jít bydlet do dětského domova. Nakonec se jako první na OSPOD obrátila s žádostí o pomoc její matka. Její žádosti o umístění dcery do SVP, tehdy vyhověno nebylo. ■■■■■ chování (včetně sebepoškození) tehdy pracovníci OSPOD nevyhodnotili jako dostatečně závažné pro tento krok. Nedlouho poté však přišla ■■■■■ na klub s podezřele staženým rukávem a pracovnice klubu poznala, že se opět sebepoškozovala. Vzhledem k tomu, že se jednalo o několik mírně krvácejících ran, provedli jsme prvotní ošetření na klubu, během kterého jsme ■■■■■ vysvětlili, že situaci budeme řešit, protože ji s tímto zraněním nedovolíme opustit samotnou klub. Dostala tedy na výběr – buď přivoláme záchranku, ta následně policii a ta přivolá rodiče, nebo ■■■■■ doprovodím domů, kde ji předám do péče matce, která se rozhodne, jak dále postupovat. Vzhledem k tomu, že již spolupracovali s OSPOD a matka usilovala o spolupráci s SVP, nebylo nutné, aby byl OSPOD vyrozuměn policií. ■■■■■ se tedy rozhodla pro druhou variantu, a tak jsem ji doprovodil domů, kde jsem ji předal do péče matky a situaci vysvětlil. Následně se již podařilo pro ■■■■■ pobyt v SVP vyjednat. Dochodila zde poslední tři měsíce školního roku, výrazně si zlepšila pokažený prospěch, a především změnila prostředí a dostala se z vlivu spolužačky, která ji stahovala. Během pobytu si toto také uvědomila a v novém školním roce se jí vyhýbala. Matka měla v té době čas, zapracovat na zlepšení bytové situace, a tak se také zanedlouho po ■■■■■ pobytu stěhovaly do většího bytu. Pobyt, odlukou a ■■■■■ prozřením se výrazně zlepšil jejich vzájemný vztah. Díky řešení, které jsme v daný moment zvolili, se také změnilo matčino vnímání naší služby. Uvědomila si, že jsme se snažili oběma pomoci, a po ■■■■■ propuštění z SVP nám přišly obě poděkovat (což se opravdu často nestává).

■■■■■ úspěšně dokončila základní školu a nyní studuje druhý ročník maturitního oboru. Občas spolu probíráme právě školu, její zájmy nebo také vztah s matkou. I když mamince nadále v domácnosti výrazně pomáhá, tehdejší konflikt jim pravděpodobně pomohl vyříkat si neshody a najít si k sobě cestu. Jen oné spolužačce dodnes nemůže přijít na jméno.

Tento příběh je zdárnou ukázkou vhodné konstelace – práce OSPOD a SVP, dívky, která dokáže zdravě reflektovat své chování a matky, která chtěla zlepšit situaci ve své rodině, Taky jsem tehdy mohl dostat mezi dveřmi pár facek a nic se nemuselo zlepšit.

S RH(U) jsme byli v Tulipu během uplynulých dvou let v kontaktu od té doby pouze několikrát a probírali školní záležitosti. Během posledního roku se RG(U) zcela odmlčel. V současné době by se RG(U) měl připravovat na maturitní zkoušky.

5.8.2 Obsahová analýza rozhovoru respondenta H(U)

Obsahuje nejdůležitější kódy k jednotlivým kategoriím.

Kategorie č. 1 Jeskyně

„...tady...“ „...lidi...“ „...v pohodě...“ „...přátelští...“ „...milí...“ „...zdvořilí...“ „... malí špunti...“ „...nevím...“ „...asi ne...“ „...nevím...“ „...s mamkou...“ „...skoro pořád...“ „...něco hrály...“ „...spolu vařily...“ „...klasické domácí...“ „...jediný...“ „...co...“ „...pamatuji je...“ „...chodili na hřiště...“ „...člověče...“ „... a puzzle...“ „...a karty...“ „...hráli...“ „...předtím...“ „...byla menší...“ „...chodila...“ „...hřiště...“ „...v pubertě...“ „...venku s kamarády...“ „...pubertu...“ „...měla...“ „...náročnou...“ „...začátky...“ „...špatné...“ „...potom...“ „...nejlepší kámoška...“ „...byla nejlepší...“ „...většinou...“ „...hlavně venku...“ „...vykládala...“ „...kamarádkou...“ „...chodili...“ „...na jídlo...“ „...určitě limitoval...“ „...drogy...“ „...návykové látky...“ „...nejlepší kamarádka...“ „...selhání rodičů...“ „...výchovu...“.

Kategorie č. 2 Náruč

„...byla v šoku...“ „...se bála...“ „...lidí tady...“ „...dospělí...“ „... namixování s děčkama...“ „...hráli šipky...“ „...bylo fajn...“ „...pozdějš...“ „...pořád...“ „...vytvářelo...“ „...věnce...“ „...taky fajn...“ „...vzpomínám na fotbálek...“ „...nevím...“ „...nesetkala...“ „...se s ním...“ „...nejčastěji mamka...“ „...být milý...“ „...nesmí...“ „...hnedka...“ „...prostě milí...“ „...umět vcítit...“ „...toho člověka...“ „...říct mu...“ „...všecko se dá vyřešit...“.

Kategorie č. 3 Cesta

„...střední školu...“ „...s kamarádkou...“ „...rozešly...“ „...tam...“ „...našla...“ „...nového nejlepšího kamarád...“ „...doted’...“ „...řeším to s ním...“ „...dřív...“ „...s kámoškou...“ „...v...“ „...smyslu...“ „...místo...“ „...se flákala venku...“ „...mohla dojít...“ „...mamča...“ „...nejlepší kamarád...“ „...trochu jo...“ „...když vím...“ „...mám...“ „...problém...“ „...nemůžu řešit s mamkou...“ „...vím...“ „...můžu dojít sem...“ „...kde se...“ „...snaží pomoci...“ „...stopro by mě...“ „...řekla...“ „...mamka...“ „...nejlepší kamarád...“ „...sestra...“ „...ať toho nechám...“ „...že...“ „...to špatně...“.

Kategorie č. 4 Klíč

„...volno...“ „...něco...“ „...můžu...“ „...sama...“ „...tady...“ „...dělat...“ „...něco smysluplného...“ „...zároveň...“ „...pod dohledem...“ „...může dělat...“ „...co ho baví...“ „...velkou hodnotu...“ „...kdybych...“ „...přístup...“ „...bych...“ „...spoustu věcí...“ „...změnila...“ „...místo...“ „...bych byla doma...“ „...tak...“ „...vzala peníze...“ „...jela...“ „...do útulku...“ „...nakoupila krmivo...“ „...smysl života...“ „...něco...“ „...čemu se...“ „...probouzím...“ „...čeho...“ „...dosáhnout...“ „...smysl...“ „...určím...“ „...cíl...“ „...jdu...“ „...za ním...“ „...dobře dělá...“ „...úplně všechno...“ „...nevidím chybu...“ „...v čem...“ „...to nevím...“ „...když...“ „...někdo pro radu...“ „...tak...“ „...poradíte...“ „...nevidím...“ „...chybu...“ „...strašně...“ „...předtím...“ „...strašně...“ „...ted’...“ „...pokud...“ „...nemohla svěřit mamce...“ „...neměla kam jít...“ „...mně přijde...“ „...jsem tady dostala rozum...“.

6 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU A JEHO INTERPRETACE

Cílem praktické části bylo zjistit, jakou formu pomoci poskytuje Tulip svým uživatelům. Zda se jedná jen o prostor, kde lze strávit volný čas nebo jeho fungování má hlubší význam a volnočasové aktivity jsou jen prostředkem, zástupným elementem, jak tento smysl naplňovat. Autor při zpracování získaných rozhovorů, doplněných osobními příběhy uživatelů zařízení, použil otevřené kódování. Veškeré získané údaje rozebíral, prozkoumával, kategorizoval a porovnával. Získané údaje rozebral na jednotlivé části a po pečlivém prostudování se snažil porovnávat zjištěné rozdíly, a naopak i hledat podobnosti. Při kladení otázek o získaných jevech seřazoval o těchto jevech vlastní i cizí domněnky. Při porovnávání a kladení otázek jednotlivé pojmy začaly nabývat přesnosti a specifičnosti. Při tomto rozboru přidělil k pojům jména, která by nejlépe daný jev reprezentovala. Při kladení otázky ohledně zažitých volnočasových aktivit a rizik, která jsou pro dnešní mladou generaci hrozbou i možným spouštěčem rizikového chování, s ohledem na mnohdy nefungující rodinné zázemí nebo špatný vliv vrstevnických skupin a při podrobném prozkoumání odpovědí všech respondentů na tuto tematiku, autorovi vyvstal název vhodný pro tuto kategorii. „Jeskyně“ je označení, které autor pro tuto oblast zvolil i s ohledem na zmínku o Podobenství o jeskyni v teoretické části. Podobenství je dle autora určitou symbolikou pro vychovatelství, pedagogiku a je také paralelou pro pomáhající profese a vůbec péči o blízké, potřebné nebo tápající bytosti. I skladba zkoumaných uživatelů je taková. Je zastoupena i lidmi, jejichž osud by byl bez zásahu zvenčí ztracen. „Obrat jejich duše a vytáhnutí na světlo“ se prostřednictvím Tulipu a jeho pracovníků odehrál doslova. Pro další kategorii si autor, po prozkoumání všech skutečností, zvolil název „Náruč“. Ze získaných dat vyplynulo, že všichni respondenti, bez ohledu na zcela nefunkční nebo i poměrně dobře fungující rodinné zázemí, našli v Tulipu hřejivou náruč. Objekt, chlácholení, pojmenování problému a hledání možností řešení. To hledáme při řešení, v tu chvíli pro nás neřešitelných věcí, všichni. Avšak je třeba, aby ten, kdo má být oporou byl připraven a ochoten být nápomocen. I odpovědi respondentů z řad pracovníků v autorovi vyvolali dojem rozevřené náruče, ochoty vyslechnout, nesoudit a pomoci. Sdílet a být účasten. Při dalším zkoumání jevu a s ohledem na získané informace o změnách, které pobyt v Tulipu u mnohých zkoumaných respondentů nastartoval, autor zvolil název třetí kategorie. Tu nazval „Cesta“. Vliv Tulipu na život těchto uživatelů je zřejmý. U někoho více, u někoho méně, ale otisk lze nalézt u všech. Některým ovlivnil život přímo, u jiných byl nápomocen v urovnání narušených rodinných vazeb nebo funkcí. Cesta představuje směr. Má svůj průběh a cíl,

který mnohdy neznáme. Autor v tomto případě spatřuje symboliku cesty jako procesu, při kterém se respondenti učí zbavovat nezdravých vzorců chování, učí se reagovat v zátěžových situacích a dozrávají jak emocionálně, fyzicky tak i osobnostně. Cesta, kterou ušli je mnohdy blátivá a plná překážek, ale s dobrým doprovodem je cíl nadosah. Smyslem této cesty je přestat si namlouvat, že ve vypjatých situacích zvládneme vše sami. Cesta ke správnému životnímu stylu, dá se konstatovat i cesta ke štěstí, je umění říci si o pomoc nebo nabízenou pomoc dokázat přijmout. Cesta je i proces získávání důvěry, hledání možností pomoci a vzájemná interakce mezi pracovníkem a uživatelem. U čtvrté kategorie autor po prozkoumání získaných údajů zvolil název „Klíč“. Život některých uživatelů, respondentů byl narušen nebo vážné narušení bylo na dosah. No ve všech případech se podařilo změnit způsob uvažování pozorovaných respondentů. Klíč je totiž prostředek, kterým lze něco uzavřít, uzamknout, pokud to nefungovalo a nechceme tam dále setrvávat. Klíčem lze rovněž něco nového otevřít. Nevíme možná co se za těmi odemčenými dveřmi bude skrývat, ale pokud jsme vyvázli z bezradnosti, jeskynního přítmí, našli v komkoliv nebo čemkoliv hřejivou náruč, která nám poskytla oporu, ušli dlouhou cestu, zdolali překážky a dospěli k určitému uvědomění lze předpokládat, že získaný klíč může být oním klíčem, kterým si otevřeme novou budoucnost s novými možnostmi. Autora ze získaných dat nabyly dojmu, že respondenti v zařízení našli klíč pro svou budoucnost. Tedy, že si zde osvojili kompetence a našli zde ve svém, mnohdy rozkolísaném životě klíč, jak zvládat poryvy a výkyvy dnů příštích. Pokud člověk projde proměnou, dokáže proměnit i své okolí.

6.1 Jeskyně

Kategorie „Jeskyně“ byla pojmenována jako příměr k Podobnosti o jeskyni. Při hledání symboliky se sociální pedagogikou se toto metaforické spojení nabízí. Snahu pracovníků nejen Tulipu, ale i jiných nízkoprahových zařízení, můžeme ztotožnit s neutuchajícím odhodláním onoho filozofa, který užíval světlo a chce toto dopřát i jiných „duším ještě uvězněným“. Role filozofa vracejícího se pořád zpět a tahajícího ostatní z přítmí a stínů za slunečním obzorem koresponduje jistým způsobem s rolí, jakou sehrávají v životech některých uživatelů pracovníci Tulipu. Obsahem této kategorie je zájem pracovníků o životy svých uživatelů. Mapování jejich osobní historie, která je vodítkem pro další postupy s cílem obrátit jejich život a vhodným způsobem nasměrovat. Jsou situace, kdy řeší dramatické momenty v životech svých uživatelů, jindy jsou jen zástupným elementem nějakého

chybějícího článku, průvodcem dítěte v mezidobí mezi dětstvím a dospělostí. Přítomní jeskynního příbytku bez větší perspektivy na změnu mohou ve svém nitru pociťovat i samotní uživatelé služby. Neutěšené rodinné zázemí, nezáměr jednoho nebo obou rodičů nebo život monotónně ubíhající v institucionalizovaném zařízení ústavní péče bez inspirace, jak trávit čas, který zbývá po odečtení času věnovaném nutným povinnostem, to vše mohou být aspekty, které uživatele stresují, frustrují. V horším případě mohou sklouznout do rizikového chování, v lepším případě je nutí ke stagnaci.

Pracovníci mají poměrně dobrý přehled o svých uživatelích a jejich rodinném zázemí. Služby Tulipu vyhledává celá škála uživatelů. Jedná se o děti převážně z rodin se slabším sociálněekonomickým statutem, rodin neúplných, ale i z rodin funkčních, ve kterých však není na děti čas nebo tyto děti nevědí, jak se svým volným časem smysluplně naložit. **RA(P)** „...z různých...“ „...úplných rodin...“ „...je dnes asi nejméně...“ „...neúplných, ale funkčních...“ „...které fungují hůře...“ „...problémy finančního rázu...“ „...nedostatečné rodičovské kompetence...“ „...není na děti čas...“. **RB(P)** „...děti posledních ročníků ZŠ...“ „...středních škol...“ „...učilišť...“ „...mají...“ „...osobní...“ „...rodinné problémy...“ „...děti...“ „...sociálně slabších rodin...“ „...děti jsou z DD...“ „...neúplných, rodin...“ „...to děti...“ „...nevědí...“ „...jak trávit...“ „...problémy doma...“ „...neumí...“ „...říct...“ „...o pomoc...“. **RC(P)** „...děti...“ „...mládež...“ „...sociálně znevýhodněných...“ „...různých...“ „...nedá se říci...“ „...že by...“ „...pocházeli pouze...“ „...špatných...“ „...poměrů...“ „...různé...“ „...domácí násilí...“ „...alkoholismus v rodině...“. Skladba sledovaných respondentů je mozaikou všech výše uvedených typů rodin a rodinného prostředí. **RD(U)** je dítětem, které nepoznalo žádné rodinné prostředí a zázemí. Odmalička vyrůstal v dětském domově spolu s bratrem, se kterým však neměl nijak pevné pouto. Bratr mu vyčítal, že z důvodu respondentova handicapu je jim oběma odepřena pěstounská péče. Respondent odmítal svůj handicap přijmout, a to mu způsobovalo další problémy. Nepřijetí z řad vrstevníků a zmíněné problémy hraničily až s možností jeho sociálního vyloučení ze společnosti. Aby mohl respondent zůstat v prostředí dětského domova, které ho však nijak nenaplňovalo, přihlásil se na další učební obor. Jeho situace byla téměř bezvýchodná. **RE(U)** měl sice silné pouto s jedním z rodičů – otcem, avšak otec se potýkal s celou škálou jak vztahových, tak i existenčních problémů a na respondenta přenášel část svých povinností, především péči o nevlastní sourozence. Sociálně ekonomické problémy, vyhasínající mateřská láska, střídání žen „náhradních matek“, strach o mladší sourozence pobývajících v nedostatečné péči problematické matky to je jen zkrácený výčet problémů, které musel respondent ve svém velmi mladém věku řešit a čelit jim. Situace **RF(U)** je asi ze všech

uživatelů nejpřijatelnější. Pochází sice také z neúplné rodiny, ale nezodpovědného otce nahradil otec nevlastní, který funguje a zajistil, že rodinné prostředí respondenta se stabilizovalo. Oporu nachází respondent i ve starostlivé matce nebo starší sestře, také uživatelky služby. Respondent je příkladem uživatele, který není na Tulipu až tak bytostně závislý. Jeho služby využívá k trávení volného času. Možnosti, které respondentovi Tulip nabízí, využívá a jsou doplňkem jeho individuálního trávení volného času. **RG(U)** je uživatelem, který se ve svém životě musel potýkat s rodičovským selháním. Avšak jeho situace není tak dramatická jako například životní situace **RD(U)**, neboť rodičovskou lásku a péči našel v náhradní formě u své babičky. Ta je starostlivým a zároveň přísným prvkem výchovy. V momentě, kdy babička vyhodnotila, že péči nezvládá, obrátila se na SVP, které požádala o pomoc. Poslední **RH(U)** má určité shodné životní paralely s **RE(U)**. Také vyrůstá v neúplné rodině, s tím rozdílem, že v jeho životě chybí mužský vzor. Matka je starostlivá, ale řešení existenčních a nevyhovujících bytových problémů zastínilo zvládání výchovných povinností. Na **RH(U)** byly také kladeny povinnosti péče o mladší sourozence a frustraci ze stávající reality řešil přilnutím k vrstevnické skupině, kterou negativně ovlivňovala problémová kamarádka a spolužačka **RH(U)**. Matka se situaci snažila řešit, ovšem její síly a kompetence na to nestačily. Spory mezi **RH(U)** a matkou se vyhrotily natolik, že **RH(U)** chtěl dobrovolně odejít od rodiny a žít v dětském domově, což ukazuje na jeho gradující zoufalství a bezradnost. Je pozitivní, že respondenti z řad uživatelů bez rozdílu vnímají ostatní uživatele jako běžné vrstevníky a nerozlišují příliš, z jakých poměrů pocházejí. **RD, RF, RG(U)** „...normální děcka...“ **RG(U)** „...já se soustředím...na sebe...“. **RE, RH(U)** „...v pohodě...“, **RH(U)** „...přátelští...milí...zdvořilí...“. Někteří uživatelé se potýkají s velmi vážnými životními problémy. Je zarážející, že všichni respondenti z řad uživatelů nejsou srozuměni s žádným složitým životním osudem ostatních uživatelů. **RD(U)** „...nedostaly se...příběhy děček...u jiných lidí nevím...neposlouchám cizí rozhovory...“. **RE(U)** „...cizí rozhovory neposlouchám...nevím...“. **RF(U)** „...o žádných...“ **RF, RG, RH(U)** „...nevím...“. Tato skutečnost může být známkou určité uzavřenosti dnešní mladé generace, nezájmem o sdílení, nedostatečné komunikace. S přihlédnutím k osobní historii každého respondenta to však může být i pozitivní znak. Každý z respondentů řeší svou nelehkou životní situaci a zatěžování se osudy jiných by možná nepřineslo žádný pozitivní krok. Zůstávají stále dětmi a starost o ostatní nechávají na dospělých respondentech, neboť cítí, že Tulip je prostor, kde se nejen tráví volný čas, ale řeší se i problémy a životní překážky. O tom, jak trávili respondenti volný čas před docházením do Tulipu, mají pracovníci částečně přehled. **RA(P)** „...máme přehled... trávili ho jako...vrstevníci...“ **RB(P)**

„...drží...party kamarádů...čas po venku...flákat...“. **RC(P)** „...venku s kamarády...bezcílné potulování... po ulici...zneužívání návykových látek...“. Respondenti z řad pracovníků uvádějí, že uživatelé a všeobecně mladá generace dnes často tráví svůj volný čas bezcílným potulováním s kamarády po ulici. S tím se ztotožňují i respondenti z řad uživatelů. **RE(U)** „...chodila...po venku...s kámošama...“ **RF(U)** „...venku s děčkama...na hřišti...hodněvenku...“. **RG(U)** „...hodně venku...dělali blbosti...jako...ostatní...normálně venku...“. **RH(U)** „...venku s kamarádama...většinou...hlavně venku...vykládala...s kamarádkou...chodili...na jídlo...“. Na společné aktivity strávené s rodinnými příslušníky si vzpomíná **RG(U)** a **RE(U)**. Osoba, se kterou je absolvovali, byla babička. **RG(U)** uvádí také, že v dětství má volnočasové aktivity spojené se sourozenci a kamarády. Později oba respondenti uvádějí, že trávili volný čas s kamarády. **RF(U)** a **RH(U)** uvádějí jako stěžejní osobu, která s nimi trávila volný čas matku. Kromě vaření a domácích záležitostí, hráli respondenti s matkou stolní hry. V pubertě nahradili matku u obou respondentů ve volném čase kamarádi a vrstevníci. **RD(U)**, který vyrůstal v dětském domově, trávil svůj volný čas v období puberty také s kamarády a svou přítelkyní. V dětství pouze organizovaně v režii dětského domova. Volný čas pravidelně regulovaný rodiči, společné silné momenty, které by se otiskly nesmazatelně do paměti respondentů, společné sdílené aktivity, zážitky nebo podpora talentu rozvíjená rodiči a nasměrování, nebylo shledáno u žádného z respondentů. Většina svůj čas skutečně trávila na hřišti, na ulici, jen část z nich disponuje vzpomínkami na společné chvíle strávené s matkou nebo babičkou při společenských hrách. Všichni respondenti pocházejí z rodin s horším finančním zázemím. Takové rodiny musí prioritně řešit otázku zaplacení účtů. Věčný boj s finančním nedostatkem a nejistota může mít vliv i na výchovu dětí. Uspokojení především fyzických potřeb, jako je zajištění stravy, tepla a přístřeší může odsunout saturování potřeb ostatních. U dětí žijících v dobře zabezpečených rodinách se více klade důraz na rozvoj jejich talentu a potenciálu. Tento problém si uvědomuje i **RA(P)**. Sociálně ekonomický status rodiny však ani tak nedeterminuje způsob trávení volného času jako spíše nasměrování dítěte pro budoucnost a vnímání vzdělání jako celoživotní a trvalé hodnoty. **RA(P)** „...s lepším finančním zázemím...více možností...klade...důraz na vzdělání...k posunu...výš...kladeny větší požadavky...rodiče se snaží...o všestranný rozvoj dětí...zúročit v budoucnu...“. Naopak **RC(P)** se dívá na rozdílný sociálněekonomický status jiným úhlem pohledu. Dle jeho názoru děti z bohatších rodin mohou „...sklouznout ke špatnému trávení...“ volného času. Naopak děti z nemajetných rodin se snaží trávit volný čas smysluplněji „...třeba na brigádě...“. Všichni respondenti z řad uživatelů uvedli, že nedostatek finančních prostředků je nijak nelimitoval ve způsobu

trávení volného času. Sociálněekonomický status rodiny není dle názoru většiny respondentů překážkou v plnohodnotném a smysluplném trávení volného času.

Tulip za poměrně dlouhou dobu svého působení musel reflektovat proměny ve společnosti a akceptovat nově vznikající faktory ohrožující životní styl dětí a mladistvých. **RA(P)** spatřuje rizika ve věcech jako je „...*morální krize společnosti...hodně v online prostředí... ztráta respektu... úpadek autorit...vnímání školství...*“. **RB, RC(P)** specifikují a doplňují další rizika ohrožující dnešní mladou generaci „...*sociální sítě...změny v rodinném prostředí...rozvod...rozpory rodičů.....ekonomické problémy v rodině...drogy...alkohol...záškoláctví...nezodpovědnost...špatná komunikace...*“. V naprosté shodě s respondenty pracovníky uvádějí respondenti uživatelé jako nejvíce ohrožující faktor a spouštěč rizikového chování dnešní mladé generace drogy a jiné návykové látky. Nejmladší **RF(U)** si také uvědomuje, že možné nebezpečí a nástrahy může skýtat také virtuální svět „...*nebezpečí na internetu...úchyláci...*“. Příčinu rizikového chování spatřují tři respondenti uživatelé ve špatném rodinném zázemí **RD(U)** „...*díky rodině...*“, **RE(U)** „...*že rodiče...něj kašlou... kašlali, když byl malý...se mu nevěnovali...*“, **RH(U)** „...*selhání rodičů...výchovu...*“. **RD(U)** však připouští, že faktorů může být více, např. špatný vliv vrstevníků.

Mladý člověk se může ocitnout v situaci, s jejímž řešením si neví rady a ocitne se v bludném kruhu nejistoty a strachu. Jak uvádějí respondenti z řad pracovníků, není trendem dnešní doby, že by si někdo přišel říci vyloženě o pomoc. **RA(P)** „...*málokdy...vyloženě s prosbou o pomoc...někdo...chce zůstat na ulici...*“. **RB(P)** „...*neumí si říct...o pomoc...*“. Cesta k otevřené intervenci je běh na dlouhou trať a vyžaduje většinou delší proces protkaný budováním vzájemné důvěry. I když se zkoumaní respondenti v momentě počátku docházení do Tulipu nacházeli v nelehkých životních situacích, možnosti řešení jeho prostřednictvím zaznamenali až v průběhu docházení. Všechny respondenty se o Tulipu dozvěděli prostřednictvím kamarádů nebo sourozenců, kteří sem již docházeli a v nabízených volnočasových i jiných aktivitách našli zálibu. Pouze **RD(U)** se o Tulipu dozvěděl na školní exkurzi. Také respondenti z řad pracovníků zaznamenávají, že nové uživatele získávají tak, že je přivedou spokojení kamarádi.

Můžeme konstatovat, že dotazovaní respondenti se shodli, že zažitými volnočasovými aktivitami uživatelů služby bylo trávení volného času ve vrstevnických skupinách. Vrstevníci jsou důležitým článkem v životě mladých lidí, to se nezměnilo od dob minulých. Změnil se však způsob, jakým volný čas naplňují. Ten tráví společným, mnohdy bezcílným

potulováním po ulici nebo na sociálních sítích. Nikdo z respondentů neuvedl, že by podnikal společné sportovní nebo jiné aktivity. Jejich čas je dá se říct neorganizovaný a prostor ulice neposkytuje vždy nejlepší prostředí, navíc je prostředím, kde chybí dohled dospělých. Může také skrývat nástrahy a rizika, které rezonují v posledních letech ve společnosti. Všichni respondenti bez rozdílu se shodli, že největší nebezpečí dnešní doby, ohrožující využívání volného času mladých a nezralých lidí, představuje snadná dostupnost drog a návykových látek. Vzhledem k tomu, že závislosti na těchto látkách podléhá čím dál větší množství mladých lidí i silný vliv vrstevnických skupin může představovat riziko sklouznutí na šikmou plochu. Období dospívání je totiž obdobím, kdy člověk preferuje své vrstevníky jako vzor a vliv rodiny a dalších výchovných činitelů může ustupovat do pozadí. Na volnočasové aktivity mladých lidí nemá až takový vliv sociálněekonomický status rodiny, na tom se shodla většina respondentů. Ovšem změny v rodinách, vzrůstající počet rozvodů, nárůst počtu rodičů samoživitelů, ekonomická nejistota a různé další tlaky mohou ovlivňovat volnočasové aktivity dnešní mladé generace tím způsobem, že rodiče nebo jejich opatrovníci řeší problémy materiálního rázu a na ostatní faktory jejich života a života svých potomků jim už nezbývá energie. Děti jsou tak uvrženy do začarovaného kruhu, kdy neví, jak nakládat nejen se svým volným časem, ale i životem. Racionální vyřešení různých problémů jim jejich osobnostní nezralost ještě neumožňuje.

6.2 Náruč

Obsahem této kategorie je snaha pracovníků Tulipu postarat se o to, aby uživatelé vnímali klub jako bezpečný prostor pro odpočinek, setkávání se s kamarády a pro individuální i společné činnosti. Pracovníci obrazně nastavují svou otevřenou náruč, která je tišící, aktivizující i motivující. Je otevřená všem, neboť se zde setkávají děti různých etnik, sociálních prostředí a společenských vrstev. Nesoudit a ke všem volit rovný přístup, to je předpokladem úspěchu. Mnohdy je nutné uživatele učit základním sociálním dovednostem, které využijí ve svém budoucím životě a umožní jejich socializaci a integraci do společnosti. U sledovaných respondentů musí pracovníci volit různorodý přístup. Pro některé respondenty uživatelé fungují jen jako dobří partači, kterým se mohou svěřit s každodenními starostmi a se kterými rádi stráví svůj volný čas. Pro další představují jediný element v jejich životě, který jim pomáhá řešit palčivé problémy a vyrovnat startovací čáru a doslovně zvrátit nepřízeň osudu.

Pro **RD(U)** znamená Tulip něco jako záchytný bod, který umožnil celkovou transformaci jeho života. Jeho život mohl nabrat zcela jiný směr. Pracovníci mu byli nápomocní nejen v řešení jeho osobních problémů, ale vyvinuli obrovskou iniciativu, která napomohla k respondentově osamostatnění, ale i přijetí sebe samého. Tulip pro respondenta představuje i nadále opěrný pilíř a bezpečný přístav a pracovníci jsou i nadále připraveni ho ze své ochranné náruče nepustit a jeho život i nadále směřovat.

Pro **RE(U)** jsou pracovníci Tulipu iniciačním a aktivizačním prvkem především co se týče školní přípravy. Zároveň jsou otevřeni k řešení jeho každodenních problémů. Rozebírají jeho často komplikované rodinné záležitosti i rozvíjející se partnerské vztahy. Jsou zástupným elementem chybějící matky, a ne vždy bezchybně fungujícího otce. Jejich „náruč“ je pro jeho život a osobnostní rozvoj velmi důležitým článkem. O tom, že je pro **RE(U)** Tulip důležitým místem a jeho služby zajišťují jeho spokojenost svědčí 172 návštěv, účast na 20 akcích a 40 využití možnosti doučování v průběhu 5 let.

RF(U) je jedním z těch šťastnějších respondentů, který nalézá pevnou oporu ve svém rodinném zázemí. Tulip je však důležitým průvodcem v jeho životě, se kterým může řešit záležitosti týkající se dospívání, vztahovou a rodinnou problematiku. Tulip v jeho případě plní i poradenskou funkci v oblasti volby budoucího povolání a výběru střední školy. I v jeho životě tak hraje významnou roli, neboť se na pracovníky může obrátit s problémy, které by byly, viděno optikou adolescenta, citlivé a nepříjemné probírat s rodiči nebo jinou blízkou osobou. O tom, že se stal Tulip respondentovým nerozlučným doprovodem v období dospívání, svědčí 342 návštěv, účast na 65 programech a akcích a také se v průběhu uplynulých 4 a půl roku respondent 35x obrátil na pracovníky a řešil s nimi různé záležitosti pro něj důležité.

FG(U) je aktivním uživatelem služby. Respondent je v pěstounské péči u své babičky. Ta je velmi přísným a důležitým člověkem v životě respondenta, avšak dvougenerační rozdíl může být zdrojem určitých konfliktů a třecích ploch nebo naopak prázdných míst. Ty se snaží Tulip vyplnit. Respondentovi jsou nápomocni v rozebírání vztahových záležitostí s vrstevníky i v oblasti školních záležitostí. Pracovníci respondentovi pomáhali vybrat vhodnou střední školu a pomáhali i s přípravou na přijímací zkoušky. Pracovníci respektovali rozhodnutí respondenta nakonec maturitní obor neabsolvovat. I nadále ho však vedou k pravidelnosti a zodpovědnosti. Vedení dětí k vzájemné toleranci a respektu navzájem se klub snaží dodržovat i ve vztahu pracovník a uživatel.

V případě **RH(U)** byla nutná otevřená intervence. U respondenta vygradovaly problémy vztahového rázu a ty vedly k sebepoškozování. Všímaví pracovníci tuto skutečnost

zaznamenali a začali ihned jednat. Podrobné rozebrání problémů s respondentem a stanovení možností řešení a v neposlední řadě také intenzivní spolupráce s matkou a dalšími orgány, nakonec vedlo k vyřešení problému. S respondentem jsou problémy i nadále aktivně rozebírány. Poskytnutí i jiného úhlu pohledu pomohlo respondentovi najít opět cestu k matce a vnímat okolní svět jinými očima.

Uživatelé vyhledávají služby Tulípu z nejrůznějších důvodů, které pracovníci musí rozkrýt postupně a citlivě. To vyžaduje zaujmout ze strany pracovníka určitý přístup a získat důvěru uživatele. To je předpokladem úspěšné práce. **RA(P)** „...dlouhodobý proces...zájem...upřímností...společně stráveným časem...zážitky...ptáme se na zájmy...koníčky...“. **RB(P)** „...pochopit...neodsuzují ho...nikam netlačím...“. **RC(P)** „...někteří řeší závažné životní situace...otevřeností...naladit na stejnou vlnu...nenucenost...zdůraznění anonymity...snažíme se...“. Také uživatelé určili vlastnosti, které by měl pracovník mít, aby získal jejich důvěru. **RD(U)** „...spolehlivý...naslouchat...aby ho ta práce bavila...“. **RF(U)** „...musí...trpělivý...umět naslouchat...by...s ním měla být sranda“. Trpělivost a tolerance je předpokládanou vlastností pracovníka i pro **RG(U)**. Umění empatie uvádí **RH(U)**, který také oceňuje, pokud pracovník dítě umí povzbudit a ukázat možnosti řešení „...říct mu...všecko se dá vyřešit...“. Budování důvěry je velmi křehkou záležitostí, vyžaduje určité osobnostní i morální předpoklady. To, že se pracovníkům daří tuto důvěru vybudovat a upevňovat svědčí odpovědi respondentů. Všichni respondenti uvedli, že v případě výskytu problémů se s žádostí o radu a pomoc obrací, mimo jiné, i na pracovníka klubu. Pouze **RH(U)** uvedl, že ten, koho žádá o pomoc je „...nejčastěji mamka...“. Respondenti z řad pracovníků doplňují i další potřebné osobnostní předpoklady, které musí pracovník mít, aby byl výsledek jeho práce co nejvíce efektivní.

RA(P) „...světonázoru...osobnosti...věci ujasněné...poradit...být nad věcí...mít přehled...vědět si rady...vědět, komu zavolat...“. **RB(P)** důležité je, aby uživatel cítil, že je mu poskytována „...podpora...pomoc...porozumění...“. V případě výskytu problémů nebo podezření na možné rizikové chování je důležité věci rozebrat, komunikovat aktivně s uživatelem. **RB(P)** „...se snažíme...s...uživatelem...probrat osobně...popovídat si...poradit...jak...chovat...změnit...“. **RC(P)** řeší tyto záležitosti „...primárně rozhovorem...závažnější podezření kontaktem...jinými odborníky...“. Spolupráce s dalšími odborníky a orgány je také důležitou součástí jejich práce. **RC(P)** uvádí, že předpokladem pro výkon této práce je „...sociální citění...ráda...mezi lidmi...empatie...porozumění pracovníků...“. To byl důvod, proč si respondent zvolil tuto práci, neboť rád pracuje s lidmi

a má silné sociální cítění. Zároveň je potřeba disponovat osobnostními rysy jako je „...*empatie...ochota...porozumění*“. Vzhledem k tomu, že při své činnosti narazí na děti z nejrůznějších sociálních vrstev a etnik je také významným předpokladem „...*“neštitit“ se uživatelů...*“.

Kromě toho je důležité zaujmout profesionální přístup, aby se mnohdy těžké záležitosti, které musí řešit, nepropisovaly do jejich osobních životů. **RA(P)** „...*neměl být přecitlivělý...člověk...trochu zralý...*“. **RB(P)** „...*reagovat i v nelehkých situacích...odolný psychicky...*“.

Organizování a vyplňování volného času bývá často pouze prostředkem k navázání bližší spolupráce s uživateli. Je vlastně takovým mostem, který si pracovník k uživateli musí poskládat, aby se mu přiblížil. To je předpokladem, že se i méně aktivní nebo uzavření uživatelé do nabízených aktivit zapojí a více se otevrou vzájemné komunikaci. **RA(P)** „...*si...uvědomí, že existuje místo...mohou být...můžou přijít...když potřebují...trávit tu čas...zjištění tohoto faktu...*“. K vytváření komunikačních mostů je třeba uživatele zapojit do aktivit. Předpokladem je, aby aktivity zaujaly. **RA(P)** „...*akce...naše uživatele zaujmout...aby se jí zúčastnili...často vaříme...pro teenagery lákavé...*“. Řešení potíží vždy předchází **RA(P)** „...*spousta času stráveného...v rozhovorech, hrách...na akcích...*“. Respondenti z řad uživatelů nejraději vzpomínají na nejrůznější aktivity a programy klubu. V jejich odpovědích panuje shoda. Mezi nejoblíbenější aktivity a programy uvedli pečení, vaření, tetování henou, hraní šipek, fotbal, vyrábění různých věcí jako jsou například věnce, ale i společné přespávání v klubu. Z jejich odpovědí vyplynulo, jak moc jim tyto společné aktivity chybí a těší se jak se k nim, po skončení pandemie, zase společně vrátí.

Respondenti z řad uživatelů do klubu dochází opakovaně, někteří řadu let. Většina respondentů si nepamatuje svůj první dojem, který v něm klub zanechal. **RG(U)** si vzpomíná, že „...*jsem se ...bála...styděla...trochu...*“. **RH(U)** uvádí také počáteční strach a nedůvěru, která pramenila především ze skladby uživatelů „...*se bála...lidí tady...dospělí...namixování s dětma...*“. **RG(U)** dále vzpomíná, že svou počáteční nedůvěru a strach brzy překonala tím, že se začala zapojovat do organizovaných akcí „...*víc zapojovala tady...akcí...ale čas...trávila po svém...*“. Oceňuje organizované programy, ale i skutečnost, že v případě potřeby si může zvolit svůj způsob trávení volného času. To, že Tulip je významnou součástí a znamenal i přelomový bod v životě **RD(U)** je zřejmé z jeho odpovědi. Už první okamžik se mu nesmazatelně vryl do paměti a nabídl mu zážitky a možnosti, které do té doby nepoznal. **RD(U)** „...*byl, že tady...takového existuje...konečně*

poznal nějaké lidi...jsem věděl...můžu zajít...jakýmkoliv problémem...konečně...nějakou dobu...vypadnout z děcáku...“.

Cílem této kategorie bylo najít odpověď na otázku, zda zařízení dokáže zajistit spokojenost a uspokojování potřeb vybraných uživatelů. Respondenti se shodují, že vztah pracovníka uživatele musí být vybudován na důvěře. Ta se vytváří postupně a jedná se o velmi křehkou záležitost. Její křehkost je třeba respektovat, neboť udržení důvěry je předpokladem úspěšné interakce mezi pracovníkem a uživatelem. Další důležité vlastnosti pracovníka jsou schopnost empatie, sociálního cítění, ochoty naslouchat. Tyto vlastnosti je potřebné snoubit s přirozenou autoritou, důsledností a také určitou psychickou odolností. Pracovníci těmito kompetencemi vládnou. To dokazuje skutečnost, že vybraní respondenti jsou dlouholetými uživateli služby a pracovníci jsou důležitými zástupci v jejich životech, neboť se na ně obrací s mnohdy velmi složitými problémy a životními situacemi. To je důkazem toho, že naplňování potřeb uživatelů je zde realizováno. Někteří zde nalézají životní oporu, která jim mnohdy chybí u jejich blízkých, jiní sem dochází z méně závažných důvodů. Zkrátka jen proto, že se zde cítí dobře a zároveň si tady osvojují nové kompetence, které jim pomohou zvládat jejich další život. Uživatelům je zcela nenápadně a nenásilně poskytována sociální služba a volnočasové aktivity jsou pouze prostředkem sociální práce, nikoliv cílem. Systematická práce s uživatelem, kdy se k jeho potížím a starostem, přibližují pracovníci postupně, aniž by jejich záměr uživatel zpozoroval, přináší časem své ovoce. To, že zde uživatelé naleznou kontakt s vrstevníky, ale také oporu v osobě pracovníka, který jim naslouchá, nesoudí a hledá s nimi možnosti řešení, přičemž ponechává prostor pro jejich vlastní názory a postoje je důvodem proč se sem uživatelé opakovaně vrací a Tulip vnímají jako pozitivní prvek ve svém životě. Poskytuje jim nejen místo k relaxaci, ale pro mnohé je i místem, které jim umožňuje nahlížet na život z jiné perspektivy, prostorem pro osobní růst a rozvoj.

6.3 Cesta

Název této kategorie byl zvolen proto, že je jejím obsahem pomyslná cesta, kterou uživatelé ušli. Symbolizuje i postupy, které pracovníci musí volit, aby se ke svým uživatelům dostali blíže. Také pracovníci si zvolili ve své profesní dráze cestu, která je mnohdy nelehká, prašná a náročná. To, že je pro ně naplňující a smysluplná, svědčí, že ji nevzdali. Pokračují dál. Důležité je však zachovat si optimismus a chuť do další práce. Vidět u svých uživatelů nejen

světlo na konci té cesty, ale i během ní. Každá cesta by měla mít směr i cíl. Směr je důležitý a většinou nás dovede k cíli. Některé cesty jsou dlouhé, jiné krátké. Můžeme se na ní zastavit, ale aby byla smysluplná, nemá cenu se příliš ohlížet zpět, ale spíše před sebe. A nevzdávat se, navzdory překážkám, které musíme absolvovat, je velice důležité. Určitý úsek každé cesty má svůj počátek i konec. Konec něčeho, však znamená obvykle nový začátek. Začátek nové cesty.

Životní cesta **RD(U)** je ze všech sledovaných respondentů bezesporu nejtrnitější. Musel po ní jít dlouho sám. Jak bude naše životní dráha vypadat, hodně předurčuje období dětství. Perspektiva spokojené budoucnosti bývá často podmíněna šťastným a bezstarostným dětstvím. Děti s fungujícím rodinným zázemím mají oporu ve svých rodičích nebo prarodičích. Ta není ohraničena jen dětstvím a dospíváním, mají ji napořád, tedy do chvíle, kdy tuto oporu ztratí odchodem svých blízkých, což je sice vždy těžký, ale přirozený koloběh života. Usuzujeme ze získaných informací, že **RD(U)** opravdovou podporu a životní oporu našel až v Tulipu. Respondent se potýkal s řadou problémů, mezi nimi i zdravotních. Ke svým těžkostem zaujal postoj popření. Pracovníci hledali způsob, jak mu pomoci a uvědomili si, že základem všeho je nutnost, aby respondent svůj handicap přijal a své odlišnosti si uvědomil a naučil se s nimi žít. To byl jen počáteční krok na cestě k respondentově osamostatnění a nasměrování na novou, lepší cestu jeho života.

RE(U) se potýká s jinými problémy. I přes silné pouto s otcem byly na něho přenášeny povinnosti, které výrazně ukrátky období bezstarostných dětských let. To se odráží na respondentově mentalitě. Na jedné straně je respondent v některých směrech samostatný, na druhé straně v něm stále rezonuje určitá část pubertální nevybouřenosti. Tento rozpor se projevuje i inklinováním k mladším a nevyzrálým partnerům, což vede k brzkému vztahovému rozkolu. To má za následek respondentovu nespokojenost a tápání. Pracovníci mají dobře zmapované respondentovy problémy a rozklíčování jejich původ. S respondentem vše probírají a snaží se mu nelehkou realitu co nejvíce zpříjemnit.

RF(U) využívá Tulip především k trávení volného času. Je obklopena svými přáteli a klub využívá jako místo k setkání s nimi. Přesto se však poměrně často obrací na pracovníky klubu s běžnými problémy, které věk dospívání přináší. A oni jsou připraveni a ochotni naslouchat. To je pro děti respondentova věku velmi důležitá součást. Respondent se tak učí o svých záležitostech komunikovat a vzájemná komunikace je základní kámen pro dobré mezilidské vztahy. Snižuje riziko vzniku možných konfliktů a nedorozumění.

Pokud se chceme dívat na součinnost s klubem metaforickým spojením s cestou, tak u **RG(U)** došlo na určitý čas k zastavení se, přerušení cesty. Respondent měl za sebou

v období puberty nejrůznější eskapády, které vyústily i v respondentově umístění do SVP. Pracovníci se snažili respondentovu energii nasměrovat na vzdělávání a s jejich nemalým úsilím se mu podařilo dostat na maturitní obor. K velkému zklamání pracovníků přišel respondent za pár dnů s rozhodnutím, ve studiu nepokračovat a přejít na jiný, lehčí obor. Pracovníci se snažili skrýt své velké zklamání, neboť po velké přípravě bylo vše vzdáno v počátku, tzv. bez boje. Respondent po této události přestal do klubu docházet. Byla mu ukončena smlouva pro neaktivitu. Po roce se respondent sám vrátil. Pracovníci si uvědomili, že cesta výčitek nebude v případě tohoto respondenta žádoucí, neboť zřejmě stud byl důvodem respondentova přerušení styku s klubem. Tato cesta přístupu se ukázala jako účinná. Respondent ušel velký kus na cestě k dospělosti. Zvolený učební obor pilně studuje, uvažuje o osamostatnění. Jeho myšlenky a plánované další kroky vykazují prvky zodpovědnosti a sebereflexe. Pracovníci s respondentem i nadále rozebírají jeho plány do budoucna s respektem na jeho vlastní vize a názory.

Problémy **RH(U)** vygradovaly také v období puberty. Pozadí těchto problémů lze hledat v obtížné rodinné situaci a silicím vlivu problémové vrstevnice. U respondenta došlo v tomto vzdorovitém období ke zhoršení prospěchu i chování. Matka se sice situaci snažila řešit, ale její bezradnost vyvrcholila verbální napadením pracovníků klubu, ve kterých viděla příčinu respondentova změn v chování. Po několika incidentech a respondentovy frustrace, které vyústilo v sebepoškození, se pracovník rozhodl jednat. Respondenta rezolutně postavil před dvě varianty řešení, na kterých neústupně trval. Rozhodnutí však ponechal na respondentovi. Ten si zvolil řešení, které se ukázalo jako účinné. Pracovník doprovodil respondenta domů. Pracovníci pomohli dojednat umístění respondenta v SVP. Odluka od problémové vrstevnice i od matky přiměla respondenta k přemýšlení a přispěla k urovnání jak situace, tak i narušeného vztahu respondenta a matky. Za to se posléze dostalo pracovníkům od matky a respondenta poděkování. To je ukázka, že někdy je cestou k úspěchu nutná vhodně načasovaná konstelace spolupráce klubu s rodinou a v případě větších problémů i jinými orgány. Také umožnění spoluúčasti respondenta v rozhodování je cestou k jeho zdravé sebereflexi a zlepšení jeho životní situace.

RA(P) nehodnotí hlavní činnost Tulipu jako volnočasové zařízení. „...*nejsme volnočasové zařízení...*“. Záměrem pracovníků není také převrátit volnočasové návyky uživatelů nebo je radikálně měnit. **RA(P)** „...*nemáme takový vliv...u někoho změnili...volnočasovou náplň, to asi není...cílem...*“. Smyslem celé sociální služby je prevence. Cesta k jejímu naplnění vede přes volnočasové aktivity a také poskytování zpětné vazby. „...*snažíme*

se...varovat...působit preventivně...“. **RB(P)** vidí jako prostředek prevence a stěžejní složku jejich práce v „...ukázání...cesty...dělat věci jinak...“. Je to mnohdy běh na dlouhou trať „...až potom poznají...co všechno...můžeme nabídnout...“. Změnu v myšlení svých uživatelů a vnímání naplňování volnočasových aktivit časem u některých uživatelů zaznamenají. **RC(P)** „...si uvědomují...lze volný čas...trávit i jinak, smysluplněji...“. Aby se uživatelé zapojili do nabízených aktivit a spolupráce se tak mohla plně rozvinout, musí pracovníci pečlivě volit jaké aktivity jim aktuálně nabídnout. **RA(P)** „...když jsou u nás...časem se...zapojí...rozšíří si obzor...to je...primární změna...“. **RB(P)** „...bereme ohled...jaký typ...momentálně navštěvuje...hledíme na to, co je zajímavá...pro ně atraktivní...“. **RC(P)** „...předpoklad zájmu...atraktivnost...vybírat aktuální témata...“. To je dle **RC(P)** předpokladem úspěchu a stěžejní složku klubu spatřuje také v „...budování vztahů pracovníka k uživateli...“. Nároky uživatelů se v průběhu let mění. Inklinace k virtuálnímu světu vede často k nezájmu o ten skutečný a pohodlí klubu je pro uživatele lákavější než aktivity venku. **RA(P)** „...nároky...čím dál nižší...reagují...zvýšenou lenivost uživatelů...neúčastní akcí...se konají venku...“. Situaci dnešní mladé generace spatřuje **RA(P)** jako složitou oproti generacím předchozím. Na vině je právě jejich určité uvíznutí ve virtuální světě. Ten na děti chrlí množství informací, dezinformací a přesycenost fakty je stále více znejišťuje a okrádá o rozhodovací schopnosti a kritické myšlení. I v tom jsou pracovníci Tulipu připraveni pomoci. Snaží se ukázat, že virtuální komunikace se nikdy nemůže vyrovnat fyzické komunikaci a rozhovoru z očí do očí. **RA(P)** „...množstvím informací...dezinformací...matoucí prostředí plné nenávisti...mladí...často problém...informace rozřídí...pravdivé...nepravdivé...věří fámám...mýtům...další rizika...v kyberprostoru...krize důvěry...nepřemýšlí nad riziky...baví se na sociálních sítích s neznámými lidmi...“. Respondenti z řad uživatelů připouštějí, že docházení do klubu ovlivnilo jejich vnímání volnočasových aktivit i změnila jejich optiku vidění svého okolí. **RD(U)** „...díval...úplně jinak na svět...můžu dělat daleko víc, než jsem dělal...“. Zjistili, že s časem se dá nakládat smysluplněji. **RE(U)** „...se dá využít čas i jinak...“. Uživatelé oceňují nabízené aktivity, zároveň je pro ně důležité zachování možnosti osobní volby. **RG(U)** „...já...určuju sama...co...dělat ve volném čase...“. Ponechání volnosti a dávání prostoru uživatelům namísto direktivního nařizování oceňuje i **RD(U)** „...děcka mají volnost...povídat...nic jim tady nechybí...“. **RH(U)** si také uvědomuje, že namísto bezprizorního pobytu na ulici mu klub ukázal možnosti smysluplnějšího trávení času, které navíc probíhá pod dohledem zodpovědných osob. „...v...smyslu...místo...flákala venku...mohla dojít...dělat tady...smysluplného...“. **RD(U)** „...díky klubu se snažím žít...jak

se dá...jsem za to rád...že jsem...do klubu chodil...chodím...ještě budu...“. Smysl dalšího docházení do klubu spatřuje respondent v zázemí, které mu i nadále nabízí. Klub je místem, na které se vždy může obrátit o pomoc, a to důkazem nejen respektu, ale i ochoty naslouchat. **RH(U)** „...trochu jo...vím...můžu dojít sem...kde se mi...snažit pomoci...“. To je známkou toho, že v klubu probíhá i proces socializace a určitého dozrávání jedinců. Dnešní mladou generaci ve značné míře ohrožuje dostupnost návykových látek a s ní související závislost. V případě výskytu problémů by se všichni shodně snažili vyhledat o pomoc. Respondenti uvádí, že by se obrátili na rodiče, prarodiče, ale také své kamarády. **RD(U)** je přesvědčen, že tímto směrem se jeho život nebude ubírat, ale kdyby takové riziko hrozilo, obrátil by se na odborníky, neboť „...nedovedl bych v takové situaci žít...“. Odpovědi respondentů jsou odrazem vštěpované prevence. Ta se k nim prostřednictvím programů a aktivit dostává ve značné míře. Preventivní složku klubu vnímá **RA(P)** jako stěžejní. „...službou sociální prevence...preventivní složka práce...jsme sociální služba...naší nedílnou součástí sociální práce s uživateli...řešení potíží...pomoc a podpora...“. Pro pracovníky je někdy velmi těžké odhadnout tenkou hranici mezi stimulací a obtěžováním. Někteří uživatelé, když jsou postaveni před nepříjemnou realitu a aktivizováni k jejímu řešení, raději přestanou službu aktivně vyhledávat. I to je realita, jak může vyvíjené úsilí a instrumentovaná pomoc dopadnout. **RA(P)** „...když mají pocit...ublíženo...“. Jsou uživatelé, kteří jsou otevření k řešení problémů. Jiní se nacházejí ve fázi, kdy nabízenou pomoc nejsou ochotni přijmout. **RB(P)** „...jak kdo... jak kdy...na situaci...uživatel nachází...s někým se dá pracovat, jiní o pomoc třeba ani nestojí“. Uživatel má pocit, že vše dokáže vyřešit sám a pracovníkům nezbývá než toto rozhodnutí respektovat. Hledání cesty k uživateli a jeho vhodné aktivování musí být opřeno o komunikativnost a umění vyslechnout. Být vnímavý a pozorný. Dle **RC(P)** si pak o pomoc většina řekne napřímo „...z velké části ano...o pomoc přímou řeknou...“. Jindy musí vnímavý pracovník tak zvaně číst mezi řádky „...zmíní náznaky v rozhovoru...“. Dle **RA(P)** jsou starší uživatelé již naučeni si pro pomoc přijít přímo a požádat. Mladší se tomu teprve učí. Ti často zaujmou k problému postoj, že ho raději neřeší. V tom případě postupují pracovníci cíleně a jednotně. **RA(P)** „...problém...neřeší ho...snažíme... na něj apelovat...jedna z našich zásad...“.

Nabízená sociální služba, aby byla stále atraktivní pro nové uživatele, musí držet krok s okolním světem. V době svých počátků byla dostačující čerstvě vymalovaná klubovna vybavená stolními hrami. Dnes by toto nebylo dostačující. **RA(P)** „...díky...vyvíjejícím technologiím...třeba pracovat...udržení kroku s naší cílovou skupinou...nejde ani...materiální vybavení klubu...jak...bylo...před lety...většina aktivit...odehrává v online

prostoru...“. Proto také pracovníci, pokud chtějí být se svými uživateli, musí držet krok s moderními technologiemi. **RA(P)** „...*být s nimi, musíme za nimi i na sociální síť...ale... zůstat nohama na zemi...“*. I to je v dnešní době cesta, jak si získat důvěru a respekt mladé generace.

Součástí nízkoprahových klubů je i terénní pracovník, tzv. streetworker. Dle **RA(P)** terénní formu práce před pandemií využíval klub minimálně. O jeho malé aktivitě svědčí i skutečnost, že všech 5 respondentů z řad uživatelů nemělo o práci streetworkera žádné povědomí a nikdy se s ním nesetkali.

Lze konstatovat, že Tulip má na život svých uživatelů pozitivní vliv. Musí se potýkat i s uživateli, kteří s nějakých důvodů nedokážou přijmout nabízenou pomoc. I s takovými skutečnostmi se musí pracovníci klubu potýkat. Je důležité to respektovat a nepropadnout skepsi a svou pomoc směřovat i nadále tam, kde je vítaná. U všech pěti sledovaných uživatelů měl Tulip bezesporu pozitivní vliv na jejich životy. U respondenta, jehož život neměl jeho optikou žádnou budoucí perspektivu, se podařilo odstartovat změny, které jeho životní cestu a sebevědomí zcela otočily. Uvědomění, že není na světě sám a má se na koho obrátit, našel až v Tulipu. U dalších respondentů se podařilo, systematickou intervencí zmírnit rozkoly, které přineslo období puberty. U jiných se podařilo, spoluúčastí pracovníků, zmírnit napjaté vztahy v rodině. Z odpovědí respondentů na otázky týkající se rizikového chování nebo jejich představ o budoucnosti, je patrné, že z problémových adolescentů zrají do dospělých a soběstačných jedinců, s prvky sebereflexe. Jejich cesta v Tulipu ještě nekončí, ale již teď je zřejmé, že je nasměrována dobře. Cestu dětství, na které našli doprovázení a podporu, tak mohou uzavřít bez větších šrámů na těle i duši. A nastoupit cestu novou, na které čeká dospělost. Míra ochoty přijímat nabízenou pomoc u sledovaných respondentů uživatelů je dobrým předpokladem cestu dospělosti absolvovat. Přestože jeden z respondentů na čas přerušil spolupráci s klubem, jeho návrat svědčí o tom, že ještě není připraven vydat se na cestu sám. A uskutečněný návrat je známkou vyžralosti a sebereflexe, kterou s přihlédnutím k jeho osobní historii, nabyl i díky pobytu v klubu. Sledovaní uživatelé změnili své vzorce chování. Bezcílné potulování po ulici nahradili docházením do klubu, které jim přináší smysluplnější aktivity i zážitky, které by jim ulice nemohla nabídnout. Pobyt v klubu tak změnil nejen jejich zažité vzorce chování, ale i způsob uvažování a nahlížení na život.

6.4 Klíč

Součástí této kategorie je zhodnocení současného stavu věcí v životech sledovaných respondentů. Klíč symbolizuje nástroj, který nám umožňuje něco uzamknout, a naopak zase odemknout. Tato kategorie je určitou rekapitulací všech respondentů. U pracovníků zhodnocením toho, co se jim podařilo a jak celkově vnímají svou profesi. U uživatelů zhodnocením toho, co pro ně Tulip znamená a v čem by se mohl ještě zlepšit. Obsahem je také vnímání volného času a jeho hodnoty pohledem uživatelů. Cílem této kategorie je také zhodnotit vzájemnou interakci mezi pracovníky Tulipu a jejich uživateli. V této kategorii chce autor také najít odpověď na otázku, jakým způsobem Tulip ovlivnil život uživatelů.

Lze konstatovat, že asi nejvýrazněji zasáhl pobyt v Tulipu do života **RD(U)**. A to ve výrazně pozitivním smyslu. Pro respondenta měl pobyt v Tulipu doslova terapeutický rozměr. Respondent, přijetím svého stavu a odlišností, začal na život a jeho možnosti nahlížet jiným pohledem. S pomocí pracovníků a za spolupráce opatrovnice nastoupil cestu k osamostatnění a dospělosti. S jejich podporou začal řešit své bydlení. Přijetím diagnózy mohlo dojít ke změně jeho léčby a poté k jejímu ukončení. To přispělo k navrácení svéprávnosti. Pro respondenta to byl významný mezník, který napomohl ke značnému zvednutí jeho, za ta léta zraňovaného a křehkého sebevědomí, ale souhrn těchto událostí byl především novým hnacím motorem jeho života. Zapojil se do mezinárodního projektu, díky kterému mohl navštívit Anglii a setkat se s lidmi s podobným handicapem. Zde možná našel inspiraci, elán i odhodlání k tomu, aby se stal vedoucím skupiny Sebeobhájců, kterou tvoří lidé s podobnými problémy. Zde se společně všichni zasazují o prosazování svých práv. I když návrat plné svéprávnosti znamenal ukončení jedné životní etapy, na které respondenta doprovázela vždy nápomocná opatrovnice, respondent věděl, že je již schopen otevřít novou životní etapu. A v té se mu i nadále daří. Ví, že brzy bude muset řešit nové bydlení, ale i v tomto případě již nyní hledá možnosti řešení. Je odhodlán pracovat nejen na sobě, ale i pomáhat druhým. Tulip se dá označit jako zlomový prvek v respondentově životě. V Tulipu našel klíč ke své nové budoucnosti. Je si vědom faktu, že jak s ním bude zacházet, záleží jen na něm samotném, ale bez tohoto klíče by nikdy nemohl odemknout dveře vedoucí k jeho integraci do běžné společnosti.

RE(U) se i v současné době potýká s problémy, které mu přináší jeho ne příliš stabilní rodinné zázemí. Tulip je však i nadále respondentovým průvodcem na cestě k jeho dospělosti. Toto vědomí jisté životní opory je nepochybně dobrým předpokladem, že respondent zkoušky osudu zvládne a zařadí se do společnosti.

Pro **RF(U)**, který má ze všech respondentů nejstabilnější rodinné zázemí je Tulip významným prvkem v jeho životě. V případě respondenta plní funkci preventivní a také doprovázející. Pro nejmladšího z respondentů bude, pokud si to bude respondent i nadále přát, jeho průvodcem obdobím zrání a dospívání s nepochybně vzdělávacím efektem, především v citlivých tématech jako jsou vztahy nebo témata sexuality.

Pro **RG(U)** po prožitých pubertálních eskapádách představuje Tulip výrazný regulátor jeho další socializace a je pomocníkem k bezproblémovému se začlenění do společnosti. Respondent má pevné rodinné zázemí v podobě přísné babičky, která je jeho pěstounem a pečlivě dohlíží na respondentův vývoj a rázně řeší problémy hned v jejich zárodku. Tulip jistým způsobem tlumí třecí plochy vznikající v důsledku věkového rozpětí mezi respondentem a jeho babičkou pěstounkou. Tulip je tedy pomocníkem v záležitostech, které babička nedokáže řešit nebo v záležitostech, ve kterých potřebuje s výchovou poradit. Pracovníci však s radostí sledují, že babička svou pěstounskou roli zvládá skvěle a své kompetence respondentovi předává. Ten se schopen spoustu svých záležitostí i s ohledem na věk vyřešit sám. Vědomí, že se však kdykoli může na Tulip obrátit s žádostí o radu nebo pomoc je pro respondenta jistě významným opěrným momentem na jeho životní cestě.

V případě **RH(U)** zafungoval Tulip, spolu s dalšími orgány (OSPOD a SVP), jako prostředník mezilidské komunikace mezi respondentem a jeho matkou. Respondent až poté zdravě reflektoval své eskalující pubertální chování a reakce s tím související. Také dokázal zrale zhodnotit postoj matky a její snahu o zlepšení situace v rodině. V neposlední řadě díky intervenci Tulipu a sledem událostí, touto intervencí nastartovaných, se mu podařilo vymanit z vlivu problémové vrstevnice. Zásah Tulipu načasovaný v pravou chvíli umožnil urovnání rozbouřených vztahů v respondentově rodině a napomohl respondentovu prožití a posunu vpřed. Namísto sebepoškozování a rebelii je dnes respondent člověkem, který svou pozornost a energii zaměřuje na své vzdělání. Řešení školních záležitostí i vztah s matkou je i nadále předmětem diskuzí a debat s pracovníky Tulipu. Ty jsou pro respondenta stimulem k dalšímu zamýšlení se nad svou budoucností a kroky, které podnikne.

Volný čas má sloužit především k regeneraci psychických a fyzických sil. Rozšiřuje obzory a kvality osobnosti. Činorodý a rozvíjející způsob jeho využití má vést k harmonickému rozvoji osobnosti v somatické i psychické oblasti. Intenzita a míra uspokojování potřeb závisí čistě na vůli a motivaci jednotlivce. A tato svoboda v rozhodování o jeho naplnění může vést, především u nezralých osobností, k problematickému trávení volného času. Důležité je jak jedinec volný čas vnímá a jakou v něm spatřuje hodnotu. To pak může

ovlivnit i nakládání s volným časem. Všichni respondenti z řad uživatelů cení volný čas jako časový prostor, který neobsahuje žádné povinnosti. **RE(U)** „...žádné úkoly...“. **RG(U)** „...volno...nemám...povinnosti...“. Oceňují i svobodu, kterou jim dává. **RD(U)** „...můžu dělat kdy chcu...jak chcu...dělat, co se mi zamane...“. **RF(U)** „...čas...můžu...co chci...můžu...kam chci...“. **RH(U)** „...volno...něco...můžu dělat sama...“. Hodnotu volného času oceňují všichni respondenti uživatelé. Je významný, že poskytuje prostor pro odpočinek a také, že jeho náplň je postavena na svobodném rozhodnutí člověka. **RD(U)** „...zdraví prospěšné...co chci, jak chci...“. **RF(U)** „...může dělat...co ho baví...velkou hodnotu...“. Ani jeden z respondentů uživatelů neuvedl, že aby volný čas splňoval svou uvolňovací a odpočinkovou funkci měl by být naplněn aktivitami, které hraničí s rizikovým chováním. Smysl spatřují především v jeho regenerační funkci. **RF(U)** „...odpočinek...“. **RE(U)** „...si odpočinout...“. **RG(U)** „...je významný...odpočinul...“. Také respondenti pracovníci vědí, že jejich uživatelé vnímají volný čas, jako čas, který je oproštěn od povinností. **RA(P)** „...čas, kdy nemusí být ve škole...“. **RB(P)** „...pro ně velice důležitý...že nemají...zodpovědnost...si dělat co chtějí...“. **RC(P)** „...nemusejí vůbec nic...nikdo po nich...nic nechce...“. Tato skutečnost je příjemná pro každého člověka, ovšem bez nastavení limitů mohou především u nevyzrálé osobnosti, přinášet i jistá rizika. To si pracovníci dobře uvědomují. Proto se snaží v zařízení vytvořit prostor, ve kterém se budou cítit uživatelé bezpečně, zároveň však s akcentací vlastní volby o náplni volnočasových aktivit. **RA(P)** nespatřuje v Tulipu volnočasové zařízení. Náplň volného času je pouze prostředkem k navázání bližší spolupráce s uživatelem a jeho udržení pod jejich dohledem. **RA(P)** „...nabízíme bezpečné prostředí...je někdo, kdo na ně dohlíží, je...s nimi, zajímá se o ně...“. Respondent nepreferuje direktivní mentorování a kritiku jako vhodný prostředek pro nastartování změny v uživatelově myšlení. Ten by měl spíše opačný efekt. Účinek spatřuje v předkládání zpětné vazby. **RA(P)** „...dáváme uživatelům zpětnou vazbu...jejich chování...upozorňujeme na rizika...můžeme člověku pomoci...že začnou více přemýšlet...uvědomovat si některá rizika...“. Změna v myšlení a uvažování uživatelů je základním kamenem úspěchu. A tyto změny u svých uživatelů reflektuje i **RB(P)** „...změny k dobrému...naučí se u nás spoustu věcí...odnáší sebou domů...začnou chovat jinak...svém volném čase...“. Změny, u sebe pozoruje i **RH(U)**. Místo bezcílného potulování po ulici mu Tulip umožňuje „...dělat tady něco smysluplného...zároveň...pod dohledem...“. Změny u sebe zaznamenává i **RD(U)** „...dělat daleko víc, než jsem dělal...to mě hodně pomohlo...“. Respondent v Tulipu objevil nejen nové možnosti svého života, které stále intenzivně s asistencí Tulipu řeší, ale i touhu pomáhat jiným lidem. **RD(U)** „...jsem v projektu

...*Chráněným bydlením...spoluzakladatelem...Sebeobhájců...řešíme...mohli pomoci lidem s jakýmkoliv omezením...bydleli líp...*". Jeho obrovský posun vpřed je zřejmý i z jeho plánu do budoucna. Jeho hlavní touhou je osamostatnit se, být soběstačný. **RD(U)** „...*osamostatnil...šetřil bych...na budoucnost...*". Také **RH(U)** by rád pomáhal jinde. Svou pomoc by zaměřil na zvířata. **RH(U)** kdyby měl přístup k neomezeným finančním prostředkům tak „...*změnila...vzala peníze...jela ...do útulku...nakupila krmivo...*". U **RD(U)** je zřejmá jeho změna sebepojetí. Začal pozitivně vnímat nejen sebe, ale i okolní svět. Vliv Tulipu na jeho život vnímá jako fatální v tom nejpozitivnějším slova smyslu. **RD(U)** „...*samozřejmě...ovlivnil...díky klubu se dívám na svět...jinýma očima...jenom díky klubu...i díky opatrovnici...dostal z děčáku...chráněného bydlení...si uvědomil...mám na to se osamostatnit...*". **RE(U)** připouští, že u něj Tulip podnítl větší potřebu uspět ve škole. **RE(U)** „...*asi se častěji věnuju škole...*". Morálně odpovědný pohled ukazuje i pohled respondentů na smysl jejich života. Život si chtějí užívat, zároveň si však uvědomují, že je třeba chovat se zodpovědně. **RD(U)** nechce být člověkem jako mnozí v jeho okolí, že bude jen přežívat nebo si ho užívat v destruktivním slova smyslu „...*jakože žijou...beru život...jak se dá...užívají...žijou jako trosky...*". Spokojený a naplněný život vidí v rodině, partnerství a samostatném bydlení. Zároveň však zdůrazňuje, že i když i on si chce život užívat, musí dbát především na zodpovědný přístup k samotnému životu. „...*já...typ člověka...si život užívá...mám ke svému životu zodpovědnost...*". I zbývající respondenti uvádí, že smysl života vidí v jeho „užití si“. To sice blíže nespecifikují, ale skutečnost, že smysl života spatřují v založení rodiny, nalezení partnera, potřebě mít někoho rád nebo cílech za kterými hodlají jít a stanovených limitech **RG(U)** „...*nedělat ostudu...nedělat si problémy, aby člověk ze života něco měl...*“, poukazuje na jejich vyzrávající náhled do budoucnosti.

V pomoci uživatelům v procesu osamostatňování spatřuje **RA(P)** smysl a poslání své práce. „...*daří pomáhat...procesu osamostatňování...*". To je stěžejní cíl a záměr. „...*cíl úspěšně odvedené práce – samostatně fungující člověk začleněný do společnosti...*". Zároveň připouští, že je to běh na dlouhou trať a naplnění tohoto cíle vyžaduje udržet si pozornost potřebného uživatele. „...*dlouholetí uživatelé...naplnění trvá roky...*". Kreativitu, flexibilitu a nápaditost ze strany pracovníků je předpokladem nejen udržení si přízně stávajících uživatelů, ale i těch budoucích. „...*většinou ...klientela neodroste...se...musíme snažit...měli dostatečné portfolio uživatel a služba mohla fungovat...*". Cestu k udržení si a zachování přízně uživatelů spatřuje v **RC(P)** „...*zatraktivnění aktivit...*". V tom vnímá jeden z hlavních cílů klubu. Určitou potřebu zatraktivnění, ne však aktivit, ale okolního prostředí naznačuje i **RG(U)** „...*vyměnit nábytek...vymalovat...jak pro malé děčka...*".

V drtivé většině se respondenti uživatelé shodli, že klub již nemá žádný prostor nebo oblast v čem by mohl svou činnost zlepšovat. To je známkou nejen ocenění práce všech pracovníků a lidí s klubem spjatých, ale je to především vizitka spokojeného uživatele. **RD(U)** „...*zlepšit se nemusí...tady nic nechybí...vždycky spokojený...*“. **RE(U)** „...*dobře dělají všechno...zlepšit asi v ničem...*“. **RF(U)** „...*dobře dělá ...většinu věcí...*“. **RG(U)** „...*dobře asi všechno...*“. A **RH(U)** rezolutně „...*dobře...úplně všechno, nevidím chybu...někdo pro radu, tak...poradíte...nevidím...chybu...*“. Pracovník **RC(P)** přisuzuje spokojené dlouholeté a vracející se uživatele skutečnosti, že „...*daří se...navazovat pevné vztahy s klienty...*“. U dlouhodobých uživatelů lze pozorovat posun k lepšímu. To považuje **RB(P)** za naplněný cíl své práce. „...*posun uživatele k lepšímu...začnou komunikovat, začlení se lépe do společnosti...*“. Jsou uživatelé, kteří musí klub opustit. Důvodem je dosažený věk. Stává se také, že uživatel vyhodnotí, že klub již pro svůj život nepotřebuje nebo ztratí možnost sem docházet. Jsou i případy, kdy na klub zanevře. Ne každý uživatel zhodnotí snahu pracovníků jako nabízenou pomocnou ruku. Vnímá to spíše jako zásah do jeho života. Někteří se, ale časem na klub znovu obrací s žádostí o radu. I zde je klub připraven pomáhat. Iniciativa musí však vždy vzejít ze strany uživatele. Pracovníci tak mohou jen doufat, že uživatelé, kteří se nacházeli ve složité životní situaci, se podařilo dobře nasměrovat a různá životní úskalí zvládnou sami. **RA(P)** „...*nejsme v kontaktu...bývalými uživateli služby...zpětná vazba...často chybí...pouze předpokládáme...člověk ztratil z dohledu...nás nepotřebuje...je...dobře nasměrovan...*“. **RB(P)** „...*se najdou...rádi k nám vrací s odezvou...jim daří...vzpomínají na čas...v klubu rádi...*“. **RC(P)** také věří, že klub své uživatele dobře nasměroval. Někdy si svou víru má možnost potvrdit ještě v době kontaktu s uživatelem, kdy jsou patrné jeho získané kompetence pro život. „...*je patrný náš pozitivní vliv...oblasti finanční gramotnosti...orientaci v...životních záležitostech...*“. I z tohoto důvodu vnímá **RC(P)** své povolání jako „...*nezbytné, pro společnost...*“. **RB(P)** při jeho práci naplňuje skutečnost, když se „...*podaří s klienty postoupit dál k lepšímu...*“. To aby se pracovníkovi dařilo, musí ho, dle názoru respondenta, jeho práce bavit, mít z ní radost a vnímat její pozitivní rysy. **RA(P)** má pocit, že se při této práci realizuje. Doufá, že uživatelé ocení jeho rady a kárání, když ne hned, tak alespoň s odstupem času. Také různorodost této práce, nutnost nekonečné improvizace, flexibility činí tuto profesi zajímavou a nestereotypní. Někdy je třeba vyvíjet na uživatele tlak, neboť svou situaci nemá zájem řešit. Tlak však musí být přiměřený, aby neodradil a neměl opačný efekt. I to je nelehkým úkolem pracovníka rozpoznat na koho bude účinnější nátlak a u koho bude stačit jen povzbuzení. **RA(P)** „...*potřebuje jen povzbudit...dá se do řešení vzniklé situace...*“.

Všichni respondenti z řad uživatelů hodnotí Tulip jako prostor, kde se cítí bezpečně, kam se obrací o radu, pomoc. Je pro ně významným prvkem v jejich životech. **RE**, **RF** i **RG(U)** jsou přesvědčeni, klub byl pro jejich život přínosem, avšak pokud by na své životní pouti toto zařízení minuli, jejich život by to nijak dramaticky neovlivnilo. Připouštějí však, že by se více nudili, bezcílně toulali a více by zanedbávali školu. **RE(U)** „...asi stejně...bych kašlala na školu...“. **RF(U)** „...asi stejně...asi... víc nudila...byli...venku...“. **RG(U)** „...asi podobně... bych...víc venku...flákala se...“. Tulip považuje za měnitele svého osudu **RD(U)**. Skutečnost, že by Tulip na své životní cestě minul si nechce ani představit. „...nedovedu...představit...nepředstavitelná realizace...“. V Tulipu mu dle jeho slov nic nechybí a je vděčný i za nastavená pravidla. Ty vždy respektoval. V Tulipu byl a je „...vždycky spokojený...“. **RH(U)** v současné době kdyby musel přestat docházet do klubu věří, že by jeho život vypadal stejně. Připouští však, že Tulip je pro něj stále přínosem a průvodcem v době dospívání. S problémy se kterými se nemůže svěřit matce by „...neměla kam jít...“. Tulipu vděčí především za svůj životní obrat v minulosti, své prozření. **RH(U)** je přesvědčen, že v Tulipu dozrál v osobnost schopnou sebereflexe a dialogu „mě přijde, že jsem tady dostala rozum...“. Jak by se jeho život vyvíjel, kdyby v době eskalace svých problému minul Tulip ví, že „...strašně...předtím...tak strašně...“.

Lze konstatovat, že vzájemná interakce mezi pracovníky Tulipu a uživateli přináší užitek oběma stranám. Pracovníci ve své profesi nacházejí radost a naplnění, které je vždy znásobeno pocitem dobře odvedené práce, když mají možnost ověřit si, že do života vypouštějí úplně jiné osobnosti, než s jakými se před lety setkali. Většina uživatelů do Tulipu dochází dlouhodobě, někteří spoustu let. Někdy se jedná jen o znučené děti, kteří zde nacházejí nové alternativy pro trávení svého volného času. Převažují však uživatelé, kteří do Tulipu přicházejí obklopeni celou škálou nejrůznějších problémů, s jejichž řešením si neví rady. Za ty se mnohdy stydí nebo je nechtějí aktuálně řešit. Pracovníci musí pečlivě promyšlenými kroky volit ke každému uživateli individuální přístup. Vědí, že trpělivé naslouchání, vcítění se a nastínění možností řešení jsou prvními kroky k uživateli na cestě získávání jeho důvěry. Jejich práce vyžaduje schopnost reagovat na nenadálé situace, flexibilitu a také ochotu držet krok s mladou generací. I to je cesta k získání a udržení si jejich přízně. Volnočasové aktivity jsou prostředkem a také klíčem k jejich duši. Je zřejmé, že uživatelé si práce pracovníků váží, spatřují v nich důležité osoby svého života. Jinak by se na ně neobraceli s problémy, se kterými se mnohdy zdráhají obrátit na své rodiče nebo

blízké. Pracovníci, ačkoli to jejich uživatelé ani nezpůsobují, mají dobře zmapováno zázemí, které uživatele obklopuje. Jsou si vědomi, že někdy je jejich úkolem suplovat rodinu v nemateriální rovině. Tedy jsou těmi, kdo s uživateli rozebírá jejich životní prohry i radosti a poskytují oporu v emoční, citové i psychické rovině. Vstřícný, empatický, občas i nutně kritický přístup uživatelům nastavuje zrcadlo. Řešení potíží spojených s obdobím dospívání a osamostatňování, zdůrazňování vzdělání jako nezaměnitelné a celoživotní hodnoty pomáhá uživatelům dokončit zde svůj proces socializace a přerodu z bezstarostného dítěte v dospělou odpovědnou bytost, jak ve fyzické tak především osobnostní rovině. Vzájemná interakce zde funguje a mezi dlouhodobé cíle klub patří tuto interakci zkvalitňovat a upevňovat.

Život uživatelů Tulip ovlivňuje pozitivně. O tom svědčí i jejich přesvědčení, že Tulip dosahuje ve své činnosti maximálního optima. Nevidí nic zásadního, co by měl zlepšit. U sledovaných uživatelů nejzásadněji ovlivnil život respondenta **D(U)**. Ostatním respondentům život ovlivnil však také zásadně. Bez jeho zásahu by rodinné vztahy u některých uživatelů byly možná nadobro narušené. Jiní by možná sklouzli k rizikovému způsobu života. Vzdělání by pro ně nebylo prioritou. Zásadní vliv tedy na jejich život měl a má i nadále. Všichni respondenti jsou stále aktivními uživateli služby. Jestli by jejich život dnes vypadal zásadně jinak, nemůžeme s určitostí říci. Můžeme však zkonstatovat, že Tulip poskytuje sociální službu formou sociální práce zacílené na uživatele, který ji v dané chvíli potřebuje. Je vykonávána lidmi, jež ke své práci přistupují zodpovědně a vidí v ní poslání jak pro jednotlivce, tak i pro společnost. A to si uvědomují i samotní uživatelé. Zhodnocení věcí je nejlepší až s odstupem určitého času. Ten nám poskytne nadhled i potřebný odstup. V to doufám i respondent **A(P)**, pro něhož je hnacím motorem jeho práce víra, že uživatelé zpětně pozitivně zhodnotí a ocení dobře míněné rady pracovníků. To, že si přístupu pracovníků i celého zařízení respondenti váží, vyjadřuje i jejich přesvědčení, že Tulip jim pomohl k uvědomění si mnoha věcí. Pomohl rozvinout jejich kritické myšlení a rozlišení těch, kteří to s nimi myslí dobře od těch, kteří je navádějí na špatnou cestu. Oceňují i jistou dávku svobody, kterou v Tulipu nacházejí, přestože vědí, že nastavená pravidla je třeba striktně dodržovat. A to je klíč k úspěchu. Vychování soběstačné osobnosti, která je připravena zařadit se být prospěšná společnosti. Dále individuální přístup a víra v každého uživatele, bez ohledu na jeho problémy nebo osobní historii.

Vidět v jednotlivém uživateli člověka, který i navzdory nepříznivým okolnostem, může v budoucnu uspět. Být mu v tomto snažení za každých okolností nápomocen. Věřit v něj. A tato víra dává naději.

7 ZÁVĚR VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ – ODPOVĚĎ NA HLAVNÍ VÝZKUMNOU OTÁZKU A HLAVNÍ VÝZKUMNÝ CÍL

V empirické části autor hledal odpověď na hlavní výzkumnou otázku, a to jaké hlavní poslání a vizi naplňuje po 25 letech působení nízkoprahový klub Tulip.

Jak jsme již uvedli, Tulip v dubnu 2021 oslavil čtvrt století svého fungování. 25 let je v dějinném běhu pouhý mžik, avšak z hlediska současníků představuje toto období poměrně dlouhý časový úsek, kdy se okolní podmínky diametrálně změnily. Tulip vznikl ve své době, podobně jako další zařízení po celé naší republice, jako reakce na měnící se společenské podmínky. Společnost si tehdy přiznala skutečnost, že se v ní pohybují lidé závislí na návykových látkách a také neorganizovaná mládež, která je potencionální hrozbou vzniku dalších rizikových faktorů ohrožujících společnost. Oddělením programů zaměřených na drogově závislé a neorganizovanou mládež, vzniklo zařízení zaměřené na děti a mládež potulující se po ulici. Původním cílem a také prostředkem jak děti vyhánět z ulice do prostorů zařízení bylo zapojení terénního pracovníka. Profesionalizace, vysoká otevřenost a vstřícnost, kladení důrazu na anonymitu, minimum omezení a zachování svobodné volby, změnili způsob získávání uživatelů. Ti začali tuto sociální službu vyhledávat sami. Lze konstatovat, že hlavní poslání Tulip, za léta své existence, naplňuje stejně jako v počátcích svého působení. Pořád je zde za účelem poskytnutí podpory a pomoci pro děti a mladistvé. Poslání je vyjádření smyslu existence. Přesto však lze změnu v jeho poslání reflektovat. Tulip se přestal vyhraňovat pouze pro určitou část rizikové a problémové mladé populace, ale dnes je otevřen všem. Prezentuje se jako otevřený prostor pro všechny mladé lidi. Pro ty, kteří chtějí trávit volný čas se svými vrstevníky i pro ty, kteří se ocitli v obtížné životní situaci, se kterou si neví rady. Toto poslání dává Tulipu jasný smysl, účel a krystalicky čistě určuje jeho dlouhodobé zaměření a směr, kterým každodenně kráčí, aby dosáhl cíle nejvyššího – své vize. Jakoukoliv vizi lze definovat jako představu ideálního stavu, kterého chceme dosáhnout. Je vykreslením budoucnosti, po které toužíme a chceme, aby se uskutečnila. Je zřejmé, že ideálním stavem pro Tulip je uživatel opouštějící zařízení obdařen kompetencemi, které mu umožní vyrovnávat se se zátěžovými situacemi, obdařen schopností přemýšlet v technologickém světě o tom, co je pro něj lidsky dobré. Zbaven pocitů osamělosti, úzkosti nebo obavy ze samostatného života. Vyrovnaného s minulostí do té míry, aby ho nedostihla v budoucnosti. Z výsledků výzkumného šetření vyplývá, že u sledovaných respondentů se tato vize částečně naplnila. Všech 5 respondentů se za pomoci zvenčí a především Tulipu, poprali se svými problémy, dospěli k určitému prozření a směřují

do budoucnosti, jejíž ideální představou je založení rodiny, dokončení vzdělání, osamostatnění se. Většina z nich začala na svou životní situaci pohlížet jiným úhlem pohledu. Záměrné cílení zařízení a jejich pracovníků na vybudování si schopnosti sebereflexe svých svěřenců, dává uživatelům šanci vyvarovat se budoucím přešlapům. A také zjištění, že někdy jsou situace v životě lehčí, než vypadají. Jen se nebát je začít řešit. Svě minulé pády, prohry a bolesti je již tolik nesvírají a neparalyzují. Svou pozornost obracejí do budoucnosti, ve které chtějí být právoplatnými členy společnosti a někteří z nich jsou připraveni pomáhat ostatním lidem, kteří se nacházejí v tíživé situaci.

Cílem výzkumného šetření bylo nalézt odpověď na otázku, zda provoz Tulipu má i po 25 letech svého působení stále význam ve smyslu životní pomoci a doprovázení. Z odpovědí všech respondentů je patrné, že současné i budoucí působení Tulipu má jednoznačně význam a splňuje všechny atributy životní pomoci a doprovázení. Z výsledků výzkumného šetření u našich respondentů vyplynulo, že i u tak úzkého okruhu zkoumaných respondentů dochází k naplnění obojího. Pro část respondentů představuje Tulip průvodce na práh jejich dospělosti. Učí své uživatele vyrovnat se s problémy v jejich vlastním světě. Zde se učí jak zacházet se svou úzkostí a obavami. Zde ventilují i své radosti a úspěchy, první lásky i zklamání. Tulip je průvodcem na této cestě plné otazníků, rozporů, vzletů, pádů i snah znovu vstát a jít dál. Doba dětství a dospívání je ohraničena. Pro každého člověka je přechod mezi dětstvím a dospělostí určitým překročením Rubikonu. Činíme rozhodnutí, vykonáváme skutky, které mohou být nevratné. Nelze vrátit zpět promarněné roky ani rozhodnutí nebo činy, které byly vykonány v době nezralosti, a mají neblahý dopad na budoucnost. A to je smyslem doprovázení. Předejít špatným nebo nezodpovědným rozhodnutím a nepromarnit léta zrání. Navést mladé lidi na dobrou cestu. Tulip prostřednictvím volnočasových aktivit toto doprovázení aktivně praktikuje. Jejich prostřednictvím však u mnohých uživatelů realizuje i životní pomoc a prevenci. Poskytnutím zázemí a opory. Konkrétní pomocí, trpělivostí i projevením víry v budoucnost každého jednotlivce, přestože se v dané chvíli zdá předurčena. I u našich respondentů se stal v průběhu let Tulip spouštěčem změny v jejich myšlení, chování a konání. Dá se konstatovat, že pro některé respondenty byl záchranným kruhem v rozbouřených vodách jejich žití.

Výsledky výzkumného šetření této bakalářské práce nelze v žádném případě zobecnit na celou populaci. Pro účely výzkumu byla oslovena velmi úzká skupina lidí. Avšak i v této malé skupině byly nalezeny velmi různorodé osobnosti. Od respondenta, pro kterého představuje Tulip významného, ne však nezbytného, průvodce jeho dospívání, přes

respondenty ohrožené rizikovým chováním až po respondenta, pro kterého Tulip znamená významný prvek životní pomoci. I to je známkou toho, že Tulip naplňuje svou vizi a poslání bezzbytku. Je otevřen všem a je zde pro všechny mladé lidi. Bez rozdílu.

7.1 Doporučení pro praxi

Pracovníci nízkoprahových zařízení se ve své praxi setkávají s nejrůznějšími lidskými osudy. Někteří z uživatelů služby se vyznačují celou řadou problémů. Autora zaujal výrok jednoho z respondentů pracovníků, který uvedl, že důležitým osobnostním rysem pracovníka pracujícího v nízkoprahovém zařízení je kromě empatie, ochoty a porozumění, také předpoklad „neštítit se“ uživatelů. Respondent vytyčil důležitý předpoklad pro výkon této profese. Zaujetí rovného přístupu ke všem, oproštění se od předsudků, to je základ dobrého zvládnutí této nelehké profese. Na práci streetworkera, tedy terénního pracovníka, byl postavena původní koncepce nízkoprahových zařízení. Jak jsme uvedli, v současné době je provoz zařízení postaven na dobrovolném docházení a nespécializuje se pouze na rizikovou mládež. Což má své klady. Je otevřen všem a připraven pomoci s různou úrovní i vážností problémů. Všichni respondenti uživatelé, s výjimkou jednoho respondenta, který se o Tulipu dozvěděl na školní exkurzi, přivedl uživatele do klubu spokojený kamarád. To je sice vizitkou dobrého fungování zařízení, avšak autora zarazilo, že žádný z respondentů nevěděl, co práce streetworkera obnáší a nikdy se s ní nesetkal. Také pracovníci uvedli, že služby streetworkera nejsou v poslední době využívány. Práce pracovníků v zařízení je pro ně prací, která jim přináší radost, uspokojení i naplnění. Zároveň však přiznávají, že každodenní střet s realitou nelehkých osudů některých uživatelů vyžaduje značnou psychickou odolnost a oddělit někdy pracovní svět od toho soukromého není snadné. Autor byl dále v průběhu výzkumného šetření zaskočen s jakými věcmi se pracovníci zařízení musejí potýkat a řešit. Jeho představa o „pouhém“ vyplňování volného času u dětí a mladistvých tak dostala povážlivé trhliny. Činnost zařízení skrývá daleko hlubší podtext. Volnočasové aktivity jsou jen „zástěrkou“ socializační, terapeutické, výchovné a pro společnost nezbytné sociální práce. A povědomí o této skutečnosti a vůbec pojmu nízkoprahovosti širší veřejnost velké nemá. Stejně jako doposud u autora jsou nízkoprahová zařízení vnímána veřejností jako místo, kam se chodí vyřadit „děcka s problémovým chováním a ze sociálně slabých rodin“. Realita se však od této představy diametrálně liší.

- Věnovat maximální péči a pozornost každému jednotlivci.

- Rovný přístup ke všem uživatelům služby.
- Věnovat maximální pozornost při výběru pracovníků pracujících s uživateli služby. Při výběrovém řízení na pracovní pozici zkoumat, zda se vyznačuje osobnostními i profesními rysy, aby byl zachován rovný a profesionální přístup ke všem uživatelům služby. Vzdělání v oboru, psychická stabilita doplněná škálou životních zkušeností, je ideálním předpokladem pro výkon této profese.
- Neztracovat nikdy předem žádné dítě, bez ohledu na jeho osobní historii. Budoucnost nikoho není předurčena. Pracovník by si měl být vědom skutečnosti, že v tomto citlivém věku může být právě on spoluvůrcem toho, co v ní bude zapsáno.
- Vhodnou osvětou zajistit větší informovanost veřejnosti o cílech a poslání nízkoprahových zařízení. Zvýšení jejich prestiže, neboť jsou zařízením, které má schopnost svým působením eliminovat jedince, kteří by mohli představovat pro společnost hrozbu.
- Zajištění finančních prostředků, aby byla možnost pracovat v případě potřeby i s bývalými problémovými uživateli služby. V současné době je tato spolupráce závislá na nutnosti kontaktu ze strany bývalého uživatele. Pracovníkům tak chybí zpětná vazba pro zjištění výsledků jejich práce a možného dalšího pozitivního působení na bývalého uživatele.
- Zajištění prostředků pro obnovení aktivnější činnosti terénní služby. Rizikové chování mládeže se nejčastěji odehrává v prostoru ulice a veřejného prostranství. I když je zařízení otevřeno všem a striktně dbá na zachování anonymity, jsou jednotlivci, kteří o pomoc nechtějí nebo neumí požádat. Interakce s terénním pracovníkem by mohla neorganizovanou mládež nasměrovat.
- Ze strany zaměstnavatele zajistit, aby součástí práce pracovníků byla i duševní hygiena. Preventivní opatření a programy, které by eliminovaly nebo předcházely možnosti vzniku tzv. syndromu vyhoření. Tím jsou profese, zabývající se životní pomocí a doprovázením, často ohroženi.

ZÁVĚR

Autor se v předešlé části dotkl tématu vize nízkoprahového zařízení. Usuzujeme, že naplnění této vize leží především na bedrech pracovníků, kteří zde pracují. Na nich záleží, aby odhadli a rozpoznali rizikové situace a pomohli mladým lidem, aby se jim vyhnuli, aby po jejich boku cítili lehkost dob dětství a zraní. Také je jejich úkolem vštípit dětem a mladistvým, že složité chvíle k životu patří a je třeba si uvědomit, že i v těžkých časech se najde vždycky někdo, kdo je k dispozici, ku pomoci. Oni jsou těmi, kdo poskytují podporu v situaci složitých emocí, spirituální podporu, stabilizaci sociálního zázemí. Oni jsou pozorovateli přechodu svých uživatelů mezi dětstvím a dospělostí a jejich úkolem je vytvořit takové prostředí, ve kterém jej chce mladý člověk strávit. Tulip je zde 25 let. Dnes nevíme jaký čas je mu v budoucnu ještě vyměřen. Soudíme však, že dalším naplňováním současného poslání a vize ho čeká ještě dlouhá budoucnost. Je potřebný, dá se říci nezbytný, jak pro jednotlivce, tak i pro celou společnost.

Na své životní pouti je každý člověk vystaven střetům s každodenní realitou. Dospělý, zralý jedinec dokáže většinou čelit a odolávat i nelehké životní realitě. Pokud se v takové situaci ocitne dítě nebo mladý člověk nemá téměř žádné nástroje, aby svou situaci sám vyřešil. Proto je dětem a mladým lidem nutné věnovat zvláštní pozornost. To jak zůstaneme vepsání do jejich života, ho může svým způsobem zásadně ovlivnit. Člověk je mnohvrstevnatý tvor. A dítě se ve své úzkosti z okolního světa může do těchto vrstev obalit tak, že je těžké proniknout do jeho duše. Pracovníci nízkoprahovým zařízením jsou někdy těmi, kteří mnohdy celé léta olupují horní vrstvy, až proniknou k jádru problému. Víra, že ani u těch, kterým život nerozdal ty nejlepší karty, není jejich zápas předem prohraný, je základním předpokladem pro úspěšné zvládnání jejich práce. Vědomí, že do životní hry jejich svěřenců může vstoupit hráč, který má možnost průběh zvrátit, změnit směr. Pokud se totiž této role neujme rodič nebo jiný příbuzný, je často na pedagogovi, vychovateli, a v našem případě pracovníkovi zařízení, aby ji převzal. Každodenní interakce s lidmi předurčuje takové profese k jisté spoluzodpovědnosti za jejich život. Proniknutí do jejich osobního příběhu, vnímání jeho celé komplexnosti, hledání příčin i předvídání důsledků. I to je posláním těchto profesí. V jejich rukou leží břímě zodpovědnosti. Správné nasměrování, zaktivizování potenciálu, který každý v sobě má. Vědomí, které předávají dál, a to že není až tak důležité co udělá život s námi. Důležité je co my uděláme s životem.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BAKOŠOVÁ, Zlatica. *Sociálna pedagogika jako životná pomoc*. Bratislava: Stimul, 2005. ISBN 80-89236-00-6.
2. BAKOŠOVÁ, Zlatica a kol. *Teorie sociálnej pedagogiky*. Bratislava: Slovenská pedagogická spoločnosť SAV, 2011. ISBN 978-80-970675-0-2.
3. BENDL, Stanislav. *Nárys sociální pedagogiky*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-668-0.
4. FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie, analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2781-3.
5. HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X.
6. HAVLÍK, Radomír. *Úvod do sociologie*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 9788024603810.
7. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.
8. HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
9. HRONCOVÁ, Jolana a Ingrid EMMEROVÁ a Blahoslav KRAUS a kol. *K dějinám sociálnej pedagogiky v Európe*. Ústí nad Labem: Pedagogická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně, 2008. ISBN 978-80-7414-072-3.
10. HRONCOVÁ, Jolana a Anna HUDECOVÁ a Tatiana MATULAYOVÁ. *Sociálna pedagogika a sociálna práca*. Banská Bystrica: Pedagogická fakulta UMB, 2001. ISBN 80-8055-476-5.
11. HÜTHER, Gerald a Uli HAUSER. *Každé dítě má talent*. Praha: Euromedia, 2017. ISBN 978-80-7549-325-5.
12. CHRÁSTKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
13. KLAPILOVÁ, Světlá. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 1996. ISBN 80-7067-669-8.

14. KNOTOVÁ, Dana a kol. *Školní poradenství*. Praha: Grada Publishing, 2014. ISBN 978-80-247-4502-2.
15. KNOTOVÁ, Dana a kol. *Úvod do sociální pedagogiky, studijní texty pro studenty oboru sociální pedagogika*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7077-6.
16. KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ et al. *Člověk-prostředí-výchova*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.
17. KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.
18. MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál 2007. ISBN 978-80-7367-325-3.
19. MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-X.
20. MATOUŠEK, Oldřich a Jana KOLÁČKOVÁ a Pavla KODYMOVÁ (eds). *Sociální práce v praxi. Specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X.
21. NAVRÁTIL, Pavel a kolektiv. *Romové v české společnosti*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-741-8.
22. NAVRÁTIL, Stanislav a Jan Mattioli. *Problémové chování dětí a mládeže. Jak mu předcházet, jak ho eliminovat*. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-3672-3.
23. ONDREJKOVIČ, Peter. *Socializácia v sociológii výchovy*. Bratislava: Veda, 2004. ISBN 80-224-0781-X.
24. ONDREJKOVIČ, Peter. *Socializácia mládeže ako východisková kategória sociológie výchovy a sociológie mládeže: príspevok k riešeniu problémov sociológie výchovy a mládeže*. Bratislava : VEDA, 1997. ISBN 80-224-0476-4.
25. PÁVKOVÁ, Jiřina a Bedřich HÁJEK a Břetislav HOFBAUER a Věnceslava HRDLIČKOVÁ a Anna PAVLÍKOVÁ. *Pedagogika volného času. Teorie, praxe a*

- perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. Praha: Portál 3. vydání, 2002. ISBN 80-7178-711-6.
26. PELIKÁN, Jiří. *Výchova pro život*. Praha: Nakladatelství ISV, 1997. ISBN 80-85866-23-4.
27. POTMĚŠILOVÁ, Petra a Petra SOBKOVÁ. *Arteterapie a artefietika nejen pro sociální pedagogy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3120-8.
28. PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-3470-5.
29. PRŮCHA, Jan. *srovnávací pedagogika*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-155-7.
30. PRŮCHA, Jan a Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-579-2.
31. ROGERS, Vanessa. *kyberšikana Pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-984-2.
32. SKALKOVÁ, Jarmila a kolektiv. *Úvod do metodologie a metod pedagogického výzkumu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983. ISBN.
33. SOMR, Miroslav. *Jan Amos Komenský. Poutník na cestách naděje*. České Budějovice: Vlastimil Johanus Tiskárna, 2007. ISBN 978-80-254-0960-2.
34. ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*, Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.
35. ŠVESTKOVÁ, Renata. *Vybrané kapitoly ze sociální pedagogiky pro sociální pracovníky*. České Budějovice: ZSF JU, 2019. ISBN 978-80-7394-739-2.
36. VALIŠOVÁ, Alena. *Asertivita v rodině a ve škole*. Praha: H&H, 1992. ISBN 80-85467-02-X.

Internetové zdroje

- Mládež ČR na prahu třetího tisíciletí. [online] Praha: Institut dětí a mládeže MŠMT ČR, 2000. [cit. 2008-09-14] Dostupné na WWW:<http://www.vyzkum-mladez.cz/zpravy/1135332867.pdf>

- Dostupné na WWW: <https://www.klubtulip.cz/>
- Dostupné na WWW: <https://www.sdb.cz/>
- Dostupné na WWW: <https://archiv.streetwork.cz/>
- Dostupné na WWW: <https://www.facebook.com/nzdmTULIP/>

Tištěná periodika

- Brodský zpravodaj 12/2004; MK ČR E 13148, s. 1.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

A KOL.	A kolektiv
Č.	číslo
ČR	Česká republika
DD	Dětský domov
ET AL.	A kolektiv
MJ.	Mimo jiné
NAPŘ.	Například
NZDM	Nízkoprahová zařízení dětí a mládeže
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
(P)	Pracovník
POPŘ.	Popřípadě
(R)	Respondent
S.	Strana
SB.	Sbírky
SVP	Sociálně právní ochrana dětí
TZV.	Tak zvaný
(U)	Uživatel
UMB	Univerzita Mateja Bela
ZSF JU	Zdravotně sociální fakulta Jihočeská univerzita
ZŠ	Základní škola

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Přepis rozhovoru s respondentem A pracovníkem

Příloha P II: Přepis rozhovoru s respondentem B pracovníkem

Příloha P III: Přepis rozhovoru s respondentem C pracovníkem

Příloha P IV: Přepis rozhovoru s respondentem D uživatelem

Příloha P V: Přepis rozhovoru s respondentem E uživatelem

Příloha P VI: Přepis rozhovoru s respondentem F uživatelem

Příloha P VII: Přepis rozhovoru s respondentem G uživatelem

Příloha P VIII: Přepis rozhovoru s respondentem H uživatelem

PŘÍLOHA I: PŘEPIS ROZHOVORU S RESPONDENTEM A

1. Můžete charakterizovat klienty, kteří navštěvují Vaše zařízení?

Jedná se o děti, dospívající a mladé dospělé ve věku 12-26 let, kteří u nás chtějí trávit volný čas nebo s něčím pomoci.

2. Z jakých rodinných poměrů pocházejí?

Z různých. Z úplných rodin (i když těch je dnes asi nejméně), z rodin neúplných, ale funkčních, ale také z rodin, které fungují hůře. Poměry jsou opět různé, někde funguje v podstatě všechno jak má a mi de facto poskytujeme uživateli pouze prostor pro bezpečné trávení volného čas. Některé rodiny ale mají problémy finančního rázu nebo jsou zde nedostatečné rodičovské kompetence. A někde prostě není na děti čas.

3. V jaké životní situaci se právě nacházejí noví klienti?

Většinou to není nijak dramatické. Málokdy se stane, že k nám někdo přijde vyloženě s prosbou o pomoc. Většinou je přivede kamarád, kterému se u nás líbí, ale zde trávili volný čas. K životním situacím uživatel se dostáváme až postupem času.

4. Jak si získáváte jejich důvěru?

Je to dlouhodobý proces. Zájmem, upřímností, společně stráveným časem či zážitky. Je to velice křehká záležitost. Důvěru můžete velice rychle ztratit, protože ne všechno co pro uživatele děláme, oni vyhodnotí jako něco v jejich prospěch.

5. Jakým způsobem trávili svůj volný čas před tím, než vyhledali služby nízkoprahového klubu? Máte o tom přehled?

Z části o tom máme přehled, ptáme se na zájmy, koníčky apod. Trávili ho jako jejich vrstevníci, kteří k nám nechodí.

6. Jak vnímají, z Vašeho pohledu, všeobecně Vaši klienti pojem volný čas?

Asi jako volný čas...čas, kdy nemusí být ve škole. Nevím, to je otázka pro ně.

7. Jaké změny pozorujete v jejich myšlení a vnímání způsobu naplňování volného času v průběhu jejich docházení do zařízení?

Nejsme volnočasové zařízení. Naplňování volného času našich uživatel používáme jako prostředek k navázání bližší spolupráce s uživateli. U řady uživatel se nemění to, jak čas tráví – třeba skupina kluků, kteří spolu ve volném čase hrají na telefonu po síti, by čas trávila stejně, jen někde jinde. Pro ně nabízíme bezpečné prostředí...a když jsou u nás, i jiné alternativy trávení volného času a naše služby. Časem se třeba do aktivit zapojí a rozšíří si obzor. Primárně si ale uvědomí, že existuje místo, kde mohou být, kam můžou přijít, když potřebují, trávit tu čas. A kde je někdo, kdo na ně dohlíží, je tam s nimi, zajímá se o ně...to je ais primární změna – zjištění tohoto faktu. Další je ten rozšířený obzor. Asi možná ani nemáme takový vliv, abychom u někoho změnili jeho volnočasovou náplň, to asi není ani úplně cílem. Spíš dáváme uživatelům zpětnou vazbu na jejich chování a upozorňujeme je na rizika, která plynou z jejich způsobu trávení volného času. Snažíme se je varovat. Působit preventivně. Můžeme člověku pomoci hledat jiné způsoby trávení volného času, ale většinou někde jinde, ne přímo u nás. Změna by měla proběhnout v tom, že začnou více přemýšlet a uvědomovat si některá rizika.

8. Pozorujete rozdíly ve způsobu trávení volného času u klientů v závislosti na socioekonomickém statusu rodiny, ve které žijí? Pokud ano jaké?

Zjednodušeně asi tak, že v rodinách s lepším finančním zázemím je více možností kroužků. Náplň volného času ale vyplývá ze zájmů jednotlivých dětí a ty často vyplývají z trendů. Dnes se děti pohybují hodně v online prostředí a k tomu dostat se do něho, stačí často pouze chytrý telefon, kterým dnes disponuje většina dětí. Socioekonomický status má většinou jiný než materiální vliv. V rodinách s lepším sociálním a ekonomickým zázemím se většinou klade větší důraz na vzdělání jako na prostředek udržení si nabytého statusu či prostředek k posunu ještě víc. Proto jsou na děti kladeny větší požadavky a rodiče se snaží o všestranný rozvoj dětí, který by se měl zúročit v budoucnu. U rodin, kde je sociální status nižší se možnost zlepšení své situace vzděláním často bagatelizuje, rodiče neapelují tolik na své děti a ty sami ve vzdělání nevidí možnost, jak se v životě někam dostat. Z tohoto pohledu se zdá sociální status jako dědičný a často determinující.

9. Specifikujte současná rizika ohrožující smysluplné a motivující trávení volnočasových aktivit dnešní mladé generace?

Myslím si, že dnešním velkým problémem je morální krize společnosti. Ztráta respektu, úpadek autorit. Změnil se pohled společnosti a vnímání školství, učitelů a vzdělání. To, co

bylo dříve vnímáno s úctou a bráno vážně, je dnes často pro smích (třeba politika – pro naprostou ztrátu důvěry). Společně s neuvěřitelným množstvím informací a dezinformací, které se valí ze všech stran, to tvoří neobyčejně nebezpečné a matoucí prostředí plné nenávisti. Mladí lidé mají často problém umět tyto informace roztrždit na pravdivé a nepravdivé. Věří fámám a mýtům od kde koho. Samozřejmě jsou tu i další rizika, typicky v dnešní době v kyberprostoru. Krize důvěry – mladí lidé často nepřemýšlejí nad riziky nebo si je nedokážou uvědomit, baví se na sociálních sítích s neznámými lidmi...apod.

10. Můžete popsat, jaká kritéria používáte při výběru a plánování podpůrných programů a aktivit klubu?

Při plánování aktivit vycházíme z toho, že by akce měla naše uživatele zaujmout, aby se jí zúčastnili. Nároky jsou čím dál nižší a reagují na zvýšenou lenivost uživatelů...už se třeba neúčastní akcí, které se konají venku. Na druhou stranu to může být způsobeno ale i tím, že si k nám chodí odpočinout, protože řada z nich chodí do kroužků apod. Takže často vaříme, to je pro teenagery lákavé.

11. Kterou složku činnosti klubu vnímáte jako stěžejní?

Jsme službou sociální prevence. Takže preventivní složku práce. Protože jsme sociální služba, je naší nedílnou součástí sociální práce s uživateli. Řešení potíží, pomoc a podpora. Ale té předchází spousta času stráveného s uživateli v rozhovorech, hrách, na akcích apod., bez toho, by jsme neměli jejich důvěru a nesvěřili by se nám s jejich obtížemi.

12. Máte přehled o tom, co stimulovalo Vaše klienty nebo co bylo podnětem k vyhledání služeb klubu?

Většinou jejich kamarád nebo kamarádka, kterému se u nás líbí. Proto přijdou poprvé. Pak už je to o tom, jak se jim u nás líbí, jak se tady cítí. Zřídka přijde někdo rovnou s žádostí o pomoc, ale většinou opět na radu spokojeného uživatele.

13. Můžete popsat činnost Vašeho streetworkera (myslím tím samozřejmě za běžného provozu před pandemií)?

Terénní formu jsme před pandemií využívali jen velmi sporadicky, při dostatečném personálním zajištění a zároveň, když to umožňoval provoz klubu (menší návštěvnost). Většinou se jednalo o depistáž – mapování pohybu cílové skupiny.

14. Kromě streetworkera iniciujete nějaké další kroky, které by pomohly dostat děti "z ulice" do prostor klubu?

Cílem terénní formy není primárně dostat děti z ulice do klubu, ale nabídnout služby našeho zařízení lidem, kteří do klubu chodit z různých důvodů nechtějí. Někdo prostě chce zůstat na ulici...

15. Jak řešíte případné podezření na rizikové chování klientů?

Záleží na tom, o jaké rizikové chování jde. A jaká je míra. O jakého uživatele se jedná apod. To záleží na mnoha aspektech a nejde to zobecnit.

16. Vyjmenujte nejčastější důvody, které vedou klienty k ukončení docházky do klubu?

Nepotřebují nás. Nemají možnost nás navštěvovat (logistické, časové). Někteří třeba i zanevrou, když mají pocit, že jim bylo nějak ublíženo apod.

17. Víím, že jste v kontaktu i s bývalými klienty klubu. Můžete popsat zpětnou vazbu, jejich optikou, co jim pobyt v klubu dal do života? Zda vnímají nějaké nasměrování.

Nejsme v kontaktu s bývalými uživateli služby. To jen velmi sporadicky. Pokud bychom s nimi byli v kontaktu, nebyli by to bývalí uživatelé, ale současní. Zpětná vazba nám právě často chybí...pouze předpokládáme, že když se nám člověk ztratil z dohledu, tak nás nepotřebuje a je tím pádem dobře nasměrován.

18. Z které strany bývá kontakt iniciován?

Může být iniciován pouze ze strany bývalých uživatel. Dodržujeme anonymitu i poté, kdy už se nejedná o aktivního uživatele, takže nás musí oslovit oni, aby ji prolomili.

19. Můžete trochu přiblížit Vaši profesní dráhu vztahující se k druhu a charakteru činnosti, který vykonáváte v klubu?

Na Nízkoprahové zařízení jsem narazil náhodou a úplně odjinud...pak jsem se během školy dostal do NZDM na praxi a bavilo mě to. Dostal jsem nabídku zde pracovat, nejdřív na částečný úvazek...a když jsem se po škole rozhodoval kam dál, NZDM pro mě byla jasná volba.

20. Co Vás vedlo k volbě tohoto nelehkého a zodpovědného povolání?

V NZDM můžete dělat spoustu různých věcí a aktivit. Jste v mladém kolektivu, je to sranda...i když jsou i momenty, situace a osudy, při kterých vám do smíchu není. Ale máte možnost lidem pomáhat...dost často si to ani neuvědomují. Pořád doufám, že si třeba někdy po letech vzpomenou a řeknou si „Pepa mi to říkal“ nebo něco podobného. Mám pocit, že se v této práci realizuju.

21. Jak své povolání vnímáte?

Jako „svobodné“ povolání...dost věcí si určujete sami – jak bude klub vypadat, jaké v něm budou akce, jaká v něm bude hrát hudba, jak budete k uživatelům přistupovat. Je to ale taky nekonečná improvizace...pořád se něco mění, setkáváte se i novými a novými problémy...

22. Jaké osobností rysy a profesionální kompetence by neměly chybět člověku, který se rozhodne pracovat v nízkoprahovém zařízení, aby svou úlohu v životě, dejme tomu, ohroženého klienta zastoupil co nejlépe?

Člověk by měl především tuto práci chtít dělat. Musí ho bavit. Měl by být trpělivý a umět naslouchat, empatický, ale asi by neměl být přecitlivělý. Především by to měl být člověk alespoň trochu zralý, co do světonázoru a osobnosti. Musíte mít některé věci ujasněné, když máte někomu poradit, být nad věcí. Mít přehled a vědět si rady..nebo vědět, komu zavolat. Být komunikativní je taky výhodou. Člověk musí pořád držet krok s novinkami a trendy, protože tím cílová skupina žije.

23. Jsou Vaši klienti otevření k řešení svých problémů, a jakým způsobem žádají nejčastěji o pomoc a podporu?

Starší uživatelé, kteří k nám chodí už dýl, jsou většinou naučení, jak to u nás chodí. Sami si přijdou, když něco potřebují. Ví, s čím jim můžeme poradit a jak. A že když si nebudeme vědět rady, alespoň jim předáme kontakt. Ti mladší se to teprve učí. Ale často se setkáváme s tím, že někdo má nějaký problém a neřeší ho. Snažíme se na něj apelovat, je to jedna z našich zásad. Samozřejmě, že to někomu není příjemné. Někdo potřebuje jen povzbudit a dá se do řešení vzniklé situace, ale někteří se tomu vyhýbají. A když mají pocit, že na ně tlačíme moc, tak radši třeba ani nepřijdou nebo se nám vyhýbají. U každého je to trochu jiné a je těžké odhadnout hranici mezi stimulací a otravováním.

24. Co se Vám z Vašich dlouhodobých cílů daří plnit a na čem je dle Vašeho názoru třeba ještě pracovat?

Myslím, že se nám v případě některých uživatelů daří pomáhat jim v procesu osamostatňování se, což je vlastně takový cíl úspěšně odvedené práce s uživatelem – samostatně fungující člověk začleněný do společnosti. To jsou dlouholetí uživatelé a tím pádem i naše dlouhodobé cíle, jejichž naplnění trvá roky. Pak jsou taky krátkodobé cíle – NZDM je snad jediná sociální služba, která se musí neustále starat o reklamu a propagaci, aby „přilákala“ nové uživatele. Většinou sociálních služeb klientela neodroste, takže se přirozeně musíme snažit o to, abychom měli dostatečné portfolio uživatel a služba mohla fungovat. Díky neustále se vyvíjejícím technologiím je třeba pracovat na udržení kroku s naší cílovou skupinou. Už podle mě nejde ani o materiální vybavení klubu, jak tomu bylo v NZDM před lety...většina aktivit našich uživatel se dnes odehrává v online prostoru a pokud chceme být s nimi, musíme za nimi i na sociální síti...ale samozřejmě zůstat nohama na zemi.

PŘÍLOHA II: PŘEPIS ROZHOVORU S RESPONDENTEM B

1. Můžete charakterizovat klienty, kteří navštěvují Vaše zařízení?

Uživatelé jsou většinou děti posledních ročníků ZŠ, žáci středních škol, či učilišť, kteří mají nějaké osobní, rodinné problémy, případně děti, které hledají způsob, jak trávit volný čas a navázat nové kontakty, případně pomoc se školou apod.

2. Z jakých rodinných poměrů pocházejí?

Jsou to děti ze sociálně slabších rodin, některé děti jsou z DD nebo neúplných rodin.

3. V jaké životní situaci se právě nacházejí noví klienti?

Většinou jsou to děti, kteří nevědí, jak trávit volný čas, mají problémy doma, neumí si říct třeba o pomoc.

4. Jak si získáváte jejich důvěru?

Uživatele vyslechnu, co ho trápí, pokud má zájem a chce si povídat. Snažím se ho pochopit, neodsuzuji ho, zbytečně ho nikam netlačím, chce to čas a vše je o komunikaci.

5. Jakým způsobem trávili svůj volný čas před tím, než vyhledali služby nízkoprahového klubu? Máte o tom přehled?

Uživatelé se většinou drží nějaké party kamarádů, tráví čas po venku apod.

6. Jak vnímají, z Vašeho pohledu, všeobecně Vaši klienti pojem volný čas?

Je pro ně velice důležitý, právě pro to, že ho tráví s těmi kamarády a cítí se volní, že nemají žádnou zodpovědnost a můžou si dělat, co chtějí.

7. Jaké změny pozorujete v jejich myšlení a vnímání způsobu naplňování volného času v průběhu jejich docházení do zařízení?

Změny k dobrému, uvědomí si, že se dá dělat spousta věcí, než jen se flákat po venku, naučí se u nás spousta věcí, získají zkušenosti, které si odnáší sebou domu a případně se začnou chovat jinak i v tom svém volném čase.

8. Pozorujete rozdíly ve způsobu trávení volného času u klientů v závislosti na socioekonomickém statusu rodiny ve které žijí? Pokud ano jaké?

Určitě, děti ze sociálně slabších rodin nemají takovou zodpovědnost ke všemu, nezáleží jim tolik na tom, kde a jak tráví ten volný čas apod. Neváží si toho co mají a je jim to fuk.

9. Specifikujte současná rizika ohrožující smysluplné a motivující trávení volnočasových aktivit dnešní mladé generace?

Drogy, alkohol, záškoláctví, nezodpovědnost, špatná komunikace.

10. Můžete popsat, jaká kritéria používáte při výběru a plánování podpůrných programů a aktivit klubu?

Především bereme ohled na to, jaký typ uživatel momentálně navštěvuje naše zařízení, hledíme na to, co je zajímavé v tuto chvíli a co je pro ně atraktivní.

11. Kterou složku činnosti klubu vnímáte jako stěžejní?

Samozřejmě podpora, pomoc, porozumění, ukázání klientům cesty, že jdou dělat věci jinak.

12. Máte přehled o tom, co stimulovalo Vaše klienty nebo co bylo podnětem k vyhledání služeb klubu?

Většinou jim o nás řeknou kamarádi a přijdou spíš ze zvědavosti, až potom poznají, vlastně to, co všechno jim můžeme nabídnout.

13. Můžete popsat činnost Vašeho streetworkera (myslím tím samozřejmě za běžného provozu před pandemií)?

Především depistáž..prochází město a snaží se potkat někoho z cílové skupiny.

14. Kromě streetworkera iniciujete nějaké další kroky, které by pomohly dostat děti "z ulice" do prostor klubu?

Letáčky, přednášky ve školách o klubu.

15. Jak řešíte případné podezření na rizikové chování klientů?

Samozřejmě se snažíme s daným uživatelem jeho chování probrat osobně, popovídat si a případně poradit, jak by se měl chovat, změnit apod.

16. Vyjmenujte nejčastější důvody, které vedou klienty k ukončení docházky do klubu?

Přestanou tam chodit jeho kamarádi, nebaví ho to u nás, lépe je jim venku na ulici, také se odstěhují třeba.

17. Víím, že jste v kontaktu i s bývalými klienty klubu. Můžete popsat zpětnou vazbu, jejich optikou, co jim pobyt v klubu dal do života? Zda vnímají nějaké nasměrování.

Určitě se najdou ti, kteří se rádi k nám vrací s odezvou, že se jim daří a vzpomínají na čas trávený v klubu rádi.

18. Z které strany bývá kontakt iniciován?

Ze strany klienta většinou.

19. Můžete trochu přiblížit Vaši profesní dráhu vztahující se k druhu a charakteru činnosti, který vykonáváte v klubu?

Je to moje první pracovní zkušenost, pracovala jsem v jiném oboru.

20. Co Vás vedlo k volbě tohoto nelehkého a zodpovědného povolání?

Baví mě práce s lidmi a tak jsem to zkusila tady, byla to pro mě velká výzva a také mě baví, že tu není stereotyp.

21. Jak své povolání vnímáte?

Pozitivně, práce mě baví, a mám radost, když se podaří s klienty postoupit dál k lepšímu.

22. Jaké osobností rysy a profesionální kompetence by neměly chybět člověku, který se rozhodne pracovat v nízkoprahovém zařízení, aby svou úlohu v životě, dejme tomu, ohroženého klienta zastoupil co nejlépe?

Rozhodně musí být komunikativní, musí umět naslouchat, poradit, reagovat i v nelehkých situacích, být odolný psychicky.

23. Jsou Vaši klienti otevření k řešení svých problémů, a jakým způsobem žádají nejčastěji o pomoc a podporu?

Asi jak kdo a jak kdy. Záleží na situaci, ve které se uživatel nachází. S někým se dá pracovat, jiní o pomoc třeba ani nestojí a myslí si, že vše dokáží vyřešit sami.

24. Co se Vám z Vašich dlouhodobých cílů daří plnit a na čem je dle Vašeho názoru třeba ještě pracovat?

Rozhodně posun uživatel k lepšímu, někteří začnou komunikovat, začlení se lépe do společnosti.

PŘÍLOHA III: PŘEPIS ROZHOVORU S RESPONDENTEM C

1. Můžete charakterizovat klienty, kteří navštěvují Vaše zařízení?

Děti a mládež ze sociálně znevýhodněných podmínek.

2. Z jakých rodinných poměrů pocházejí?

Z různých. Nedá se říct, že by uživatelé pocházeli pouze ze špatných sociálních poměrů.

3. V jaké životní situaci se právě nacházejí noví klienti?

Je to různé. Někteří potřebují pomoc se školou, někteří se přijdou podívat s kamarády, někteří řeší závažné životní situace, domácí násilí, alkoholismus v rodině apod.

4. Jak si získáváte jejich důvěru?

Otevřeností, zkusím se naladit na stejnou vlnu, nenucenost, zdůraznění anonymity.

5. Jakým způsobem trávili svůj volný čas před tím, než vyhledali služby nízkoprahového klubu? Máte o tom přehled?

Venku s kamarády, bezcílné potulování se po ulici, zneužívání návykových látek.

6. Jak vnímají, z Vašeho pohledu, všeobecně Vaši klienti pojem volný čas?

Doba, kdy nemusejí vůbec nic dělat, nikdo po nich vůbec nic nechce.

7. Jaké změny pozorujete v jejich myšlení a vnímání způsobu naplňování volného času v průběhu jejich docházení do zařízení?

Někteří si uvědomují, že lze volný čas trávit i jinak, smysluplněji.

8. Pozorujete rozdíly ve způsobu trávení volného času u klientů v závislosti na socioekonomickém statusu rodiny, ve které žijí? Pokud ano jaké?

Spíše ne. I děti z rodin s vyšším socioekonomickým statusem mohou sklouznout ke špatnému trávení volného času. Naopak, děti z rodin s nižším socioekonomickým statusem se mohou snažit trávit volný čas smysluplněji...třeba na brigádě.

9. Specifikujte současná rizika ohrožující smysluplné a motivující trávení volnočasových aktivit dnešní mladé generace?

Nevhodná skladba přátel, sociální sítě, změny v rodinném prostředí, např. rozvod, rozpory rodičů, ekonomické problémy v rodině.

10. Můžete popsat, jaká kritéria používáte při výběru a plánování podpůrných programů a aktivit klubu?

Předpoklad zájmu uživatel, atraktivnost dané činnosti, ...snažíme se vybírat aktuální témata, která uživatele zajímají.

11. Kterou složku činnosti klubu vnímáte jako stěžejní?

Empatie a porozumění pracovníků. Budování vztahů pracovníka k uživateli.

12. Máte přehled o tom, co stimulovalo Vaše klienty nebo co bylo podnětem k vyhledání služeb klubu?

Přivedli je ve většině případů kamarádi. Někteří měli vážný problém, tak nás vyhledali sami. Některým jsme byli doporučeni např. OSPODem nebo sociálně aktivizační službou pro rodiny s dětmi.

13. Můžete popsat činnost Vašeho streetworkera (myslím tím samozřejmě za běžného provozu před pandemií)?

Oslovování potenciálních uživatelů nebo uživatelů stávajících. Mapování lokalit, kde se uživatelé nejčastěji sdružují.

14. Kromě streetworkera iniciujete nějaké další kroky, které by pomohly dostat děti "z ulice" do prostor klubu?

Když to jde, tak prezentace ve školách, facebook, webové stránky klubu, články v novinách, v tisku.

15. Jak řešíte případné podezření na rizikové chování klientů?

Primárně rozhovorem s daným uživatelem, v případě závažnějšího podezření kontaktem s jinými odborníky.

16. Vyjmenujte nejčastější důvody, které vedou klienty k ukončení docházky do klubu?

Neshody s ostatními uživateli, nebo pracovníky, ztráta zájmu o námi poskytované služby.

17. Víím, že jste v kontaktu i s bývalými klienty klubu. Můžete popsat zpětnou vazbu, jejich optikou, co jim pobyt v klubu dal do života? Zda vnímají nějaké nasměrování.

Většinou v kontaktu s bývalými klienty nejsme, ale u některých je patrný náš pozitivní vliv, zejména v oblasti finanční gramotnosti a orientaci v běžných životních záležitostech.

18. Z které strany bývá kontakt iniciován?

Když náhodou proběhne, tak ze strany uživatele.

19. Můžete trochu přiblížit Vaši profesní dráhu vztahující se k druhu a charakteru činnosti, který vykonáváte v klubu?

Dobrovolnictví v jiné sociální službě.

20. Co Vás vedlo k volbě tohoto nelehkého a zodpovědného povolání?

Sociální citění, ráda jsem mezi lidmi.

21. Jak své povolání vnímáte?

Jako přínosné, až si troufnu říci, nezbytné pro společnost.

22. Jaké osobnostní rysy a profesionální kompetence by neměly chybět člověku, který se rozhodne pracovat v nízkoprahovém zařízení, aby svou úlohu v životě, dejme tomu, ohroženého klienta zastoupil co nejlépe?

Empatie, ochota, porozumění, „neštítit“ se uživatelů.

23. Jsou Vaši klienti otevření k řešení svých problémů, a jakým způsobem žádají nejčastěji o pomoc a podporu?

Z velké části ano. Většinou si o pomoc přímou řeknou, nebo se zmíní náznaky v rozhovoru.

24. Co se Vám z Vašich dlouhodobých cílů daří plnit a na čem je dle Vašeho názoru třeba ještě pracovat?

Daří se mi navazovat pevné vztahy s klienty. Zapracovat by se dalo na zatraktivnění aktivit klubu.

PŘÍLOHA IV: PŘEPIS ROZHOVORU S RESPONDENTEM D

1. Jak by jsi charakterizoval(a) své vrstevníky (budeme jim říkat klienti), kteří navštěvují tento nízkoprahový klub?

Normální děcka, studenti, děcka z dětského domova.

2. Zaujaly Tě nějaké konkrétní životní příběhy klientů klubu, které jsi vnímal(a) jako složité?

Nedostaly se ke mně příběhy děcek, které tady chodí. Neposlouchám cizí rozhovory.

3. Jak jim podle Tebe klub pomáhal zvládat jejich tehdejší nelehkou životní situaci?

Můžu mluvit jen za sebe. Jak klub pomohl mě...třeba na chráněné bydlení, ale u jiných lidí nevím.

4. Jak a s kým jsi nejčastěji trávil(a) svůj volný čas v dětství (do svých 12 let)?

Se svým nejlepším kámošem a se svou holkou.

5. Na jaké společné volnočasové aktivity trávené s rodiči ve svém dětství vzpomínáš?

Ani jednu. Jsem děcko z děčáku.

6. Jak se změnil způsob trávení Tvého volného času v období puberty (13-17 let) a v období dospívání (18-25 let)?

Častěj jsem chodil do TULiPu i z osobních důvodů, které řešíme do teď. Poslední rok jsem v projektu s Chráněným bydlení. Jsem spoluzakladatelem skupiny Sebeobhájců. Řešíme, jak bysme mohli pomoci lidem s jakýmkoliv omezení v tom, aby třeba bydleli líp.

7. S kým, a proč právě s nimi, jsi nejčastěji sdílel(a) své volnočasové aktivity v pubertě a dospívání?

Byl jsem ve škole, s mým nejlepším kámošem a mou holčkou, a děcák..případně jsem šel ven.

8. Vzpomínáš si na své dojmy a pocity, které jsi měl(a) při první návštěvě nízkoprahového klubu?

První můj dojem byl, že tady vůbec něco takového existuje, a že jsem konečně poznal nějaké lidi, za kterými jsem věděl, že můžu zajít s jakýmkoliv problémem a mohl jsem konečně na nějakou dobu vypadnout z děcáku.

9. Můžeš mně popsat, jakou formou jsi trávil(a) svůj volný čas v období těsně před počátkem docházení do klubu?

Škola, děcák, škola, děcák.

10. Co pro Tebe představuje pojem volný čas?

Znamená to, co si můžu dělat, kdy chcu a jak chcu, kdy si můžu dělat, co se mi zamane.

11. Jak ovlivnila Tvá účast v klubu Tvoje vnímání volnočasových aktivit a jejich naplňování?

Díval jsem se úplně jinak na svět. Že toho můžu dělat daleko víc, než jsem dělal, než jsem došel do Tulipu a to mě hodně pomohlo.

12. V čem je volný čas pro člověka významný? Jakou hodnotu v něm spatřuješ Ty?

Je to hodně zdraví prospěšné, si dělat co chci, jak chci. Když chceš někam jít, tak prostě jdeš.

13. Kdyby jsi měl možnost přístupu k neomezeným finančním prostředkům, jak by to ovlivnilo konkrétně trávení Tvého volného času? Limitoval tě někdy nedostatek financí ve způsobu volby využití volného času?

Kdybych měl tolik peněz, vypadl bych z děcáku, osamostatnil bych se, a šetřil bych si na budoucnost...vypadl bych někam, kde by mě brali takového, jaký jsem. Někam, kde by mě brali a bylo by jim jedno, kolik je mi roků. Kdyby to bylo v té době možné.

14. Volný čas nabízí prostor pro mnoho aktivit. Může motivovat, inspirovat, ale také představovat rizika vedoucí k rizikovému chování. Jaké rizika současné doby ohrožují současnou mladou generaci v době trávení volnočasových aktivit?

Zdraví...protože někteří hulí, někteří fetují apod.

15. Co nebo kdo Tě nejvíce ovlivnil v tom, jak v současné době trávíš volný čas?

„Co“..to je práce. A „kdo“..to je těžko říct..brácha, ale to je spíš spolubydlení. Projekt... (v rámci chráněného bydlení, v rámci něhož byli založeni i Sebeobhájci.. pozn. autora).

16. Na jaké programy nebo aktivity v klubu nejraději vzpomínáš? Co Ti přinesly pozitivního?

Hraní šipek, fotbálek, ježdění na fotbalový turnaj...to mi hodně chybí. Prostě celkově mi to chybí chození do Tulipu. Kdyby to šlo, vrátil bych roky zpátky, ale to nejde.

17. Ovlivnil Tvůj pobyt v klubu Tvůj současný život? Jak Ti změnil Tvůj žebříček hodnot?

Samozřejmě, že ovlivnil. Díky klubu se dívám na svět úplně jinýma očima. Dá se říct, díky klubu se snažím žít tak, jak se dá, a jsem za to rád, že jsem do klubu chodil, chodím a snad ještě budu. Jenom díky klubu, ale i díky opatrovnici jsem se dostal z děcáku do chráněného bydlení a tím jsem si uvědomil, že mám na to se osamostatnit.

18. Co Tě přimělo začít docházet do klubu?

Školní exkurze.

19. Co si myslíš o práci streetworkera?

Pod tímhle pojmem si nedovedu představit nic, protože jsem takového člověka nepotkal.

20. Pokud je některý z Tvých vrstevníků ohrožen rizikovým chováním (alkohol, kouření, drogy, hazard) v čem spatřuješ příčinu takového chování?

Buď, že ho do toho tahají ostatní nebo se do toho tahá zcela sám, protože chce. Jsou v tom i jiné důvody, ale většinou je to prostě kamarády nebo díky rodině.

21. Kdyby jsi se ocitl(a) v podobné životní situaci, co by dokázalo změnit takové nežádoucí návyky a postoje?

Snažil bych se najít pomoc, rodinnou, sociální psychiatrickou, psychologickou, zdravotní. Nedovedl bych v takové situaci žít. Abych se na tu věc díval shora, s nadhledem. Pomohlo

by mě to, že bych já sám za někým šel, protože bych chtěl přestat a pokud by mi ten člověk dokázal pomoc, tak bych tu pomoc určitě neodmítl.

22. Pokud máš nějaký problém, se kterým si nevíš rady, na koho se nejčastěji obracíš pro radu nebo pomoc?

Na bráchu, když chodím za Tebou (Pepa), tak k Tobě. Občas si zajdu do chráněnka. Občas si popovídám i s Ergem a s Podporou samostatného bydlení (Diakonie).

23. Definuj, co pro Tebe znamená smysl života? Jaké ambice ho v současné době naplňují?

Smysl života, jakože žiju. Někteří berou život jenom tak..s nadhledem..že žijou, jak se dá.. Někteří si život užívají a někteří žijou jako trosky. Já jsem typ člověka, co si život užívá, ale mám ke svému životu zodpovědnost. Pracuju, bydlím, co potřebuju víc..jo najít si holku bych chtěl.

24. Jaké vlastnosti musí mít dle Tvého názoru pracovník klubu, aby získal důvěru klientů a popřípadě dokázal změnit jejich vzorce chování?

Spolehlivý, umí naslouchat, aby ho ta práce bavila.

25. Co dle Tvého názoru dělá klub moc dobře a v čem by se měl ještě zlepšit?

Zlepšit se nemusí. Myslím, že tady nic nechybí, děcka mají volnost, můžou popovídat, nic jim tady nechybí. Jasně, máte určitá pravidla, ale to má každá sociální služba. Já jsem s pravidly nikdy problém neměl a byl jsem vždycky spokojený.

26. Jak myslíš, že by vypadal Tvůj život, kdyby jsi do klubu vůbec nedocházel(a)?

Nedovedu si to představit. Je to nepředstavitelná realizace. To je stejná otázka, jak kdyby ses ptal Co by bylo, kdybys nebyl v děcáku?“

PŘÍLOHA V: PŘEPIS ROZHOVORU S RESPONDENTEM E

1. Jak by jsi charakterizoval(a) své vrstevníky, (budeme jim říkat klienti), kteří navštěvují tento nízkoprahový klub?

Někteří jsou v pohodě, někteří „držkatí“ (drzí).

2. Zaujaly Tě nějaké konkrétní životní příběhy klientů klubu, které jsi vnímal(a) jako složité?

Ne.

3. Jak jim podle Tebe klub pomáhal zvládat jejich tehdejší nelehkou životní situaci?

Cizí rozhovory neposlouchám, takže nevím.

4. Jak a s kým jsi nejčastěji trávil(a) svůj volný čas v dětství (do svých 12 let)?

S babičkou.

5. Na jaké společné volnočasové aktivity trávené s rodiči ve svém dětství vzpomínáš?

S babičkou jsme hráli deskové hra a karty – Prší.

6. Jak se změnil způsob trávení Tvého volného času v období puberty (13-17 let) a v období dospívání (18-25 let)?

Pak jsme začala ve 14 chodit do TULiPu. Chodila jsme po venku. Teď jsem zavřená doma.

7. S kým, a proč právě s nimi, jsi nejčastěji sdílel(a) své volnočasové aktivity v pubertě a dospívání?

S bývalým přítelem a s kámošama.

8. Vzpomínáš si na své dojmy a pocity, které jsi měl(a) při první návštěvě nízkoprahového klubu?

Nepamatuji si.

9. Můžeš mně popsat, jakou formou jsi trávil(a) svůj volný čas v období těsně před počátkem docházení do klubu?

Trávila jsem čas stejně před i po začátku chození do klubu.

10. Co pro Tebe představuje pojem volný čas?

Žádné úkoly.

11. Jak ovlivnila Tvá účast v klubu Tvoje vnímání volnočasových aktivit a jejich naplňování?

Je to už hodně dávno...asi něco změnilo, ale přesně si nepamatuju. Je to 5 let zpátky.

12. V čem je volný čas pro člověka významný? Jakou hodnotu v něm spatřuješ Ty?

Může si odpočinout.

13. Kdyby jsi měl možnost přístupu k neomezeným finančním prostředkům, jak by to ovlivnilo konkrétně trávení Tvého volného času? Limitoval tě někdy nedostatek financí ve způsobu volby využití volného času?

Ne.

14. Volný čas nabízí prostor pro mnoho aktivit. Může motivovat, inspirovat, ale také představovat rizika vedoucí k rizikovému chování. Jaké rizika současné doby ohrožují současnou mladou generaci v době trávení volnočasových aktivit?

Alkohol, drogy atd...

15. Co nebo kdo Tě nejvíce ovlivnil v tom, jak v současné době trávíš volný čas?

Nikdo. Coronavirus.

16. Na jaké programy nebo aktivity v klubu nejrady vzpomínáš? Co Ti přinesly pozitivního?

Přespávačky na klubu. Že se dá využít čas i jinak.

17. Ovlivnil Tvůj pobyt v klubu Tvůj současný život? Jak Ti změnil Tvůj žebříček hodnot?

Ne. Asi se častěji věnuju škole.

18. Co Tě přimělo začít docházet do klubu?

Dovedla mě sem kámoška.

19. Co si myslíš o práci streetworkera?

Nevím.

20. Pokud je některý z Tvých vrstevníků ohrožen rizikovým chováním (alkohol, kouření, drogy, hazard) v čem spatřuješ příčinu takového chování?

Že rodiče na něj kašlou nebo na něj kašlali, když byl malý. Že se mu nevěnovali.

21. Kdyby jsi se ocitl(a) v podobné životní situaci, co by dokázalo změnit takové nežádoucí návyky a postoje?

Těžko říct, nikdy jsem nebyla v takové situaci.

22. Pokud máš nějaký problém, se kterým si nevíš rady, na koho se nejčastěji obracíš pro radu nebo pomoc?

Na pracovníky klubu.

23. Definuj, co pro Tebe znamená smysl života? Jaké ambice ho v současné době naplňují?

Užívat si život. Jak to mám vědět...

24. Jaké vlastnosti musí mít dle Tvého názoru pracovník klubu, aby získal důvěru klientů a popřípadě dokázal změnit jejich vzorce chování?

Nic mě nenapadá...v tuhle chvíli.

25. Co dle Tvého názoru dělá klub moc dobře a v čem by se měl ještě zlepšit?

Dobře dělají všechno. Zlepšit asi v ničem.

26. Jak myslíš, že by vypadal Tvůj život, kdyby jsi do klubu vůbec nedocházel(a)?

Jak to mám vědět...asi stejně jak teď, akorát bych kašlala na školu...

PŘÍLOHA VI: PŘEPIS ROZHOVORU S RESPONDENTEM F

1. Jak by jsi charakterizoval(a) své vrstevníky (budeme jim říkat klienti), kteří navštěvují tento nízkoprahový klub?

Normální děcka, kteří třeba nemají co dělat nebo potřebují s něčím poradit, třeba se školou nebo tak.

2. Zaujaly Tě nějaké konkrétní životní příběhy klientů klubu, které jsi vnímal(a) jako složité?

Ani o žádných konkrétních nevím.

3. Jak jim podle Tebe klub pomáhal zvládat jejich tehdejší nelehkou životní situaci?

Tak asi jim nějak pomohli.

4. Jak a s kým jsi nejčastěji trávil(a) svůj volný čas v dětství (do svých 12 let)?

Hodně venku s děckama, na hřišti a tam a taky s mamkou doma jsme hráli různé stolní hry.

5. Na jaké společné volnočasové aktivity trávené s rodiči ve svém dětství vzpomínáš?

No třeba ty deskovky, člověče, dostihy a karty, pexeso.

6. Jak se změnil způsob trávení Tvého volného času v období puberty (13-17 let) a v období dospívání (18-25 let)?

No asi změnil, tak jsme víc venku s partou. Jsme víc na mobilu. A období dospívání mě teprve čeká.

7. S kým, a proč právě s nimi, jsi nejčastěji sdílel(a) své volnočasové aktivity v pubertě a dospívání?

Se ségrou a kámošema..protože byli se mnou. Trávili jsme spolu hodně času.

8. Vzpomínáš si na své dojmy a pocity, které jsi měl(a), při první návštěvě nízkoprahového klubu?

Asi ani ne.

9. Můžeš mně popsat, jakou formou jsi trávil(a) svůj volný čas, v období těsně před počátkem docházení do klubu?

Jak už jsme říkala, byli jsme hodně venku s děckama, na hřišti a tak.

10. Co pro Tebe představuje pojem volný čas?

Čas, kdy si můžu dělat, co chci. Kdy si můžu jít, kam chci.

11. Jak ovlivnila Tvá účast v klubu Tvoje vnímání volnočasových aktivit a jejich naplňování?

Zjistila jsem, že je tady víc možností, co dělat. A jak jsme se začali chodit, tak jsme vyráběli různé věci a podobně.

12. V čem je volný čas pro člověka významný? Jakou hodnotu v něm spatřuješ Ty?

Tak asi jako odpočinek. Že člověk nemusí dělat jen věci, které musí.

13. Kdyby jsi měl možnost přístupu k neomezeným finančním prostředkům, jak by to ovlivnilo konkrétně trávení Tvého volného času? Limitoval tě někdy nedostatek financí ve způsobu volby využití volného času?

Asi ani ne.

14. Volný čas nabízí prostor pro mnoho aktivit. Může motivovat, inspirovat, ale také představovat rizika vedoucí k rizikovému chování. Jaké rizika současné doby ohrožují současnou mladou generaci v době trávení volnočasových aktivit?

Tak určitě drogy. A taky různé nebezpečí na internetu. Úchyláci a tak.

15. Co nebo kdo Tě nejvíce ovlivnil v tom, jak v současné době trávíš volný čas?

Asi mě nejvíce ovlivňují kamarádi a přítel. S nima teďka nejvíce trávím čas.

16. Na jaké programy nebo aktivity v klubu nejraději vzpomínáš? Co Ti přineslo pozitivního?

Na vaření ...a pečení. A taky na přespávačky. Ale ty už nebývají, to je škoda.

17. Ovlivnil Tvůj pobyt v klubu Tvůj současný život? Jak Ti změnil Tvůj žebříček hodnot?

Asi nevím. Tak možná trochu, že jsme se tolik neflákali po venku. Žebříček hodnot asi ne.

18. Co Tě přimělo začít docházet do klubu?

Ségra sem chodila.

19. Co si myslíš o práci streetworkera?

To nevím, toho neznám.

20. Pokud je některý z Tvých vrstevníků ohrožen rizikovým chováním (alkohol, kouření, drogy, hazard) v čem spatřuješ příčinu takového chování?

Že asi si tím něco řeší, nějaký problém, který má nebo tak něco. Že je zatím asi něco ještě dalšího, proč to třeba začal brát drogy nebo tak.

21. Kdyby jsi se ocitl(a) v podobné životní situaci, co by dokázalo změnit takové nežádoucí návyky a postoje?

Nevím. Tak asi okolí. Kamarádi, že by mě řekli, ať toho nechám.

22. Pokud máš nějaký problém, se kterým si nevíš rady, na koho se nejčastěji obracíš pro radu nebo pomoc?

Tak mamka, děcka z party...za pracovníka můžu přijít, když bych potřebovala s něčím poradit.

23. Definuj, co pro Tebe znamená smysl života? Jaké ambice ho v současné době naplňují?

Cože?! No tak asi žít tak nějak a být s někým, koho máš rád a mít třeba rodinu a děti a tak, starat se o ně.

Jaké ambice? Tak mám přítele.

24. Jaké vlastnosti musí mít dle Tvého názoru pracovník klubu, aby získal důvěru klientů a popřípadě dokázal změnit jejich vzorce chování?

Určitě musí být trpělivý a musí umět naslouchat a taky by s ním měla být sranda.

25. Co dle Tvého názoru dělá klub moc dobře a v čem by se měl ještě zlepšit?

Tak dobře dělá asi většinu věcí..a co dělá špatně..? Dost se tady střídají lidi, jakože pracovníci, člověk si na někoho zvykne a on pak odejde.

26. Jak myslíš, že by vypadal Tvůj život, kdyby jsi do klubu vůbec nedocházel(a)?

Jak? Ježiš já nevím. Tak asi stejně...asi bych se víc nudila nebo bysme byli víc venku.

PŘILOHA VII: PŘEPIS ROZHOVORU S RESPONDENTEM G

1. Jak by jsi charakterizoval(a) své vrstevníky (budeme jim říkat klienti), kteří navštěvují tento nízkoprahový klub?

Normální děcka, které třeba neví, jak mají trávit volný čas.

2. Zaujaly Tě nějaké konkrétní životní příběhy klientů klubu, které jsi vnímal(a) jako složité?

Já se soustředím sama na sebe než, že bych poslouchala cizí rozhovory.

3. Jak jim podle Tebe klub pomáhal zvládat jejich tehdejší nelehkou životní situaci?

Nevím, asi jim nějak pomohl.

4. Jak a s kým jsi nejčastěji trávil(a) svůj volný čas v dětství (do svých 12 let)?

Tak asi se sestrou, sourozencema a kámošema.

5. Na jaké společné volnočasové aktivity trávené s rodiči ve svém dětství vzpomínáš?

Nevím, tak byli jsme hodně venku a tam dělali blbosti..asi jako všichni ostatní.

6. Jak se změnil způsob trávení Tvého volného času v období puberty (13-17 let) a v období dospívání (18-25 let)?

Tak víc jsem se zajímala o kluky a víc jsme chodívali ven s holkama. A teď ..ted' je úplně všechno jinak..ted' nemůžeme nikam, tak sedíme doma.

7. S kým, a proč právě s nimi, jsi nejčastěji sdílel(a) své volnočasové aktivity v pubertě a dospívání?

Tak asi s kamarádkama a s nejlepší kamarádkou..

8. Vzpomínáš si na své dojmy a pocity, které jsi měl(a) při první návštěvě nízkoprahového klubu?

Ani ne, já nevím. Tak jsem se asi bála..jakože styděla...trochu.

9. Můžeš mně popsat jakou formou jsi trávil(a) svůj volný čas v období těsně před počátkem docházení do klubu?

Tak normálně venku, s babkou a tak.

10. Co pro Tebe představuje pojem volný čas?

No volno. Když nemám jiné povinnosti.

11. Jak ovlivnila Tvá účast v klubu Tvoje vnímání volnočasových aktivit a jejich naplňování?

Tak asi jsem se víc zapojovala tady to akcí a tak, ale čas jsem si trávila po svém.

12. V čem je volný čas pro člověka významný? Jakou hodnotu v něm spatřuješ Ty?

Já nevím, tak je významný...tak aby si odpočinul asi.

13. Kdyby jsi měl možnost přístupu k neomezeným finančním prostředkům, jak by to ovlivnilo konkrétně trávení Tvého volného času? Limitoval tě někdy nedostatek financí ve způsobu volby využití volného času?

Nevím, možná..asi bych víc nakupovala.

14. Volný čas nabízí prostor pro mnoho aktivit. Může motivovat, inspirovat, ale také představovat rizika vedoucí k rizikovému chování. Jaké rizika současné doby ohrožují současnou mladou generaci v době trávení volnočasových aktivit?

No je to čím dál horší, jak malé děcka berou drogy, hulí trávu a tak. Děs. Už malé děcka. To jdeš tak a vidíš, jak to vyhuluje, to mi jsme nedělali...jako taky, ale už jsme byli větší.

15. Co nebo kdo Tě nejvíce ovlivnil v tom, jak v současné době trávíš volný čas?

Nevím. Tak asi okolí. Já si určuju sama, co budu dělat ve volném čase.

16. Na jaké programy nebo aktivity v klubu nejraději vzpomínáš? Co Ti přinesly pozitivního?

Nevím, tak různé věci jsme vyráběli, tetovali jsme tou..henou a tak.

17. Ovlivnil Tvůj pobyt v klubu Tvůj současný život? Jak Ti změnil Tvůj žebříček hodnot?

Asi jo, tak se školou jsem sem chodila, a když něco potřebuju, tak mi vždycky poradíte. Žebříček hodnot asi ani ne..to si myslím, že jsem měla dobrý.

18. Co Tě přimělo začít docházet do klubu?

Tak kamarádi a sestra.

19. Co si myslíš o práci streetworkera?

Nevím. Toho neznám.

20. Pokud je některý z Tvých vrstevníků ohrožen rizikovým chováním (alkohol, kouření, drogy, hazard) v čem spatřuješ příčinu takového chování?

Tak asi neví, že to nemá dělat, že dělá blbost. Vždyť ti lidi jsou úplně mimo kolikrát, když se s nima bavíš.

21. Kdyby jsi se ocitl(a) v podobné životní situaci, co by dokázalo změnit takové nežádoucí návyky a postoje?

To si radši ani nepředstavuju. Tak nevím, babka by mě dala, by mě zrovnala.

22. Pokud máš nějaký problém se kterým si nevíš rady na koho se nejčastěji obracíš pro radu nebo pomoc?

Tak dojdu sem, když nevím.

23. Definuj co pro Tebe znamená smysl života? Jaké ambice ho v současné době naplňují?

Jáj, to co je za otázku. Smysl života? Nevím, tak asi nějak žít a nedělat ostudu, nedělat si problémy, aby člověk ze života něco měl.

24. Jaké vlastnosti musí mít dle Tvého názoru pracovník klubu, aby získal důvěru klientů a popřípadě dokázal změnit jejich vzorce chování?

Tak určitě musí být trpělivý a tolerantní, protože co tady kolikrát děcka dělajou, to je hrůza.

25. Co dle Tvého názoru dělá klub moc dobře a v čem by se měl ještě zlepšit?

Tak dobře asi všechno a co by měl zlepšit nevím..tak možná vyměnit nábytek a vymalovat, ať to tu není, jak pro malé děcka.

26. Jak myslíš, že by vypadal Tvůj život, kdyby jsi do klubu vůbec nedocházel(a)?

To nevím, tak asi podobně...asi bych byla víc venku a flákala se a tak.

PŘÍLOHA VIII: PŘEPIS ROZHOVORU S RESPONDENTEM H

1. Jak by jsi charakterizoval(a) své vrstevníky (budeme jim říkat klienti), kteří navštěvují tento nízkoprahový klub?

Zatím co tady tak znám lidi, tak jsou v pohodě. Celkem přátelští lidé, milí, občas zdvořilí.(třeba malí špunti).

2. Zaujaly Tě nějaké konkrétní životní příběhy klientů klubu, které jsi vnímal(a) jako složité?

Asi nevím. Asi ne...

3. Jak jim podle Tebe klub pomáhal zvládat jejich tehdejší nelehkou životní situaci?

Nevím.

4. Jak a s kým jsi nejčastěji trávil(a) svůj volný čas v dětství (do svých 12 let)?

S mamkou...skoro pořád. Někdy jsme něco hráli, někdy jsme spolu vařili, takové klasické domácí věci.

5. Na jaké společné volnočasové aktivity trávené s rodiči ve svém dětství vzpomínáš?

Jediný, co si pamatuju je, že jsme chodili na hřiště a možná člověče nezlob se...a puzzle jsme skládali a karty jsme hráli.

6. Jak se změnil způsob trávení Tvého volného času v období puberty (13-17 let) a v období dospívání (18-25 let)?

Tak teď se hlavně podřizuju kvůli škole..řekla bych že předtím, když jsem byla menší, tak jsem chodila na hřiště a v pubertě takové ty venky s kamarádama a teď se to zase vrací k tomu, že jsem víc doma, když se povede, tak si třeba kreslím nebo se věnuje svým koníčkům a občas jdu taky ven, ale třeba jen s pár lidma.

7. S kým, a proč právě s nimi, jsi nejčastěji sdílel(a) své volnočasové aktivity v pubertě a dospívání?

Pubertu jsem měla takovou náročnou, začátky byly takové špatné, ale potom to byla nejlepší kámoška, protože to byla nejlepší kámoška. Potom jsem šla na střední školu a s kamarádkou jsme se rozešli a tam jsem si našla nového nejlepšího kamaráda, kterého mám doteď a řeším to s ním, to co jsem dřív řešila s kámoškou

8. Vzpomínáš si na své dojmy a pocity, které jsi měl(a) při první návštěvě nízkoprahového klubu?

Jo, to jsem byla v šoku a celkem jsem se bála... těch lidí tady...dospělí lidi namixovaní s dětma.

9. Můžeš mně popsat, jakou formou jsi trávil(a) svůj volný čas v období těsně před počátkem docházení do klubu?

Většinou jsme bývala hlavně venku. Vykládala jsem si s kamarádkou, chodili jsme si třeba na jídlo.

10. Co pro Tebe představuje pojem volný čas?

Volno prostě. Něco co můžu dělat sama.

11. Jak ovlivnila Tvá účast v klubu Tvoje vnímání volnočasových aktivit a jejich naplňování?

V tom smyslu, že místo toho, že jsem se flákala venku, jsem mohla dojít tady a dělat tady něco smysluplného a zároveň jsem byla pod dohledem.

12. V čem je volný čas pro člověka významný? Jakou hodnotu v něm spatřuješ Ty?

Může dělat člověk to, co ho baví. Velkou hodnotu.

13. Kdyby jsi měl možnost přístupu k neomezeným finančním prostředkům, jak by to ovlivnilo konkrétně trávení Tvého volného času? Limitoval tě někdy nedostatek financí ve způsobu volby využití volného času?

Určitě limitoval. Kdybych měla přístup tak bych spoustu věcí úplně změnila. Místo toho že bych byla doma a kreslila si, tak bych vzala peníze a jela třeba do útulku a tam nakoupila krmivo.

14. Volný čas nabízí prostor pro mnoho aktivit. Může motivovat, inspirovat, ale také představovat rizika vedoucí k rizikovému chování. Jaké rizika současné doby ohrožují současnou mladou generaci v době trávení volnočasových aktivit?

Drogy. A návykové látky.

15. Co nebo kdo Tě nejvíce ovlivnil v tom, jak v současné době trávíš volný čas?

Tak asi mamča a nejlepší kamarád.

16. Na jaké programy nebo aktivity v klubu nejraději vzpomínáš? Co Ti přinesly pozitivního?

Tak když jsme třeba hráli šipky, to bylo fajn. Pak trochu pozdějš jak se tady pořád něco vytvářelo, třeba věnce..to bylo taky fajn. Ještě vzpomínám na fotbálek.

17. Ovlivnil Tvůj pobyt v klubu Tvůj současný život? Jak Ti změnil Tvůj žebříček hodnot?

Asi trochu jo...když vím, když mám nějaký problém, který nemůžu řešit s mamkou, vím, že můžu dojít sem, kde se mi budete snažit pomoci. Žebříček hodnot – asi ne.

18. Co Tě přimělo začít docházet do klubu?

Nejlepší kamarádka.

19. Co si myslíš o práci streetworkera?

Nevím, nesetkala jsem se s ním.

20. Pokud je některý z Tvých vrstevníků ohrožen rizikovým chováním (alkohol, kouření, drogy, hazard) v čem spatřuješ příčinu takového chování?

Selhání rodičů, výchovu.

21. Kdyby jsi se ocitl(a) v podobné životní situaci, co by dokázalo změnit takové nežádoucí návyky a postoje?

Tak stopro by mě na to řekla něco mamka nebo nejlepší kamarád nebo by za mnou došly třeba sestra, ať toho nechám, že je to špatně.

22. Pokud máš nějaký problém se kterým si nevíš rady na koho se nejčastěji obracíš pro radu nebo pomoc?

Nejčastěji mamka.

23. Definuj, co pro Tebe znamená smysl života? Jaké ambice ho v současné době naplňují?

Smysl života..to jsme teď dělali ve škole...smysl života, je dejme tomu něco, díky čemu se ráno probouzím nebo něco čeho chci dosáhnout nebo něco takového.. **To jste dělali ve škole nebo si to myslíš?** Tak jinak - Smysl života je...že si třeba určím nějaký cíl a jdu si za ním.

24. Jaké vlastnosti musí mít dle Tvého názoru pracovník klubu, aby získal důvěru klientů a popřípadě dokázal změnit jejich vzorce chování?

Tak musí být milý, že jo..nesmí být hnedka jako...no prostě milí. Měli by se umět vcítit do toho člověka.. a jako říct mu, že všechno se dá vyřešit.

25. Co dle Tvého názoru dělá klub moc dobře a v čem by se měl ještě zlepšit?

Dobře dělá asi úplně všechno, nevidím chybu...v čem by se měli zlepšovat... to nevím, Když si přijde někdo pro radu, tak mu poradíte. Nevidím nějakou chybu.

26. Jak myslíš, že by vypadal Tvůj život, kdyby jsi do klubu vůbec nedocházel(a)?

Strašně. Pokud myslím předtím, tak strašně. Pokud teď...tak asi nijak moc jinak. Pokud bych se nemohla svěřit mamce, tak bych asi neměla kam jít, ale předtím...mě přijde že jsem tady dostala rozum.